

proiectul Alpinet
revistă de drumeție, munte, natură • anul 10 / nr. 54, serie nouă • ianuarie 2006

INVITAȚIE , Trekking in Carpathians ÎN CARPAȚI ,

Munții
Lăpuș

Șureanu
iarna

drob de
ghebe

www.alpinet.org

Toate numerele revistei
Invitație în Carpați
se pot copia, gratuit,
de la <http://iic.alpinet.org>.

Vino !

Sumarul revistei este deschis celor care
transmit informații (știri, fotografii, articole,
monografii) bine documentate.

Contact: iic@alpinet.org, 683.51.03.

Autorii acceptă că publicarea materialelor nu poate
aduce deocamdată venituri materiale.

Uită-te zilnic pe
www.alpinet.org,
ghidul tău montan.
Ai mereu
informații și
imagini noi.

Înscrie-te pe [lista alpinet2k](#).

Vei primi, zilnic, gratuit, noile știri de la
munte, de la cei care umblă pe munte.

Informații: www.alpinet.org, iic@alpinet.org.

nr. 54, ianuarie 2006

Munții Lăpuș

Creasta	pag.	3-13
Murul	pag.	14-15
Ghebele	pag.	16-17
Trasee pe versanți	pag.	18-40

Munții Gutâi

Cheile Dănești	pag.	41-49
----------------------	------	-------

Obcina Mare

Traseul Constantin Simota	pag.	50-52
---------------------------------	------	-------

Munții Șureanu

Vârful lui Pătru	pag.	53-57
------------------------	------	-------

coperta 1 / first cover

Cheile Dănești (la est de Baia Mare),
obelisc vulcanic; din riodacit, cu biotit.

foto: Petru Lucian Goja (Baia Mare)

Respectă natura !

Lasă cel mult urmele pașilor.
Ia numai fotografii.
Ucide doar timp.

Editor:

redactor, tehoredactor:

Ică Giurgiu (iic@alpinet.org, 683.51.03)

layout: Daniel Verniș, Nicolae Herăscu, Ică Giurgiu
bannere: Ionuț Nechita

© Reproducerea oricărui material din revistă, în scopuri
comerciale, nu este permisă. Materialele angajează în general
doar responsabilitatea autorilor.

publicitate: iic@alpinet.org

ABONAMENTE (sunt gratuite):

iic-abonare@alpinet.org

Creasta Munților Lăpuș

de la Văratec la Pasul Neteda/ "cheile" pentru parcurgere

text și fotografii:
Petru Lucian GOJA
 (Baia Mare)

hărți: **Dumitru IȘTVAN,**
Ioan POP (Baia Mare)

Cu Iancsi Moldovan (și Brena, cățelușa mea) pe 24-25 septembrie 2005.

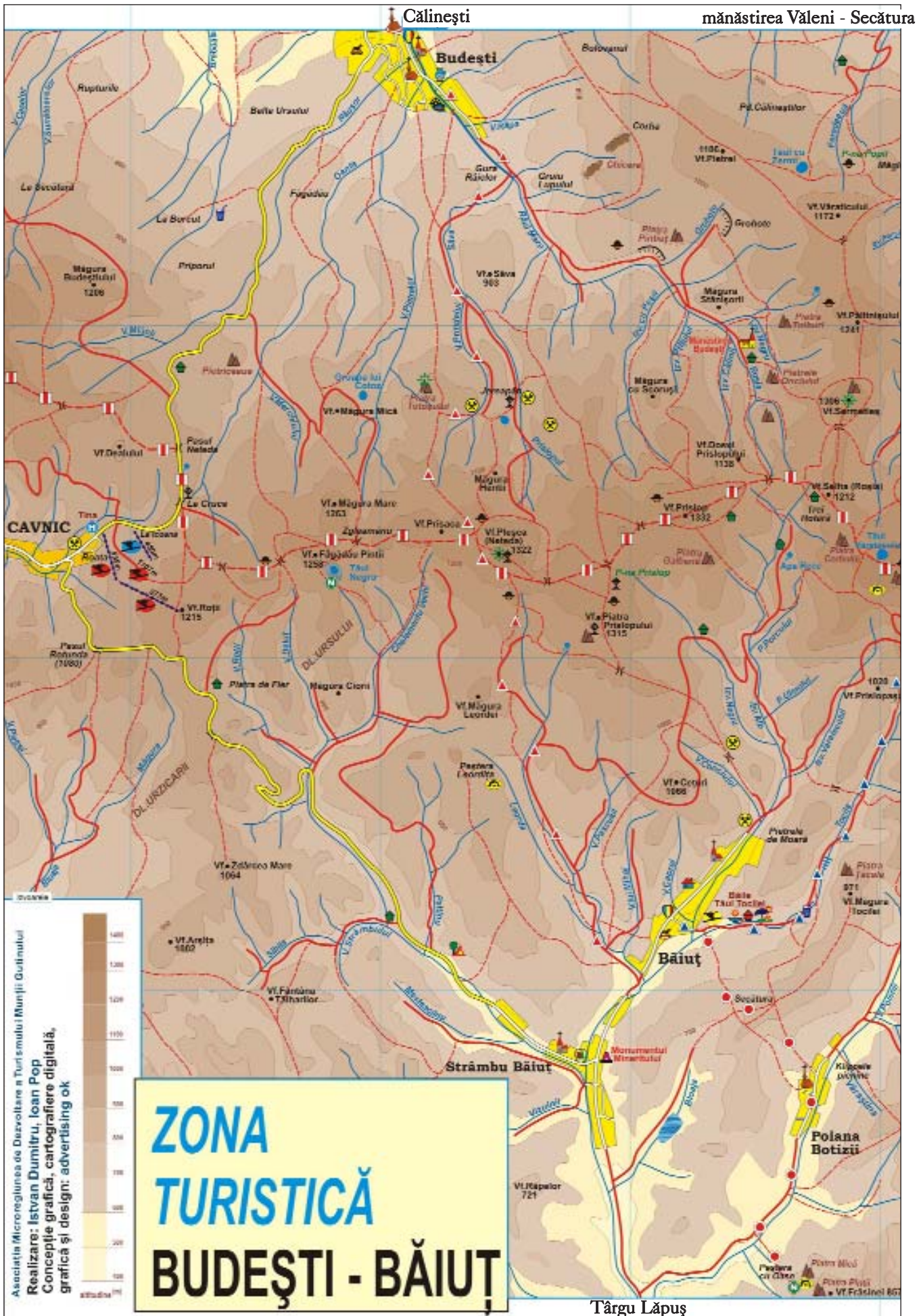
Cursa Baia Mare - Tg. Lăpuș - Băiuț circulă azi doar până la... Tg. Lăpuș, de-acolo trebuie să luăm altceva (vezi harta regiunii, după Romania - Tourist map, Ministerul Turismului, 1989). Apoi, habar n-am dacă ceea ce e marcat pe harta de detaliu recent publicată (1:25.000), Gutinul turistic, zona Căvnic - Băiuț, coincide cu fapticul din traseul ales; apelez la autorii hărții, prietenii Dumitru Iștván și Ioan Pop, care-mi spun onest că nu au

parcurs integral creasta. Apoi la salvamontistul Jablonovsky; nici el nu a fost recent, dar a auzit că marcajul bandă roșie e terminat. Câte ceva aflu de la pasionata turistă Geta Moldovan, care a bătut Munții Lăpuș prin august 2005, cu cei de la E.K.E. (tabăra celor peste 1000 de turiști maghiari și români, câmpați câteva zile La Icoană - Căvnic pentru a parcurge potecile turistice ale Munților Gutâi și Lăpuș). În fine, apelez la președintele asociației turistice care a coordonat întregul proiect de marcarea, (re)punere-n circuit turistic a unei întinse, frumoasă dar relativ puțin valorificată până acum, din păcate, zone a Maramureșului. Coroborând informațiile obținute, cu prețios sprijin de la autoritățile locale, putem purcede în mica aventură montană. De ce atâta zarvă pentru un parcurs, dovedit, în final, facil? Datorită faptului că o bună

parte din traseu se desfășoară în zona forestieră, apoi în gol cu pajiște alpină vastă, lipsită de repere, suporturi pentru marcaj, culmi secundare derutante, la toate acestea adăugându-se frecvente dense cețuri.

Iancsi Moldovan sosește din Satu Mare vineri seara, cu trenul. Sâmbătă dimineată, la 6,30 suntem îmbarcați în cursa spre Tg. Lăpuș. Puțin înainte de ora 8 iată-ne acolo. De la autogară ne ia un Logan ce aleargă spre Băiuț, pe șoseaua incredibil de bunicică. Prognoza meteo nu prea coincide situației din teren. Norii ascund Țibleșul, Hudinul, mai apoi Secu și Văratecul. Vorba lui Iancsi, vremea importă doar până ce pornim la drum, după... o constatăm pe piele proprie. Ne transbordăm într-o Dacia berlină, continuând spre mina Văratec, scutind astfel vreo 3 ceasuri de tâlpuț pe drumul desfundat ce leagă Băiuțul de

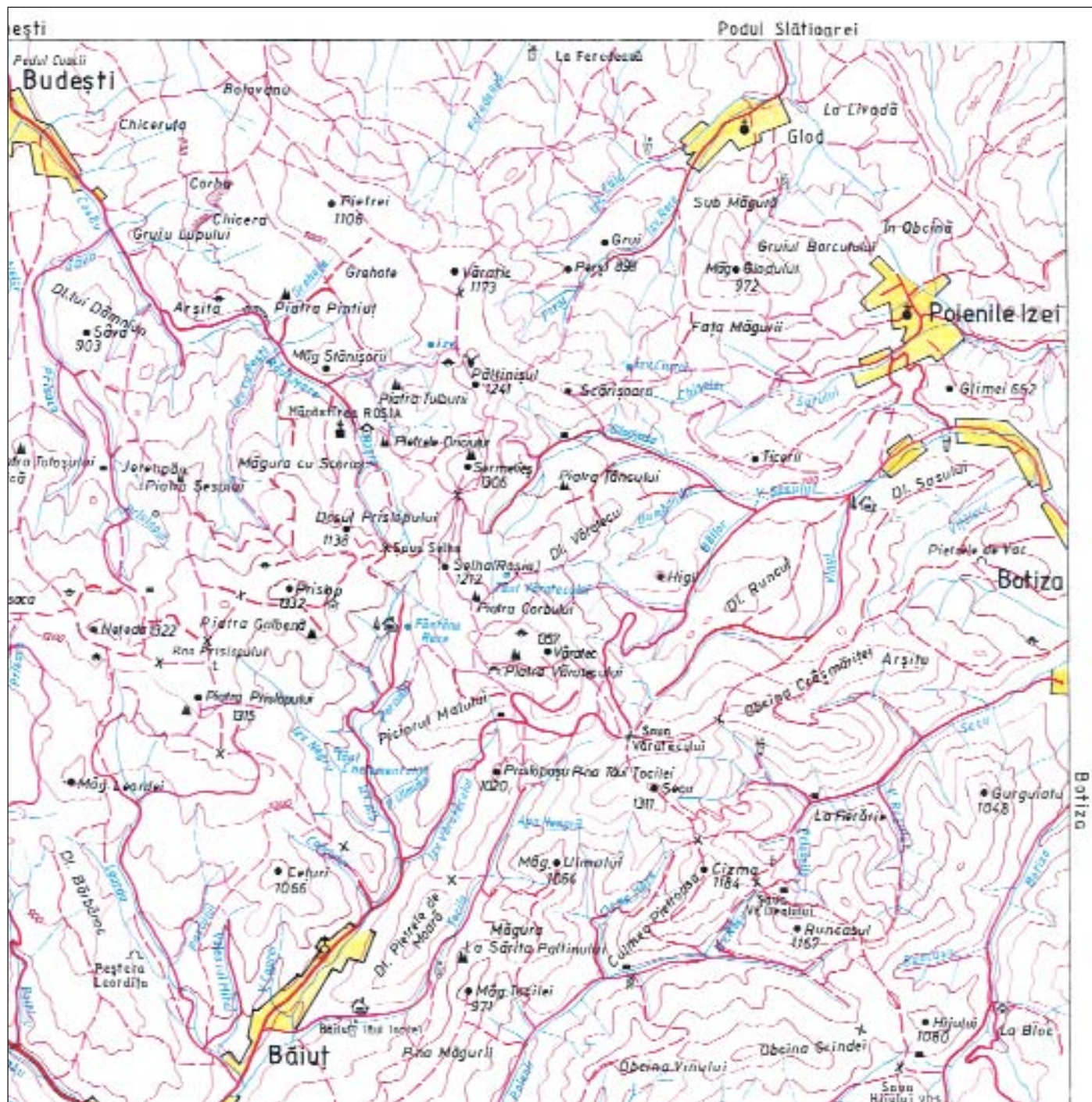
INVITAȚIE ÎN CARPAȚI   REVISTĂ LUNARĂ DE DRUMEȚIE,
MUNTE, NATURĂ,
DISTRIBUȚĂ ELECTRONIC,
PUBLICATĂ DE PROIECTUL ALPINET.

www.alpinet.org

vizitați
www.salvamont.org
ture mai sigure;
accidente evitate

Număr pentru alertarea Salvamont,
de pe telefoane mobile.
Formează 0725.82.66.68
sau tastează 0-SALVAMONT.
Când legătura s-a stabilit, trebuie specificate:
ora și locul producerii accidentului, numărul
răniților, condițiile meteo, date personale ale
apelantului.

Botiza. Tristă, halucinantă zona fostelor exploatații miniere și aceea a dependențelor.

Deși cu mai puține ape acum, cascada de pe fliș-urile Lăpușului, aflat

la obârșii (sub confluența Izvorul Negru, Izvorul Văratecului), ne încântă. Versanții, un veritabil foietaj impresionant de fliș-uri, sunt sfredeliți de străvechi galerii mi-

niere. În unele, apele subterane ale vasarășurilor au fost captate și trimise spre preepurare, din altele se mai scurge un șuvoi ocru ruginiu, poluant. Acolo unde defrișarea nu a denudat

viziți

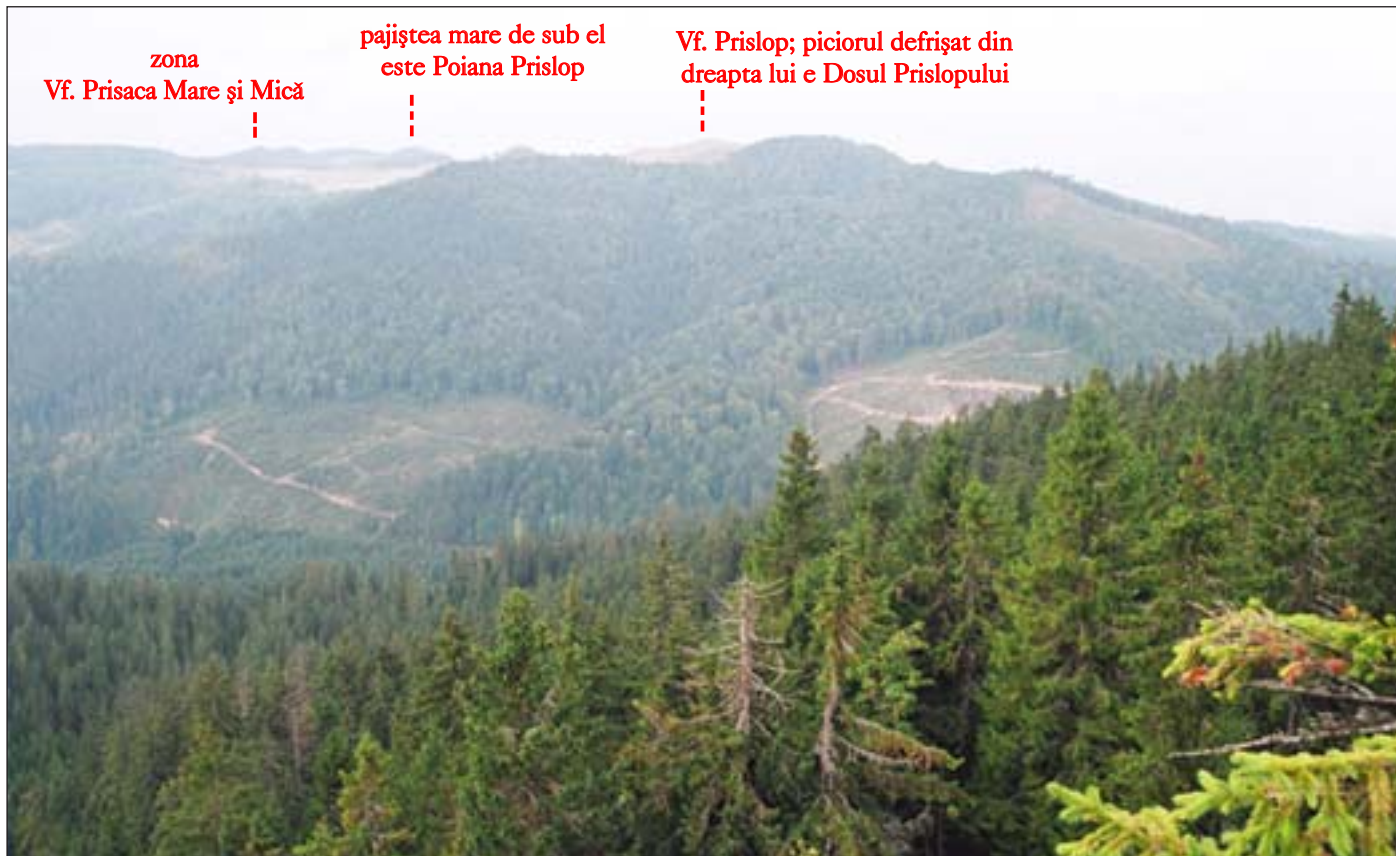
www.cluburimontane.org

parteneri de drumeție;
chiar lângă tine

viziți

www.munticarpati.org

ghid montan la zi;
hărți în premieră; fotografiile de neuitat

zona
Vf. Prisaca Mare și Mică

pajiștea mare de sub el
este Poiana Prislop

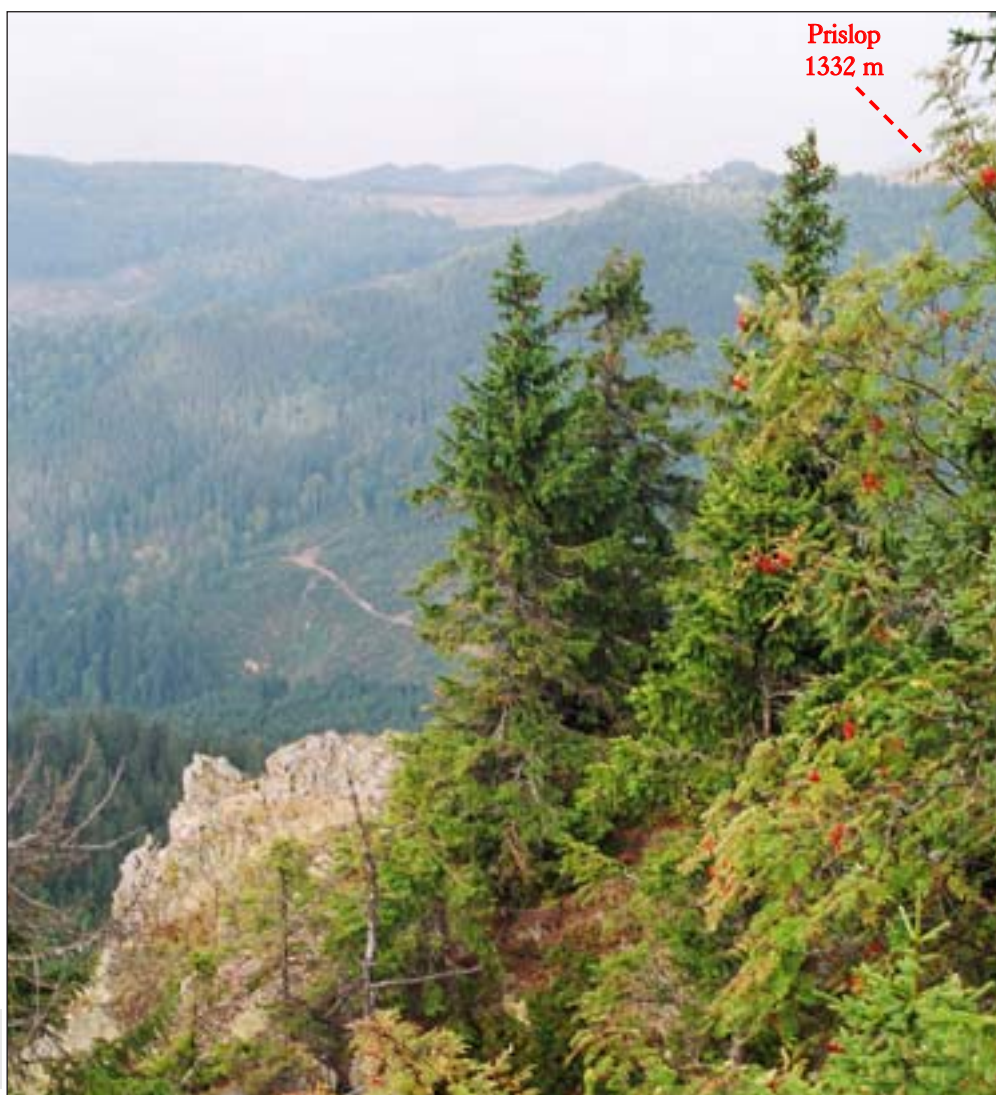
Vf. Prislop; piciorul defrișat din
dreapta lui e Dosul Prislopului

Din Poiana Ursului, vedere spre Vf. Prislop (1332 m) (de la est către vestul masivului).

drastic coastele muntelui, molizii, brazii alături de fagi și paltini drăpeză totul în verde tonic, reconfortant, pe alocuri pistruiat de incipiente auriuri și arămiuri autumnale. Funicularul ce transportă minereu de la mina Văratec la E.M. Băiuț, veritabilă piesă de rezistență tehnologică odinioară, e în staționare.

Ora 9; mulțumim șoferului extrem de amabil și luându-ne rucsacii încărcăți cu cort, izolir, saci de dormit și cele de trebuință pentru o tură estimată la două zile, pornim prin spatele minei Văratec spre poteca folosită de cei care deservesc releul Văratec (radio, TV, GSM). De pe platforma minei, spre nord, putem admira Piatra Văratecului și releurile ițite din molidișul întunecat. Un paznic de la mină ne sugerează să nu urcăm la releu pe sub linia electrică, pe poteca abruptă, pe alocuri cu nămolituri, ci să optăm,

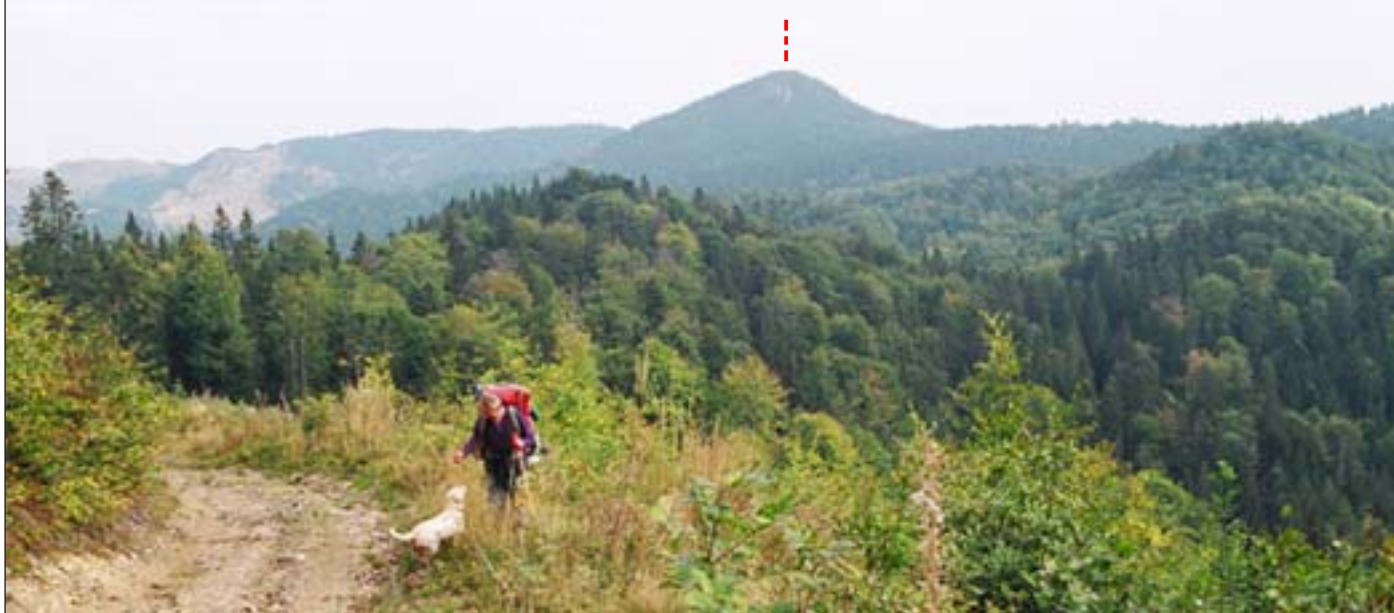
Vedere spre Vf. Prislop, de pe Piatra Văratecului.

Prislop
1332 m

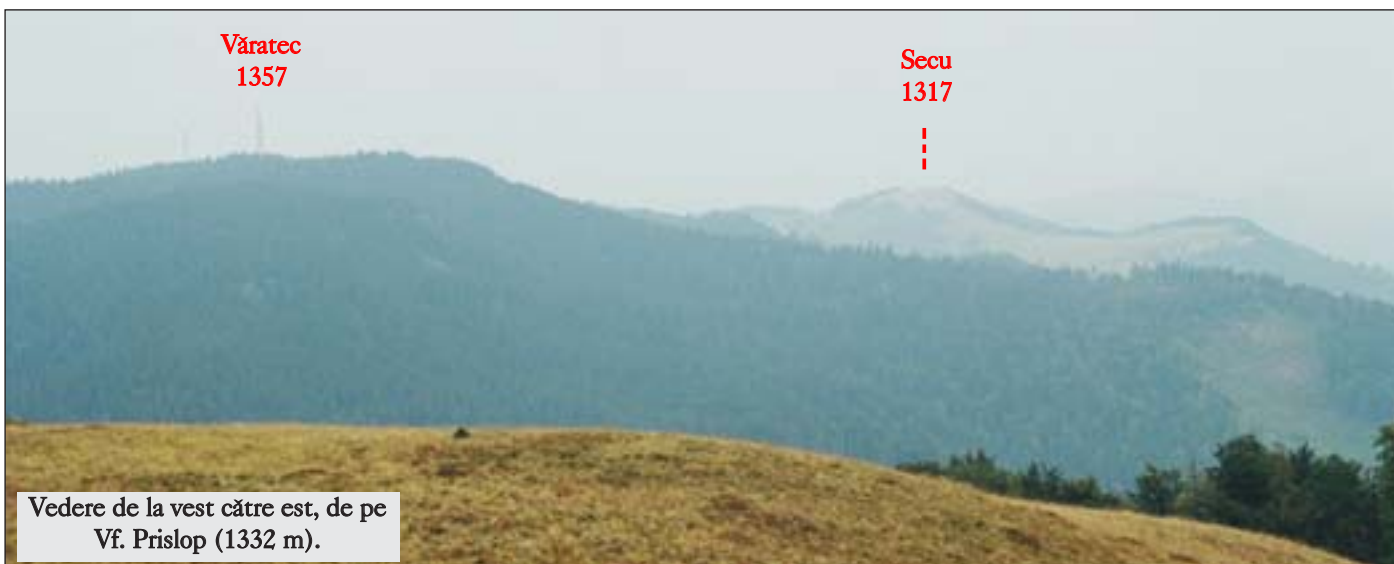
Vedere din zona Trei Hotară.

Sermetieș, 1306 m,
abruptul sud-estic

Văratec
1357

Secu
1317

Vedere de la vest către est, de pe
Vf. Prislop (1332 m).

Vedere spre vest, de pe Vf. Prislop (1332 m), către
Poiana Prislopului.

Munții Gutâi
1443

după ce atingem drumul forestier, pentru poteca ce suie pe Piciorul Ursului, spre Poiana Ursului. Îi dăm ascultare, de la mină suim pe lângă niște construcții trainice, dar dezafectate; la stânga avem un pâraiaș, ieșim în drum în dreptul unei galerii închise și a unei foste halde, imediat apoi cotim stânga, intrând în pădure. (Ultima dată suisem la Vf. Văratec -

Vedere de pe Vf. Pleșca (Neteda) (1322 m), spre Poiana Prisaca.

1357 m, în toamna lui 2004, continuând, de la halda nivelată pe drum, circa 100 m, angajându-ne apoi în sus stânga, pe sub linia electrică, circa o oră.)

Exuberanță ciupercistică de nedescris, fantezie a formelor și culorilor, inconfundabile miresme ale pământului, amestec de sol umezit de la trecutele mici ploii, cetină, frunză putrezindă, eterată rășină. Belșug de mure mari cât un degetar, savuroase. Poteca bine conturată suie treptat

Vf. Pleșca (Neteda) (1322 m), abruptul sudic.

spre stânga, depășește o zonă umedă, obârșie de izvor, angajându-se în scurte serpentine pe un picior de munte ce ne scoate în Poiana Ursului. De aici putem panorama doar spre nord-vest, către Piatra Galbenă și la dreapta ei, spre pajiștea alpină ocră a Vf. Prislop, unde vom ajunge mai târziu. La sud-est, ca o iluzorie prelungire a pajiștii alpine a Văratecului, se

**Mogoșa
1246**

**Munții Gutâi
1443**

demarcă Vf. Secu (1311 m).

O pajiște moale, acoperită cu tîrșă, astupă răgăliile poienii prin care ne angajăm spre nord-est, dînd repede de un fost drum de TAF și după 1¼ ore de la plecare atingem culmea vestică a Vf. Văratec și marcajul bandă roșie. Releurile stației sunt la dreapta noastră, la circa 150 m. O furtună aprigă, din 2004, a doborât molidișul relativ tânăr, aflat acum în exploatare. O luăm pe marcaj, spre vest și în câteva minute ajungem într-o mică poieniță. La stînga ei e Piatra Văratecului, cu o mică grotă la bază. În 5 minute suntem deasupra ei (1½ ore de la plecare), panoramînd înapoi spre Vf. Văratec, immortalizînd ciucurii rubinii ai scorușilor sălbatici pe fundalul cetinii verzi sau identificînd la vest traseul de creastă ce ne așteaptă; vedem, mult mai departe, spre vest, Trei Apostoli și Vf. Gutâi. Vf. Secu pare de aici a fi în palmă.

Revenim în poieniță (era ora 10,30) coborînd pe un vechi drum de căruțe circa 30 minute, spre Șaua Selha (Roșia). De menționat că aici marcajul turistic va lăsa spre dreapta (nord) Piatra Corbului, nu la stînga cum apare eronat pe câteva hărți anterioare.

Pentru a ajunge la Piatra Corbului și Tăul Văratec trebuie deviat spre dreapta, pe o potecă nemarcată ce taie peste culme și un deset de molidiș sau trebuie urcat dinspre Poienița Trei Hotară spre est, lăsînd spre

dreapta Vf. Selha (Roșia, 1212 m). Prin urmare, pentru a ajunge la Piatra Corbului, Bisericuța și Tăul Văratec se impune plasarea unei săgeți la dreapta sau/și corecția hărților viitoare, dacă nu realizarea suplimentară a unei duble variante de marcaj bandă roșie spre cele două obiective frumoase, stîncăria perete și nestemata lacustră cu deschiderea perspectivei spre Vf. Sermetieș (1306 m).

Fiindcă fusesem la Tăul Văratec de două ori în toamna lui 2004, prima dată ratîndu-l datorită aceleiași inadvertențe cartografice, acum am coborîr la cabana de vînătoare Selha/Roșia, unde am făcut provizii de apă, apoi, în circa 5 minute atingeam Poienița Trei Hotară, cu bancă, masă și o cruce de fier. (Aici există o răspîntie: la sud, spre izvorul Apa Rece și apoi Băiuț; înainte, spre vest, Vf. Dosul Prislopului; la dreapta (nord-vest), spre mănăstirea Roșia, apoi Budești, din Maramureșul istoric.)

Noi continuăm spre vest. La dreapta potecii rămîne o veche fundație de sondă, imediat dăm de un drum vechi de TAF în ușoară urcare spre o altă poieniță. Marcajul turistic e rar, evident făcut de un cunoscător al locurilor dar nepracticant turistic, dovadă că la bifurcații, în zone generatoare de confuzie, deși fagii suportați există, marcajul nu e plasat la vedere din ambele direcții de deplasare sau măcar o săgeată explicită lipsește.

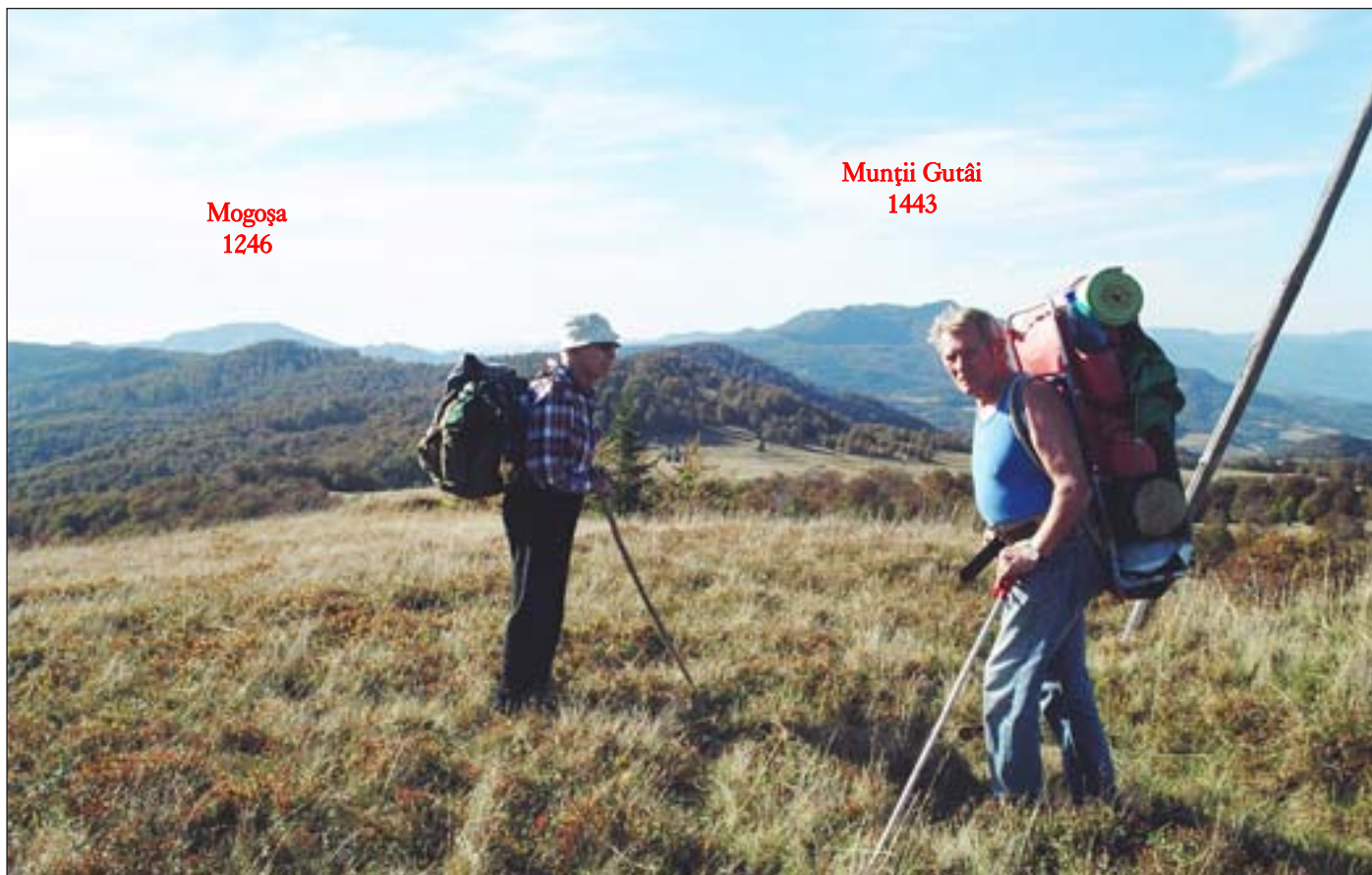
Din Poiana Prisaca, vedere spre Vf. Pleșca (Neteda) (1322 m).

Scurtă vreme după Trei Hotară culmea e la dreapta potecii, apoi la stînga ei.

Atingem o altă poieniță, ioc marcaj. Un picior suie spre vest, la liziera. Spre sud-vest, prin defrișare, continuă drumul de TAF care se ramifică imediat spre sud-est, în coborîre, o ramură ducînd spre sud-vest. O urmărim circa 100-150 m prin defrișare apoi spre înainte, unde subit drumul pare înfundat cu vegetație, în timp ce o voltă ascendentă face 90 grade dreapta. Aici greșim, continuînd pe segmentul de drum de TAF din dreapta, fiindcă el se termină după circa 100 m, într-un hățaș cu mure. Corect trebuia să continuăm spre înainte, ieșind repede în golul alpin al Prislopului.

În lipsă de altceva, profitînd de busolă și hartă, cu Vărfurile Secu, Văratec, Sermetieș, Selha (Roșia) facil reperabile, decidem să urmărim culmea vestică, tangent la liziera superioară a defrișării, apoi prin codrul secular de fag, brad, paltin și molid. Culmea prezintă un abrupt nordic accidentat, o faleză de 15-20 m de pe care reperez spre nord Vf. Păltinișului (1241 m), Piatra Tulburii, Vărfurile Văratecului (1173 m) și Pietrei (1106 m), mai spre vest de ele Corha (rest de crater vulcanic) și apoi localitatea Budești.

Dăm peste urme mari de cerb soli-

Mogoșa
1246Munții Gutâi
1443

tar dar, spre punerea noastră pe gânduri, și de grămezi relativ recente de fecale de urs, pline cu semințe de zmeură, afine, mure. Urmăm culmea ușor sinuoasă, admirăm o hribă uriașă, cât o rotundă pâine, dăm peste H-ul silvic și apoi de o bornă silvică. După 3½ ore de la plecare poposim pe Vf. Prislop (1332 m, însemnat pe o lespede de piatră; borna topo din lemn e prăbușită, putredă). O superbă panoramă se deschide spre Vârful Hudi, Secu, Văratec, Depresiunea Băiuțului dar mai ales spre Poiana Prislop și Vf. Pleșca (Neteda) și în special spre abruptul nord-estic al Gutâiului, de la Trei Apostoli la Vf. Gutâi și Creasta Cocoșului.

Un vechi drum de căruțe suie din spre est, continuând spre vest, peste Culmea Prislop, legând între ele stânele din zonă. O variantă o ia binișor la dreapta culmii, ajungând la o stână acum pustie, cu staul, o micuță cășărie; câteva clăi de fân punctează pajștea, alături de rari fagi și molizi. Inițial o luăm într-acolo, apoi cotim la stânga; spre sud ne atrage atenția o turbărie circulară, alimentată de un firav pârâiaș. În față observăm o cruce metalică argintie, reper esențial semnalat nouă de către Ionică Pop și

Victor Vaum.

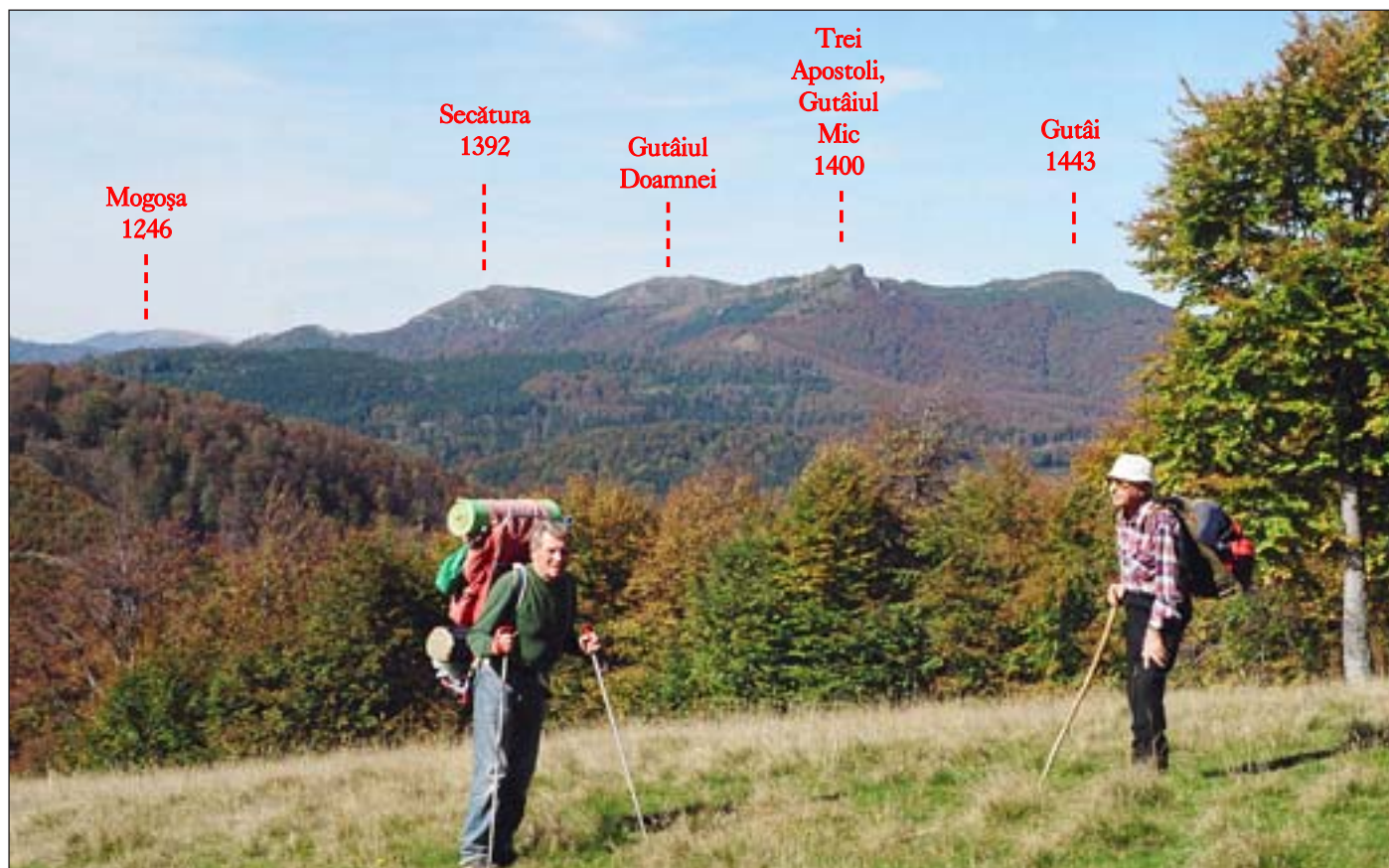
Începe să picure, apoi plouă încet, dar nu ne punem pelerinele. Pe un fag apare, în fine, marcajul bandă roșie (în zona de gol alpin a Vârfului și Poienii Prislop practic nu există marcaj, nici suporturi naturali, plantarea unor stâlpi, săgeți fiind stringent necesară, mai ales pentru zilele neguroase). Continuăm pe drum cotind ușor dreapta și, surpriză, o ceată de 7-8 voinici ciobănești carpatini însoțiți de un ciobănesc mioritic ne atacă de la stâna ocupată de o turmă de mioare. Ciobanul, tânăr băiuțan, ne scoate puțin din impas. Colegul lui e budeștean. Aceștia ne spun o ciudățenie: marcajul turistic vine dar nu și duce spre Vf. Pleșca (Neteda). Nu ne așteptam ca în final de septembrie să dăm de o stână încă ocupată la munte. Băiuțanul insistă că există un marcaj turistic rar spre Vf. Pleșca și că ar fi și un drum într-acolo. Îl urmăm până la un fag cu marcaj și o săgeată albă spre stânga, cu mențiunea *stâncă*.

Greșim luând-o într-acolo deoarece ajungem deasupra Pietrei Prislopului (1315 m), admirând frumoasa stâncă/sarma verticală și sub ea depresiunea defrișată cu pavilionul, rotunda vânătoarească și alături izvorul abundent

De pe Vf. Pleșca (Neteda) (1322 m), vedere spre vest.

ivit dintre grohote. Căutăm degeaba continuarea marcajului, revenim la săgeată, după care observăm următorul reper, spre vest. Imediat se ivește o bifurcație, pur intuitiv cotim corect dreapta, dând salutar de marcaj. Sinceri să fim nu putem cataloga acest fel de semne turistice decât ca un bun premarcaj ce necesită urgentă completare, musai în prezența unui practicant experimentat de turism montan, cu accent deosebit pentru schimbările de direcție/ desprinderea de variante de drumuri/ poteci. Mult prea multe locuri confuze sunt lăsate pradă liberului arbitru, intuitivului... Cel care a marcat nu s-a gândit că o face (mai ales) în beneficiul celor care nu cunosc locurile, fiind în premieră pe aceste meleaguri. Și mă refer mai ales la porțiunile silvice, cu naturali suporturi la îndemână.

De aici înainte se pare că relieful și prezența drumului de căruțe care ocolește prin sud Vf. Pleșca/ Neteda ne sunt de ajutor. După circa 5½ ore de la plecare poposim sub Vf. Pleșca (1322 m), la poalele unor fagi monumentali. Un drum de căruțe coboară

spre Băiuț. Doi băiuțeni pensionari culeg merișoare (coacăze roșii), admirându-ne pentru rucsacii încărcăți și temeritate. Doar ei, noi și dracu umblă prin aceste locuri acum. Prânzim, apoi suim pe Vf. Pleșca (Neteda), ce aduce a cămilă asiatică. Două cruce din tablă inox prinsă pe șasiu de cornier de oțel marchează acest reper montan. De aici, panorama se deschide spre Băiuț, Vf. Secu, Văratec, Măgura Ciorilor, în fundal Vf. Mogoșa, la dreapta Făgădău Pintii, Măgura Mare dar și spre Gutâi, Măgura Budeștiului, satele Breb, Budești, Călinești. Frumos abruptul nordic al Pleșcăi, drapat de pajiștea alpină însângerată de tufe bogate de coacăz dar și de frunzișul afinișului sângeriu.

O altă stână e ocupată la nord de vârf, probabil tot de budeșteni, spre Măgura Henții. Coborâm piciorul vestic, continuând spre Prisaca, pierzând din nou marcajul bandă roșie, nevăzându-l nici pe cel triunghi roșu ce vine de la Băiuț, pe V. Leorda, pentru a continua peste culmea principală spre nord, la Pietra Totoșului și, în final, în avalul Văii Săva, la Budești. E posibil ca banda roșie să țină culmea din stânga pajiștii alpine; o regăsim târziu, depășind prin sud, pe curbă de

nivel Vf. Prisaca, teșit, apropiindu-ne de Zgleamănu. O șa împădurită, marcată de un pseudomormânt acoperit cu lobe putrezinde de fag, cu o cruce de lemn de stejar străveche, ruptă și reparată (zgleamăn este locul unde a murit accidental cineva, în memoriam aceluia se face/ simulează un mormânt, se pune cruce de lemn, cei ce trec pun o piatră, o mână de lut, un ram, orice, gest de pioșenie/ comemorare pentru dispărut).

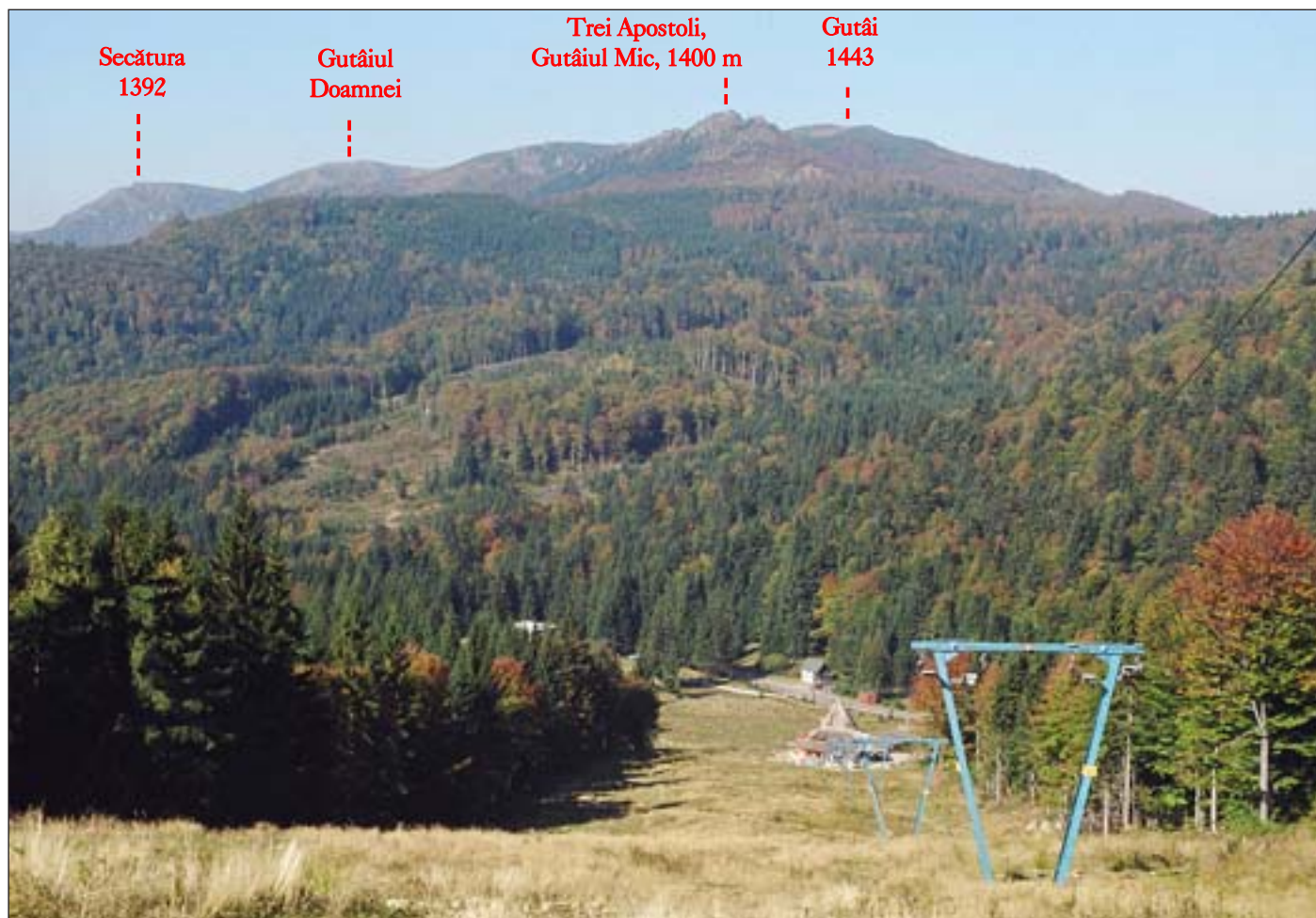
Drumul de căruțe, excelent conturat, continuă spre vest, prin rariște de fag și molid, la stânga Măgurii Mari (1263 m), spre fosta fundație de la Făgădău Pintii (1258 m). De aici, coborând la sud 15 minute, am ajunge la turbăria și Tăul Negru. A trecut de ora 16, motiv pentru care decidem să continuăm prin pajiștea alpină, pe drumul ce duce la vest, cu Gutâiul în față, ocolind prin nord Vf. Făgădău Pintii, parțial împădurit cu făget la sud, cu molidiș impenetrabil spre nord-vest.

Coborâm în poiana rectangulară delimitată cu un inconfundabil gard de piatră stivuită pe trei laturi, excepționând-o pe cea nordică, suim până în următoarea șa, unde decidem să înnoptăm. Au trecut 8½ ore de la plecarea noastră de la mina Văratec (fără

Vedere de la capătul superior al pârtiei de schi de La Icoană (de la nord-est de Cavnic) spre vest, către Munții Gutâi. În prim plan, la stânga, Iancsi Moldovan; la dreapta, tatăl meu.

sprijinul auto al băiuțenilor care ne-au dus la mină trebuindu-ne probabil 11 ore). Nu plouă, dar e rece și se înserează. Iancsi nu mai vrea să continuăm circa 50 minute până în Șaua La Cruce (DJ 184 Cavnic - Budești - Sighetu Marmatei).

Punem cortul cu gândul ca duminică să continuăm, pe marcaj badă roșie, spre Trei Apostoli - Gutâi - Secătura - Drumul Măriuții - Baia Sprie, dacă meteorologic vremea va fi propice. Cinăm, întristați de lipsa celor pe care i-am fi dorit, ca de atâtea și atâtea alte ori, lângă noi, la o șuetă. Liniște deplină, marcată uneori de adierea vântului prin coroanele împuținaților fagi și molizi și alergatul îndepărtatelor automobile (din)spre Cavnic. Nebulozitatea conferă austeritate peisajului. Noaptea coboară, ne băgăm în sacii de puf, tăifăsuim multă vreme. Iscodesc auditiv semnalele nopții. Nici vorbă de fiorosul răget nocturn al vreunui cerb în rut, deși văzusem urme coborând Făgădău Pintii și e plin sezon de boncănit.

Doar binișor după 5 dimineața un uliu țipă strident. Peste noapte, câteva ploaie nevinovate își plescăiseră lacrimile cristaline pe prelata cortului.

La ora 7, o geană trandafirică de lumină se chină să definească răsăritul. La 7,50 adunaserăm cortul, dejunaserăm frugal și-apoi pregătiserăm rucsacii de drum, pornind spre Șaua La Cruce. Era noros, suspect de cald față de precedentele ultime dimineți. La ora 9 atingeam asfaltul șoselei. Ziua nu părea aptă pentru a continua spre Trei Apostoli, pe marcaj bandă roșie (parcă mai îngrijit, mai prezent, în zona aferentă Cavnicului). De-acum eram la cheremul șoferilor. Nesperată șansă, în nici 5 minute ne luă o Dacia, condusă ca la raliu de un vișean care lăsându-ne în centrul Cavnicului ne scuti de vreo 2½-3 ore de tâlpuială asfaltică dezolantă. Până la ora 12,10 (sau apoi 16) nu circula spre Baia Mare vreun autobuz. Coborârea în trombă a celor 9-10 km de La Cruce pe platforma deschisă a mașinii papuc ne congelase. Soarele ieși repede, generând o nevisată zi; Vf. Mogoșa și Piatra Șoimului ne dădeau

turistice imbolduri... tardive. O du-biță ne purtă spre Baia Mare, unde am ajuns pe la ora 10, cu un alt vis turistic împlinit.

Mulțumiri deosebite pentru sprijinul acordat: primarului localității Băiuț, doamna Viorica Coc; viceprimarului Dragoman și domnului Victor Vaum, președintele Asociației Microregiunea de Dezvoltare a Turismului Munții Gutinului/ Gutâiului.

În final, iată ce ne scrie domnul Iștvan Dumitru, unul dintre autorii hărților. Asociația Microregiunea de Dezvoltare a Turismului Munții Gutâiului, compusă din mai multe primării, firme de turism și persoane fizice a pus bani pentru un proiect de marcaje turistice în zonă. Pentru promovare s-a realizat o hartă de ansamblu, apoi 4 hărți de detaliu și în final un CD cu date GPS și alte date de interes. Datele de pe CD se vor putea încărca de la niște centre de informații (care încă nu există). Materialele realizate au fost date participanților (finanțatori ai proiectului), nu au apărut în librării, unii le-au

Vedere de la capătul superior al pârtiei de schi de la Icoană (de la nord-est de Cavnic) spre vest, către Munții Gutâi.

pus în vânzare pe la diverse locații locale, alții le-au uitat prin primării. Există intenția ca în Baia Mare să se deschidă un birou al primăriei unde toți să poată vinde aceste lucrări. Așa că, deocamdată, procurarea acestor materiale e posibilă doar prin bunăvoința primăriilor din Tăuții Măgherauș, Baia Mare, Baia Sprie, Cavnic, Șișești, Băiuț, Ocna Șugatag, Budești, Desești. Prețurile stabilite de Microregiune sunt rezonabile: 60.000 lei harta generală, 20.000 lei hărțile de detaliu, nu știu cât va fi încărcarea pe GPS a datelor sau cumpărarea CD-ului pentru că abia acum s-au definitivat și nici eu nu am CD-ul.

**INVITAȚIE
ÎN CARPAȚI**
e-zine

Murul

fotografii:
Petru Lucian GOJA
 (Baia Mare)

Prin tăieturile de pădure e greu să pășești în voie. Piedici îți sunt puse de crengile de mure sau rug (*Rubus sulcatus*), neam cu zmeura și cu trandafirul. Crengile sunt ca niște lațuri. De la rădăcină se îndoaie în toate părțile, se împleticesc printre celelalte buruieni. Nu numai că-ți pun piedică, dar ghimpii ascuțiți, încîrligați ca niște gheare de pisică, te zgîrie pînă la sînge. Se apără bine împotriva animalelor, care din

această pricină le ocolesc. Florile albe, cu numeroase stamine (ca la trandafir), mereu se dezvăluie în lungul crenguțelor mlădioase, care se pot prinde adesea cu vârful lor fraged de pămînt, dînd naștere la alte tufe. E un marcotaj natural.

(Marcotajul de care amintește autorul este un tip de înmulțire vegetativă a plantelor și constă în înrădăcinarea ramurilor unei plante care nu au fost detașate de planta-mamă. Aceste ramuri, puse în sol în condiții favorabile, dau rădăcini în dreptul nodurilor și apoi și tulpini aeriene, formînd o plantă nouă care poate trăi inde-

Fructe de mur, coapte.

Frunze de mur, toamna.
În restul anului sunt verzi.

pendent. Marcotaj natural prezintă nu numai murul, ci și alte plante cu tulpini târtoare (fragul, piciorul-cocoșului târtoare etc).

Omul folosește acest mod de înmulțire (marcotajul artificial) la o serie de plante, ca viță-de-vie, agriș, trandafir, magnolie etc. Se folosesc diferite metode, care, în esență, constau în aplecarea unui lăstar și îngroparea unei părți din el în pământ, lăsând vârful afară. După înrădăcinare, ramura se detașează de planta-mamă.)

Frumoase sînt tufele de mure de pe lîngă drumuri cînd fructele prind a se coace. Roșietice și acre la început - fiecare fruct alipit celorlalte, de formează o căciuliță pe capătul umflat al codiței - devin dulcege, cu gust plăcut și negre. Nu sînt bune de mîncat cînd sînt roșii; coapte sînt căutate de păsări. E un mijloc de prevedere și apoi de ade-

menire.

(Ion Simionescu - Flora României - ediția a IV-a)

Murul de miriște (*Rubus caesius*). Ramuri cu ghimpți slabi, inegali. Fruct comestibil, negru, diametru 1-2 centimetri. Prin livezi, păduri, zăvoaie, la marginea apelor, la câmpie, mai rar la munte. Răspîndire: Europa, vestul Siberiei, Asia Centrală.

(Constantin Părvu, Stoica Godeanu, Laurențiu Stroe - Călăuză în lumea plantelor și animalelor - Editura Ceres, București, 1985)

Glumă. Tată, întreabă băiețelul, de ce sunt murele astea roșii și nu negre? Pentru că sunt încă "verzi", vine răspunsul.

compilație text: Ică Giurgiu

INVITAȚIE
ÎN CARPAȚI

REVISTĂ LUNARĂ DE DRUMEȚIE,
MUNTE, NATURĂ,
DISTRIBUITĂ ELECTRONIC,
PUBLICATĂ DE PROIECTUL ALPINET.

Ghebele

Petru Lucian GOJA
(Baia Mare)

Se recoltează toamna, de regulă după producerea unui prag/ șoc termic, când se ivesc prin frunzișul de foioase, pe buturugi de fag putregăite, taluzuri de șleauri vechi de căruțe, în decor de mușchi de pădure. Se recoltează preferabil doar pălăriuțele și neapărat exemplarele cele mai tinere ale mănunchiurilor/ coloniilor; pe măsură ce îmbătrânesc devin fibroase/ greu digerabile sau/ și devin mai închise la culoare, adesea cu exces de spori, inestetic culinar.

Conservare

Spălare, opărire în 2-3 etape, fiindcă altfel sunt fibroase și ultramucilagi-noase. Limpezire în câteva ape, până ce dispare mâzga/ mucilagiul. Din acest

stadiu se pot folosi 2 variante de conservare.

a) Sărare și punere în borcane închise cu capac etanș; neajuns: se pierde savoarea/ gustul, la desalinizare și prepreparare. La desalinizare, se pun în rânduri de apă curată, de seara până dimineața.

b) Ca atare sau tocate, nu excesiv de mărunț, cu cuțitul, scurse de excesul de apă; se porționează în pungi de plastic și se congelează. Ghebele tocate se pot semiprepara cu ceapă înăbușită, ardei/ gogoșar, roșii, ingrediente ca la orice tocăniță; se dă un clocot de câteva minute, după care se pun în pungi de plastic, la congelare.

Galerina mutabilis - gheba ciobanului.
foto: Petru Lucian Goja (Baia Mare)

Indiferent de modul de conservare, ghebele se pot prepara ca o tocăniță în care, pe lângă ceapă călită (până e sticloasă, nu rumenă!), ardei gras/ gogoșar, roșii tăiate în 4-6 bucăți, nedecojite, la final, după ce au scăzut, se pot adăuga sare, piper, puțină boia de ardei dulce sau iute, după gust, câteva ouă și pătrunjel verde, sau, poate și mai gustos, smântână și o lingură de făină, rezultând papricaș/ ciulama. Papricașul/ ciulama de ghebe/ ciuperci se poate consuma cu pâine, încingând "barbar" în farfurie sosul, se pot asorta cu mămăliguță sau, de ce nu, cu spaghete drese cu cașcaval și puțin ulei de măsline (și de floarea soarelui e bun).

Drob de ghebe Excepțional!

Se frământă un aluat ca de pâine sau, preferabil, ca de cozonac, dar fără zahăr/ stafide. După dospit se lasă puțin, apoi se trage foaie groasă, de 8, maximum 10 mm, care se pune într-o cratiță joasă, unsă cu ulei/ margarină/ unt/ grăsime sau/ și pudrată cu puțină făină.

Din ghebele proaspete/ opărite/ limpezite sau din cele congelate/ conservate se prepară o tocăniță ca cea din carne, folosind ceapă, ardei gras/ gogoșar, roșii, sare, piper, boia dulce/ iute, după gust. Când e aproape gata se ia de pe foc și în ea se pun bucățele mici de cașcaval/ telemea, pătrunjel verde, 2-3 ouă fierte tare și apoi tăiate mici, cubulețe, 2-3 ouă crude, ca liant. Se omogenizează totul, exact ca la prepararea drobului de miel. Masa rezultată, gros păstoasă, se pune peste aluatul ce acoperă cratița, apoi marginile foi se adună central, ca la brânzoici/ pasca de Sf. Paști, etanșând bine conținutul.

În final, pentru efecte estetice, drobul în aluat poate fi pensulat cu gălbenuș de ou. Se bagă cratița/ drobul la cuptor încins constant. Periodic, se face testul de coacere cu scobitoarea, pentru a evalua gradul de pătrundere în centrul drobului; când scobitoarea extrasă nu prezintă urme de crud, înseamnă că preparatul e gata.

Se scoate de la cuptor și se taie în felii groase, radiale, ca la torturile rotunde. Se mănâncă atât cald cât și rece, ca aperitiv. Pentru efecte speciale, dacă se mănâncă după scoaterea din cuptor, se poate asorta cu smântână sau iaurt gros/ păstos.

Esențial este ca masa drobului să nu fie mai groasă de 3-5 cm, pentru a se

pătrunde, focul constant și verificările periodice, pentru a nu se arde la suprafață.

Pentru efecte speciale, coca exterioră poate fi tratată cu cașcaval/ mozzarella rasă deasupra, în loc de pensulare cu ou.

Pentru a eluda etapa frământatului, se poate folosi și aluat foietaj sau pița, din comerț.

Drobul de ciuperci poate fi preparat și din mânățarci/ hribe sau gălbiori.

Drobul de ghebe e un deliciu și pe deasupra este gustos, extrem de nutritiv.

Bibliografie

La baza trunchiului de fag, dar și de brad, se văd spre toamnă niște bureți gălbui, ca niște pânișoare, ghebe numiți, iar în Moldova opintici (*Armillaria mellea*), cultucașe mari, galben castanii, cu solzi mărunți, negricioși, care dispar.

(Ion Simionescu - Flora României - ediția a IV-a)

Ghebă. *Armillaria mellea*. Pălăria brună gălbuie, cu numeroși solzi cafenii. Lamele albe la început, apoi crem. Picior cilindric, drept sau curbat, elastic (înălțime 12-15 cm), cu inel alb, pătat cu galben la margine. Carnea cu gust amar când este crudă, dar cu miros plăcut. Comestibilă. Toamna, ca tufe în păduri de conifere și foioase.

(Constantin Părvu, Stoica Godeanu, Laurențiu Stroe - Călăuză în lumea plantelor și animalelor - Editura Ceres, București, 1985) (vezi desenul)

Ghebe. Ciupercă comestibilă, cu pălăria galben brună, puțin cărnoasă, cu piciorul plin, gălbui sau brun, având la jumătatea sa un inel alb (*Armillaria mellea*). Trăiește pe arbori de pădure și pe pomii fructiferi, provocând putrezirea lemnului, pe sol sau pe lemnul putred. Sinonim: opintici.

Ghebe de brad. Ciupercă comestibilă, cu pălăria albă, subțire, cărnoasă și piciorul alburii, fragil, lung și subțire (*Lepiota clypeolaria*). Crește pe pământ, în pădurile de fag și brad.

Ghebe de pădure. Ciupercă comestibilă, cu pălăria cărnoasă, subțire, roșatică sau brună, catifelat păroasă și cu piciorul plin, fragil (*Collybia longipes*). Crește prin pădurile de brad.

(Mic dicționar enciclopedic - Editura enciclopedică română, București, 1972)

Lacul situat mai sus decât depresiunea care-l adăpostește * Filon de aur la suprafață *
Cascada Covaciei a fost colmatată * Pădurea cu arbori monumentali de la Băiuț *
La Poiana Botizei se unesc plăcile tectonice * Marnele roșii care străbat Europa
* Măsurileșul oilor * Peștera cu schelete de urs * Cum regenerează sticleții pădurea
* Sadoveanu, bun cunoscător al zonei * Cât de mult trebuie să umbli ca să construiești o
hartă turistică * Au început să fie pictate ușile bisericilor * Paradisul terestru
* Intens asumată și trăită-n trudă viață

Trasee în Munții Lăpuș

text: **Petru Lucian GOJA**
(Baia Mare)

hărți: **Dumitru IȘTVAN,**
Ioan POP (Baia Mare)

Tăul Negru

5 iunie 2004. Am purces de-această dată spre rezervația naturală Tăul Negru (vezi hărți la paginile 4 și 5), fost ochi de apă, actuală turbărie înierbată, loc de pășunat pentru cai, oi, vite. Din Cavnic am luat-o spre Băiuț, suind serpentinele asfaltate ce conduc spre Pasul Roata, tăind un superb codru dominat

de conifere. Din vârf, practic din fața cabanei silvice (Piatra de Fier, conform hărții) am urmat spre stânga, per pedes (circa 3 km) un drum auto forestier, în mare parte defundat, mocirlos, orientat, după o prima buclă vestică, pe sub Vf. Roata (1216 m), spre nord-est. O succesiune de izvoare și obârșii de pâraie afluiască dinspre nord spre sud formând bazinul V. Roții. Malurile acestora ca și locurile declive erau acaparate de tufe albastre pal de *nu mă uita* în timp ce molizii își etalau salba mugurilor verzi și florile conulețe rubinii.

După aproximativ 30-45 minute se ajunge în Poiana Deluțu (urâtă de ma-

terialul lemnos abandonat haotic), loc de belvedere spre nord-est, având în față, aproape, o râpă lutoasă consecutivă unei ample alunecări de teren; în spatele acesteia, împădurit cu foioase, Făgădău Pintii (1250 m); în urma acestuia, identificabilă datorită unui pâlc de molizi, Măgura Mare (1260 m); la dreapta, Vf. Neteda (1322 m), recunoscut după altitudinea maximă, crucea de lemn și baliza trigonometrică dar mai ales după pajiștea alpină sud-estică;

Tăul Negru. Pe malul lui, de la stânga: Iancsi Moldovan, Brena, tatăl meu.

foto: Petru Lucian Goja (Baia Mare)

pe direcția acestuia, dar la sud, omisă pe hartă, Măgura Ciorilor (conform unui drujbaș); în fine, în fața acesteia, spre sud, Dl. Ursului, în mare parte defrișat. În dreapta râpei lutoase identificăm o vastă depresiune defrișată, cu suficient de mult material lemnos bun de foc, abandonat și pâraie, afluenți nord-vestici ai V. Deluțu. Spre sud-vest, situată în dreapta șoselei Cavnic - Băiuț, identificăm facil clauza împădurită a Măgurei.

Derutați de omisiunea marcării Măgurei Ciorilor pe harta turistică, inițial am mers spre nord, traversând pâlnia alunecării de teren, apoi pe drumul forestier, până la un afluent al V. Deluțu, cu obârșia pe versantul sud-vestic al Făgădăului Pintii; de aici am cotit dreapta, pe un drum de TAF, ajungând într-o lizieră de fâget continuată spre est cu o plantație densă de molid, impenetrabilă. Practic, depresiunea aferentă Tăului Negru se situează la nord-est de culmea ce leagă Făgădău Pintii de Măgura Ciorilor.

Datorită lăstărișului dens și umidității am renunțat la accesul spre Tăul Negru în avalul unui pârâu cu obârșia pe versantul sud-estic al Făgădăului Pintii; ne-am orientat pe un picior sudic al acestuia, ulterior pe urma de tractare a buștenilor prin hățușul agresiv al fâgetului până la un afluent al V. Deluțu. De aici am tatonat spre nord nord-est, în amonte firului de apă cu obârșia în turbăria Tău Negru sau în dreapta acestuia, pentru a evita lăstărișul biciuitor de fag, ajungând în fâgetul matur, încă neexploatat. Practic nu există o potecă; de drum de TAF sau căruță spre Tău Negru nici vorbă. La întoarcere, dacă nu suntem legați de un mijloc auto propriu, putem coborî spre șoseaua Rotunda - Băiuț, în avalul V. Deluțu, pe drum de TAF sau refăcând parcursul, pe drumul autoforestier, spre Vf. Rotunda - cabana silvică de aici beneficiind de o impresionantă perspectivă nord-vestică spre Munții Gutâi (Trei Apostoli - Gutâiul Doamnei - Secătura) și mai la sud-vest spre Vf. Mogoșa.

Dacă am sui spre Făgădău Pintii și apoi am urma spre vest culmea înșeuată am ajunge în Pasul Neteda sau la pârtia de schi La Icoană, ulterior în orașul Cavnic.

Merită de menționat frumoasa priveștiestică, spre Depresiunea Băiuț, apoi Vf. Hudin și la urmă, parțial mascat de conul împădurit cu molid al acestuia, Vf. Arcer din Masivul Țibleș. Dacă ne deplasăm fără a face gălăgie avem șansa

unor plăcute întâlniri cu cervidee sau... nedorite, cu Moș Martin.

14 septembrie 2005; parcurs cu Mișu Gheție. Ultra zori de zi, de fapt încă stele clipocind feeric în timp ce greierii își continuă nocturnul concert rustic în ditai cartierul urban băimărean. Nu-i pă-cat să ratezi așa ceva pentru un rutinier pui de somn?

Plecăm spre Baia Sprie - Cavnic, impresionați de imensul disc solar incandescent săltându-se voinicește la dreapta Apostolilor Gutâiului, odihnindu-se parcă bătrânește, preț de o clipă, pe umărul Arșiței înainte de a-și continua diurnul drum celest.

În neguri Țara Chioarului apoi, după ce depășim Șurdeștiul, o groasă pătură de negri nori prevestitori de ploaie acoperă Secătura, Gutâiul Doamnei și Trei Apostoli, care par a fumege vezuvian. Peste un sfert de oră norii întind macabrele tentacule spre Vf. Hija, cu înșeuatele-i patru vârfuri și Pasul Rotunda.

Suim spre Cavnic - Roata, lăsând la dreapta noua pârtie de schi Roata, în curs de amenajare și montare a telecscunului, apoi pârtia La Icoană și după câteva sute de metri oprim La Cruce, pe un mic platou, parcare ocupată deja de autoturismele ciupercarilor sârguincioși. O ultimă punere-n temă cu ajutorul hărții 1:25.000, zona Cavnic - Băiuț, din seria Gutinul turistic.

Cer plumburiu. Răcoare. Pornim spre dreapta (sud), urmând recent realizatul marcaj turistic bandă roșie (care continuă la nord-vest spre Apostoli - Vf. Gutâi - Creasta Cocoșului... Igniș), spre Vf. Roții (1215 m) pe care-l vom ocoli însă prin stânga (nord). La început traseul urmează în urcuș lejer un vechi șleau pietros pentru căruțe, acum veritabil tunel vegetal (fag intercalat cu molid). Cotește treptat spre est, ajunge la o ramificare de drumuri însă marcajul bandă roșie, recent și bine realizat, ne conduce pe sub linia de înaltă tensiune Cavnic - Budești - Sighetu Marmației, spre nord, urmând practic culmea. La stânga, spre obârșiile V. Oanța, fâgetul a fost defrișat odinioară, acum fiind înlocuit de un dens lăstăriș. La dreapta culmii, acolo unde predomină molidișul tânăr, furtunile au devastat codrul dezrădăcinând arborii, mulți fiind rămași neextrași iar aspectul dezolant.

Pe alocuri, la răspântii, fâșii textile agățate de turiștii de la EKE, cu ocazia taberei de La Icoană din august 2005,

când au bătut potecile din jur peste 1000 de persoane, constituie binevenite atenționări. Urmează urcușul spre două vârfuri împădurite, cu înșeuările dintre ele acaparate de superbe insule de molatecă târsă (folosită odinioară în tapițerie, înaintea poliuretanului); marcajul turistic pare aici mai vechi, șters, pe alocuri rar dar suficient pe vreme bună, nu și în condiții de negură și vizibilitate redusă ce par a ne fericii pe noi. Important de reținut este faptul că traseul urmează creasta principală vest-est și că marcajul turistic, o bună parte de culme, însoțește H-ul silvic (roșu). Coborâm un picior înclinat și după 1 oră de la plecare poposim într-o poiană rectangulară, pe hartă menționată cu stână (aceasta o fi existat odinioară, dovadă zidul din piatră, clădit la 50-80 cm înălțime, ce delimitează trei laturi, exceptând-o pe cea nordică). Drumul continuă pe culme, spre Vf. Făgădău Pintii însă marcajul taie poiana (atenție la o lespede cu săgeți roșii, spre ora 3) orientându-se spre o abia perceptibilă deschidere într-un desert tânăr de molidiș.

O a treia variantă taie poiana spre nord, după care se impune cotirea pe un picior secundar - cu drum de căruțe, spre est. Noi urmăm marcajul intrând în molidiș, dând de un șleau îngust, cu aspect de tunel orientat spre nord; imediat întâlnim o ramificație: la stânga (nord-vest) coboară un drum pietros pentru TAF și căruțe, respectiv urcă la dreapta (sud-est) spre pajiștea alpină a Vf. Făgădău Pintii. De aici, pe măsură ce plafonul de nori se destramă, ni se deschide o frumoasă panoramă spre Măgura Mare (1263 m), Măgura Mică, mai la nord spre Budești - Călinești - Ocna Șugatag, iar la nord-vest spre Măgura Budeștiului (1206 m) și în continuare spre creasta principală a Gutâiului, de la Trei Apostoli spre Vf. Gutâi (1443 m).

Coborâm ușor spre est, dând peste o fostă fundație din piatră, locația vechiului Făgădău (în maghiară, fogado - han/birt). Banda roșie continuă spre est, către Vf. Pleșca - Prislop - Văratec - Secu. Noi o luăm însă de la fundație 90 grade dreapta, pe un vag drum de căruțe ce intră în fâgetul matur, parțial defrișat. Imediat apare un fir de pârâias ce acompaniază spre sud-est un picior, urmându-l; în circa 15 minute vedem sub noi o lenticulară depresiune cu reflexe argintii de ape, la dreapta noastră (sud-vest) având amplu defrișata zonă de fâget.

Apare un pârâias și la stânga picioru-

lui abrupt - mai jos - un altul, nord-vestic; esențial e că urmând la vale pe oricare dintre ele vom ajunge la marginea nordică a turbăriei exemplare, cu zona centrală aducând a răsturantă cu fundul sus farfurie, adăpostind geometric neregulatul Tău Negru. Zona centrală a turbăriei e deasupra marginilor cu circa 1-1,5 m, marginile, din această cauză, fiind declive și mocirloase, pâraiele ce o alimentează cu apă accentuând acest fapt, motiv pentru care pentru a admira lacul trebuie să ocolim prin dreapta.

Turbăria e orientată SV-NE, aproape rectangulară și în trei etaje, alungită pe circa 150-200 m, zona cea mai înaltă, care pitește-n centru tăul, fiind aproape circulară. Răchițele, mușchi de turbărie, merișoare, afin acoperă turbăria elastică precum o acvatică saltea. Ocolim lacul smoliu strălucitor, admirându-i forma și pitorescul conferit de efemera oglindire a norilor alb bucălați, fagilor parțial ruginiți deja din jur, pușinilor molizi, apoi poposim pe malul sudic al turbăriei, acolo unde putrezinde trunchiuri uriașe de fag au devenit biotopul coloniilor de ghebe, dar nu numai. 1³/₄ ore ne-au trebuit până aici.

Spre sud-vest remarc o veche defrișare acaparată de lăstăriș; îndreptându-ne mai târziu într-acolo realizez că în urmă cu un an fusesem la maximum 5 minute de Tăul Negru, fără a-l descoperi însă, căutându-l la obârșia V. Deluț (abordasem traseul din Pasul Rotunda spre Poarta de Fier - Poiana Deluț; Vf. Măgura Ciorii nefiind marcat pe harta Munților Lăpușului, publicată în revista Munții Carpați - nr. 34, reper util, lipsa lui ne-a indus în eroare). Lacul însă își evacuează excedentul de ape spre Valea Chelementu Vechi - pâraiele nord-vestice. Și aici sunt verzi molatece insule de târsă, ca și pe piciorul sud-vestic al Făgădăului Pintii, pe care tatonasem fără efect odinioară. Ne întrebăm retoric dacă defrișările ce continuă pe aici nu vor blasfemia zona, ca cele din perimetrul Tăul Văratec - Sermetieș.

Suim pe piciorul pe care coborâserăm la turbărie, întâlnind un ciupercar budeștean. Ne trebuiesc 20 minute pentru a atinge pajiștea alpină din culmea Făgădău Pintii - Măgura Mare. Ciupercărim, dar mai ales admirăm și fotografiem panoplia oferită de debutul toamnei, de la mânătărci (Boletus pini-cola), hribi de brad (Boletus negris) sau fag (Boletus eduli) la necomestibilii, dar

extraordinar pigmentații, Boletus satanas, Boletus purpureus, Boletus pulverulentus sau Boletus calopus, gheba ciobanilor (Galerina mutabilis), vinețica porumbeilor (Rurssula cyanoxantha), oițe (Rurssula aeruginea, Rurssula alutacea, Rurssula virescens), ghebe de toamnă (Armillaria mellea), niște albastru-violacei bureți minusculi, comestibili, Laccoria amethystina; în pajiștea alpină, bej frumoase exemplare de pălăria șarpelui (Lepiota procera), gheba de pășune (Lepiota excoriata), asemănătoare pălăriei șarpelui precum și o varietate mai scundă, Lepiota rhacodes, toate comestibile.

Schimbarea direcției și intensității luminii ne fac să vedem ciuperci și acolo pe unde trecuserăm mergând spre Tăul Negru. În primul rând teribilele Amanita muscaris, purpurii, alături de o mulțime de alte varietăți ale aceleiași în general otrăvitoare familii. O mică neatenție era să ne coste, coborând spre vest Vf. Făgădău Pintii, neurmând banda roșie spre poiană ci un șleau nord-vestic de căruțe ce ne-ar fi condus spre Valea și Poiana Merchiului și-n final în Budești. Ocolul a presupus maximum 10 minute, întâlnind ciupercari din Cavnice sau Budești. În continuarea întoarcerii am urmat fidel culmea cu H silvic și bandă roșie, în 1³/₄ ore de la plecarea de la Tăul Negru ajungând La Cruce, încheind o tură scurtă dar nespuse de frumoasă și motivantă, nu numai datorită acelei bijuterii lacustre, recoltei de ciuperci ci și vremii ce părise doar a ne juca feste. La ora 14 eram ajunși la Baia Mare.

Băiuț - Poiana Botizei - Peștera cu Oase

Mai 2005. Echipa: Dumitru Iștvan, Ionică Pop, Alec Portase și eu. Pornim la 7,30 dimineața, via Cavnice - Pasul Rotunda. Brena, cățelușa, biata de ea ca de regulă nu gustă serpentinele... Depășim Vf. Bolchiș, apoi Poarta de Fier, filonul aurifer de suprafață; la dreapta se ivește semețul con al Vf. Zdărcea Mare (1064 m). Depresiunea V. Strâmbului și Băiuțului, spre care ne îndreptăm, sunt neguroase, întunecate, fapt ce ne cam dezumflă deocamdată.

Oprim la circa 3 km de pas, pentru a coborî un abrupt versant până în V. Covaciei (cu obârșie sub Vf. Zdărcea Mare); avansăm prin albia accidentată a acesteia, spre amonte, încântându-ne de superbe nu-mă-uita adunate-n pâl-

curi dar și de marnele degradate prin oxidare, de la vânat cenușii la alb-gălbui de parcă ar fi calcare, extrem de alunecoase. Versanți cu frecvente doborâturi de vânt, post exploatare parțială și rărirea făgetului. Ajungem repede la baza fostei cascade a Covaciei, acum colmatată cu bușteni, ramuri, arocament. Păcat! Aici apa sărea un prag andezitic de circa 8 m înălțime, deasupra valesa pregătindu-și sinucigașa prăbușire alergând nebună și spumoasă pe un jgheab stâncos înclinat.

Crearea drumului de acces pentru TAF, prin dinamitarea malului stâng, a determinat împingerea masei imense de rocă vulcanică înspre cascadă, arborii prăbușiți, plasați de om pentru a consolida drumul au nenorocit naturala bijuterie. Revenim în avalul văii, speculând malurile mai accesibile dar împânzite de acaparante tufe târâtoare de mur apoi atacăm direct versantul stâng, înclinat la 35-45 de grade. Totul a durat o oră, dar ne-am încălzit ca lumea.

Continuăm spre V. Strâmbului, admirând harnicii muncitori tradiționali, care tocmai au încheiat artistic meticuloasa aranjare a despiciăturilor imenșilor bușteni de fag, stejar, paltin mai rar, în mniler, acel cuptor arzând mocnit sub cupola cenușii și lututului, pentru ca prin hipoxie să astâmpere flăcările, metamorfozând totul în mangal de boacă, excelenți cărbuni cu un clinchet vioi la percuție. Curată lunca văii. Doar câteva pet-uri zac mai jos, pe locul tradiționalelor picnicuri ale băiuțenilor.

Strâmbu Băiuț; case mai vechi și mai noi, toate cu șarpante șindriluite, ca și șurile, grajdurile, un pitoresc similar celui bucovinean. Cotim stânga, ajungând în Băiuț, de unde, după ora 10 pornim spre Poiana Botizei. Cer mai mult acoperit. Nu vedem nicăieri vreun panou care să semnaleze debutul marcajului turistic punct roșu, altfel aveam să constatăm că a fost cu acuratețe executat de salvamontistul Zavaszy, scăpările (impardonabile) fiind reprezentate de lipsa debutului/ finalului de traseu, a minimelor precizări privind direcția/obiectivele acestuia, lipsa săgeților la schimbarea de direcție și neatenta marcarea la intrarea/ ieșirea din poieni. Marcajul a fost realizat în vara lui 2004, pentru a face conexiunea de la Poiana Botizei cu precedentul, din urmă cu vreo 5 ani, de asemenea punct roșu, realizat de către Clubul de speologie Montana Baia Mare, spre Peștera

Meduze și Peștera cu oase.

Noi, după luarea unor derutante relații de la localnici, pornim spre V. Tocilei, afluent stânga al V. Lăpuș, abia aflat la origini. Blocuri minierești, mai apoi gospodării tradiționale, din lemn, șindriliute, cu mici grădinițe de zarzavat, minuțios lucrate, corcoduși și cireși plângându-și bănuții petalelor pe solul gras, negru, intens gunoiat.

Surpriza vine repede, o Dacia a Direcției Silvice Baia Mare, condusă de o veche cunoștință, ing. Filip, cel ce se ocupă de mulți ani cu vânătoria, un fel de maestru de ceremonii, în urma lui un Audi meseriaș, cu vreo 5 nemțalăi spilcuiți și cu inconfundabila morgă, veniți probabil la filmat (prin țeava flintei) de cocoși de munte, ieruncă sau ceva mai masiv și încornorat behăitor patruped. Maestrul belește extatic ochii dând cu privirile de noi, cei care-i torpilam fanteziste rapoarte privind efectivele de vânat, modest, strict prin ceea ce (nu)vedem tură de tură în variile noastre escapade montane.

Imediat după pod cotim la dreapta

(sud), luând-o pe un fost drum de TAF, acum cu șleauri și ogașe post tras bușteni, apa torentelor scoțând la iveală foietajul flisch-urilor sur vinete. Repede poposim la o veche cruce de fier, punctul roșu nu e niciunde. Experiența de montaniarzi ne face să continuăm către sud sud-est, prin monumentală pădure constituită prioritar din brazi, molizi și mai apoi fagi uriași, mai puțin paltini, cum numai la Băiuț, în Parcul național Retezat - rezervația științifică și în Parcul național Piatra Craiului, zona nordică, mai poți vedea. Trunchiuri imense, amintind de Sequoia giganta, cu diametre de 1-1,5 m, paradoxal nedoborâte (încă).

Urmăm o potecă suind cuminte și sinuos spre culmea din dreapta. Apar tăierile; imense trunchiuri abandonate; masivitatea lor determinând imposibilitatea încărcării în căruțe, s-au preluat doar ramurile mai groase, pretabile pentru cherestea sau lemn de foc. Măcar să-i fi lăsat ca seminceri. Bătaie de joc românească! Urmăm banda silvică roșie, mai sus apare, scurtă vreme, una gal-

"Diamante".

foto: Petru Lucian Goja (Baia Mare)

benă, mai rar un pătrat albastru, probabil al geofizicienilor. Cânt exuberant de păsări, urme de cervidee mari.

E rece, umed, poteca clisos argiloasă pe alocuri; flisch-urile dispar, lăsând loc gresiilor. După 35 minute dăm într-o poieniță acaparată de mur. N-am găsit încă marcajul turistic. Continuăm pe potecă spre culmea apropiindu-se din dreapta. Alte poteci continuă în amonte versantului stâng al V. Tocila (cu borcuturi, din păcate izvoarele-s abandonate, mizerabile, băile au fost lăsate-n neglijență și uitare, păcat!). Dăm într-un făget intercalat cu mesteceni și paltini. După 45 minute atingem drumul de creastă, orientat vest-est, ce leagă Băiuțul de Poiana Botizei. La dreapta e obârșia V. Bloaja (cu un decantor și iaz imens de steril mai aval), apoi, puțin mai sus, obârșia V. Blojița.

În 50 minute atingem borna silvică II/222, înscrisă pe un molid, apoi dăm de borna II/220, plasată în nord-vestul

Poienii Secăturii. Dăm de marcajul punct roșu (aici vom reveni la întoarcere). Acum putem panorama la nord-est, peste poiana cu stână tradițională, debordând de solitare sau în pâlcuri adunate la taifas floral orhidee crem și ciclamen (*Orhis paustris* - untul vacii), spre nebulosul Vf. Văratec. La dreapta lui, după o înșeuare, Vf. Secu. Picură. Un fum pitoresc se înalță dinspre V. Tocila. Continuăm tangent prin Poiana Secăturii, pe direcția sud-est, ieșind pe o culme ce continuă cu o rariște de făget spre Măgura Tocilei (971 m), Măgura Ulmului (1054 m), Vf. Prislopașu (1020 m); și spre Vf. Secu (1311 m) la est sud-est, respectiv Vf. Văratec (1357 m) la nord.

Poteca și marcajul continuă peste culme, la dreapta, dând într-o poieniță cu orientare sudică, acaparată de lăstăriș de plop. Am făcut 1¼ ore până aici, de unde, spre dreapta, în josul unui vâlcet larg, se observă primele gospodării de vârat și fânare ale poienarilor botizeni. Un gros brâu de cireși în floare bordează spre vest liziera făgetului. Coborâm pe picior și marcaj, dăm de borna silvică III/39. La ora 11,35 atingem o a treia poieniță, cu cireși și peri sălbatici în floare (borna silvică III/46). La sud de Vf. Secu se conturează Vf. Cizma (1184 m), precedat de un picior cu trei trepte.

La dreapta lui, Vf. Runcașului (1167 m), cu o poiană frumoasă-n culme. Versanții sud-vestici ai acestora au fost demult exploatați forestier, acum un lăstăriș dens de fag și traseele fostelor drumuri de tractor/ TAF, plantate cu molid, acoperindu-i până în malul stâng al V. Poienii, pe care o vedem precum o argintie curea (zona fostului amplasament IPEG Maramureș și a izvorului de borviz).

Continuăm coborârea spre Poiana Botizei, sat colonizat cu vreo 20 familii la debutul lui 1700, inițial pentru exploatarea forestieră, ulterior pentru cele de neferoase, azi doar o pitorescă enclavă lipsită de perspective economice. Haizasul (șarpanta) unei dezafectate căsoaie de vârat ne folosește drept punct de panoramare spre comunitatea înșirată în lungul V. Poienii, cu ascuțita turlă a bisericii înălțate pe la 1800 în versantul drept, deasupra micuțului cimitir. Departe și spre stânga V. Poienii ne atrag atenția două mameloane ascuțite, parțial împădurite, Piatra Mică și, deasupra ei, după o amplă înșeuare, Piatra Pintii, două blocuri calcaroase

compacte, așa numitul wild flisch, în care s-au dezvoltat carsturi, ținta noastră următoare.

Impresionantă Poiana Botizei prin perspectiva plonjantă asupra șarpantelor ritmic și armonios înșirate, șindriluit patinate-n sur întunecat. Piciorul pe care coborând, marcajul dispăre în preajma bisericii, ne conduce spre V. Fagului, noi ajungând în Poiana Botizei la confluența ei cu V. Poienii. Plouă preț de vreo 15 minute, timp în care ne adăpostim în curtea unei gazde transmutată aici, în urmă cu decenii, din Lăpușul Românesc. Nici azi nu e consolată, deși casa imensă, cu de toate, birtul, magazinul, toate făcute cu banii pruncului dus la muncă-n Spania, o ferește de avatarurile senectuții.

E măsuriișul oilor și sâmbra în Poiana Botizei, la circa 1,5 km în avalul văii, sub Piatra Mică și a Pintii. Mai înainte însă Mitică Iștvan ne spune că în centrul localității, acolo unde V. Văraștina afluește din stânga Văii Poienii, klippe pienine marchează, tocmai aici, axul suturii Tethis a plăcii tectonice euro-asiatice de cea africană. La stânga văii ne atrag atenția roci violete, macerate, cu strasuri sau fășii late verzui. De la același pasionat montaniard geolog, eruditul Mitică Iștvan, aflăm că e vorba de marne roșii de Puchow, cu origini în Cuaternarul superior, Senonian - care apar în Polonia, continuând prin Slovacia, Ucraina, România, terminându-se la Comarnic, în V. Prahovei, fiind de fapt niște argile abisale.

Poposim la staulul oilor, seara și dimineața asta adunate, acum în curs de muls și măsuriiș dinaintea preparării, în această pasageră stână (după 10 mai turma va sui la stâna de vârat de pe Vf. Secu), a primului caș, urdei, jintiței. Ursu, Voinic și Haiduc, trei ciobănești carpatini mițoși și bălțați alb sur negru sau alb ruginiu se plimbă pașnici prin mulțimea de gură cască. Animație, bună dispoziție, mulți veniți de la oraș să asiste la seculara tradiție. O friptură de miel sfârâie pe un disc dinaintea colibeii baciului ce tocmai strecoară laptele din măsură în ciubăr. Suntem invitați la o palincă, o levisă (supă) fierbinte; refuzăm politicoș fiindcă e deja târziu și nu ne-am atins obiectivul.

Trecem peste o punte trunchi de lemn spre malul stâng al V. Poienii, suind spre Peștera cu Oase, dând repede de punctul roșu turistic, la început cam invizibil (fiind plasat pe

arini rușoși), apoi excelent, urmând un șleau îngust sinuos, acum lunecos din pricina argilei, observând repede calcarele cu aglomerate brute sau fine. E zăpușală dintr-odată. În circa jumătate de oră lăsăm la stânga stâncăriile brâu nord-vestic care ascund Peștera Meduzei (denumită astfel din cauza unor scurgeri parietale cu asemenea aspect), suind spre poiana în trepte, cu sute de exemplare de orhidee bej și ciclamen, altele neînflorite, cu frunze lanceolat verzi, pătate leopardin, alături de mii de bulbuci de munte (*Trolium europaeus*), nu mai înalți acum de 8-12 cm, care vor înflori în circa 3-4 săptămâni, generând pe aici un spectacol de vis prin portocaliul lor.

O căsoaie pitorescă de vârat e în creștetul poienii, la liziera stângă peri sălbatici par albe și uriașe jerbe, îi acompaniază câțiva cireși sălbatici, înfloriți. Plasate pe un bloc calcaros, săgeata și marcajul ce indică stânga, spre Peștera cu Oase. Suim într-acolo, pe o imaginară potecă în scurte serpentine bolovănoase. E ora 14,35, patru ore ne-au trebuit din Băiuț până aici, via sâmbra oilor. Peștera se deschide dintr-un bloc diaclizat spre nord-vest; are un portal înalt de circa 3 m, intrarea îngustă transformându-se repede într-un scurt puț continuat în coborâre de o galerie cu pasaje înguste, nișe mai largi. Atrag atenția erodările și scurgerile parietale; la stânga, blocurile calcaroase sunt drapate fotogenic cu ghirlande de iederă. Peștera (altitudine 770 m, conform GPS), cu o dezvoltare de circa 45 m, a fost descoperită pe la 1885, în 1886 speologi clujeni prelevând depozitul aluvionar conținând schelete de *Ursus spelaeus*, pentru a le conserva și expune la muzeul din Cluj. Ulterior vandalii au distrus tot ce merita atenția lor barbară.

Coborâm în poiană, pentru un mic popas și refacerea resurselor. Panoramăm fascinați, de la Șatra lui Pîntea care-și prezintă trapezul inconfundabil și versantul estic spre Vf. Zdârcea, Bolchiș, Rotundu apoi Făgădău Pintii și Măgura Ciorilor (unde se ascunde Tăul Negru); în continuare, spre nord nord-est, Vf. Pleșca (Neteda), Piatra Prislopului și Prislopul (cu imensu-i gol alpin), mult mai aproape Vf. Capra și Leorda ce domină zona nord-vestică a străvechiului Băiuț.

Melci imenși se târăsc prin pajiște; grase, turgescențe urzici invită la cules pentru un neaoș spanac moroșenesc;

pâcuri de albe anemone pigmentează suav zonele declive și lizierele. Din vale, dinspre sâmbra, transpar glasurile participanților și o muzică ardelenescă cu acompaniament ritmic de taraf și taragot. Scrutam o culme-n multiple trepte, situată între V. Fagulului la est și V. Râșca spre sud-vest; pe ea ne vom întoarce în culmea principală, marcată cu punct roșu. Până atunci mai aflăm de la colegul nostru, o ambulantă și teribil dotată bibliotecă, faptul că minieritul a început la Poiana Botizei pe la 1800, primele galerii fiind săpate-n Cizma și Coasta Ursului, exploatându-se mine-reuri de plumb. Mult mai târziu IPEG Maramureș a deschis galeria Pietrele de Moară, în Cizma, dând peste cuprifere și aurifere, puțin după 1988 activitățile miniere încetând în zonă.

O luam la vale la 15,30, în 15 minute suntem la puntea peste V. Poienii; o luăm spre confluența Râșca - Poienii și de acolo la stânga-n sus. Pe alocuri picură. Îi dăm bice la deal, pe panta din ce în ce mai abruptă. Sub noi, în lunca Poienii, țărani harnici cultivă în înguste ogoare cartofi.

La sud-est, parțial defrișat, Vf. Mînghet (1117 m), în spatele lui, verde întunecat și cu pălărie de albe neguri, Vf. Hudin. Nu avem cum să vedem de aici Țibleșul, dar îl știm ca fiind aproape. De pe culmea cu salba de pitorești poienițe acompaniate de mesteceni putem panorama la est, în amonte V. Poienii, spre suindu-n trei trepte Vf. Cizma, Secu la stânga, Runcașul la dreapta.

Dăm de borna silvică III/35, imediat de III/34, ieșind într-o șa unde observ fecale destul de recente de lup; Ionică Pop le prelevă în vederea examenului de specialitate. Ciudat ni se pare să dăm aici, în fostul făget acaparat de zmeuriș și lăstăriș, de plop alb, de o mulțime de tineri salcâmi, posibil semințele fiind aduse și diseminate de sticleți și alte păsărele.

Bulbucii de munte, mici deocamdată și înflorit portocaliile calcea calului ornează poienița expusă către nord-est la care ajungem. Suim în culme, coborâm spre o afundă înșeuare nordică, având la stânga obârșia V. Bloaja iar la dreapta pe cea a V. Fagulului. În dreapta, sălașe de vârat și o țărancă punând cartofi. Colonii de traista ciobanului (Capsela bursa pastori) alături de părăluțe (Belis perenis) înviorează pajiștile alpine dar mai ales lizierele umede și

luncile îngustelor pâraie. E seară deja iar păsărețul și-a început magistralul concert izvorât din nestăvilita chemare de iubire.

Nu-s urme de sălbăticiuni în afara unor dejecții mucoase de vulpe. Ajungem în altă poiană, la stânga; imens și strălucind sur argintiu clipește-n soarele amurgind iazul de decantare a sterilului de la Bloaja - Băiuț; departe, spre sud-vest, albi norișori călătoresc deasupra Șatrei lui Pinte. Altă înșeuare, apoi culmea orientată vest-est, pe care urmăim o vagă, neumblată potecă; dăm de borna silvică II/243. La ora 18 suntem într-o poieniță (la sud de Poiana Secăturii) marcată de o cruce neagră de fier, aproape e borna III/37. La nord e un mic vârf ce domină Poiana Secăturii. La stânga, poteca pe curbă de nivel, excelentă, pe care ajungem repede la borna II/220 din extremitatea de nord-vest a Poienii Secăturii, intrând în marcajul turistic punct roșu.

De aici îl urmăim pe culme, traversăm Poiana Fântânița (umedă, cu fântână și loc de stână), mai jos Poiana Grădina Mare, ambele acaparate de bulbuci de munte, neînfloriți deocamdată. La ora 18,35 atingem codrul impresionant al uriașilor brazi, molizi, fagi; se aude în dreapta vuietul V. Tocila; cotim scurt dreapta, pe un șleau afund, spălat de torențele recente, ieșim din pădure deasupra confluenței Tocila cu Lăpuș, la piciorul unui stâlp de înaltă tensiune. Aici, marcajul turistic dispăre. Ne despărțim, căutându-l inutil, traversăm pe podețe de lemn Tocila, ajungând în Băiuț.

Au trecut 11 ore de la plecarea din Baia Mare, timp în care vizitând cascada colmatată a Covaciei, Poiana Botizei, Peștera cu Oase, încântându-ne cu minunate peisaje și superbe orhidee, după circa 25 km, încheiem această tură. O luăm spre Pasul Rodunda, Cavnic și apoi la Baia Mare. Neguri post aversă se scurg zdrențuite deasupra Mogoșei, Pietrei Șoimului, un soare ciclop crepuscular se hlizește printr-o știrbă breșă.

Tăul Văratec

Octombrie 2004. Echipa: Dumitru Iștvan, Mihai Gheție și eu (vezi hărți la paginile 4 și 6). Îngheț la sol noaptea, rafale înfiorante de vânt până spre prânz, mai apoi soare, cer pavoizat cu strasuri delicate de nori argintii. Pentru prima dată îl aveam drept profesionist ghid și agreabil companion de tură pe

Dumitru Iștvan, geolog, pasionat montaniard și speolog.

Fastă zi pentru noi, neștiutori în ale tainelor Pământului sau a unor toponimii. Piatra Malnașului, un imens bloc de piatră poroasă, dovada revărsării unui milenar geizer deasupra Cavnicului, la sud de Trei Apostoli, un cuarțos aurifer, bogat filon de suprafață dincolo de Pasul Rotunda, o unică-n zonă carieră de argilă destinată prelucrării în șamotă refractară de calitate deosebită, flisch-uri frumos stratificate pe versanți sau căptușind albia Izvorului Alb (traseul nr. 3 descris în România Pitorească), pe care aveam să suim până la Fântâna Rece, o mică poieniță cu abundent izvor cu apă rece, dovada sorgintei sale în grohotișuri superficiale, apoi o inedită perspectivă spre dreapta, spre Piatra Văratecului și molidișul necăzut pradă a orgiei silvice în timp ce la stânga se contura ruginiu pastelată culmea conducând spre Prislop.

O baracă rulotă, trei TAF-uri, ceasul prânzitului, parcurs facil spre Șaua Selha pe drum autoforestier și apoi pe unul de TAF ramificat la un moment dat. Varianta spre înainte suind spre culmea Văratec - Prislop, noi urmând-o pe cea contind dreapta, depășind un izvor marcat de cele dintâi pumnale cristaline de gheață dar și de mineralizarea deosebită, scoaterea la suprafață de către apele freatice a minereului de fier. Urme mari de ciute dar mai ales de cerb uriaș.

Suim de-a coasta, ajungând repede în Șaua Selha unde dăm, spre dreapta, de fundația fostei cabane silvice, continuăm spre nord-est trecând pe lângă soclul unei foste sonde de prospectare; spre stânga se desprinde o potecă ce duce spre mănăstirea Roșiile - Budești. La nici 5 minute vom da de poienița cu măsuță și băncuțe. O potecă face stânga în ușoară coborâre spre nord nord-est, ducând în final spre șaua sudică a Sermetieșului; o a doua, marcată cu H silvic, conduce spre înainte stânga, în sus, o vom urma spre Șaua Trei Hotare; o a treia se orientează spre dreapta și în circa 200 m trece pe lângă căbănuța de vânătoare Roșia (sau Selha), după vârful care o străjuiește spre nord. Îl conducem pe Dumitru Iștvan până acolo, îi precizăm traseul care continuă spre est, pe un șleau vechi de căruțe, ajungând în 20 minute la o poieniță, în dreapta acesteia fiind Piatra Văratecului iar spre înainte, la maximum 30 minute, releul TV, antena și Vf. Văratec.

Revenim spre nord-vest în poieniță, după care suim lejer spre Șaua Trei Hotare (cu acces poteci spre Băiuț în avalul Izvorului Alb, Budești, prin V. Roșiile, respectiv Botiza, în avalul V. Sasului). Continuăm spre dreapta, în câteva minute ajungem în poienița punctată de câțiva bușteni și boci de fag; de aici se desprind 3 căi diferite. Un drum recent de TAF o ia spre stânga, în jos; un altul, mai vechi, bine conturat, bolovănos, conduce spre înainte, de-a coasta Vf. Roșia (Selha), care va rămâne spre dreapta; o potecă ocolește acest vârf spre sud-est, ieșind dincolo de Vf. Văratec, în pajiștea alpină cu cruce răstignire, de unde se panoramează extraordinar spre Vf. Secu, la sud, vizavi de Văratec, respectiv sud-est, spre Hudin și Țibleș.

Continuăm pe drumul de TAF înainte și în 15 minute dăm de o bifurcație mai puțin distinctă, din cauza recentelor defrișări și haosului de resturi vegetale abandonate. Continuând înainte și de-a coasta, spre nord-est, întâlnim repede Piatra Corbului, un lung perete andezitic, înalt de circa 15 m, drapat cu mușchi catifelati și aurii licheni; abruptul e spre nord, versantul sudic părând docil, accesibil turistic.

Dacă am continua pe aceeași direcție am urma practic traseul nr. 2 descris în România Pitorească, spre Vf. Văratec.

De remarcat că Piatra Văratecului e pe o culme sudică față de Piatra Corbului. Revenim la bifurcație, apoi continuăm pe un drum de TAF inferior precedentului dar pe aceeași direcție (SV-NE). Dintre molizii scăpați masacrului silvic apare pitoreasca Bisericuță, un bulz stâncos de asemeni drapat cu mușchi și licheni (înaltă de 5-7 m). Vuietul vântului prin pădurea de fag, paltin și molid mă determină să cred că aud șoapta pârâului care evacuează excedentul Tăului Văratec, pentru a forma Fundoiaia, Pilingari și în partea Botizei, V. Sasului.

Drumul coboară ușor înainte și spre stânga, printre coroanele rărite distingem stâncăriile sud-estice ale Sermetieșului, mult mai departe Muntele lui Șerban, Pop Ivan, Hoverla, Cernohora, ultimele două ucrainiene, pudrate cochete cu nea. În față zărim un pârâu ce traversează drumul spre nord, lângă un butuc bornă, reper (IV-227). Mai în față și spre stânga o mare zona defrișată, cu deșeuri lemnoase alandala. Intrăm spre sud-est, prin rariștea molizilor tineri, poposind (după 1½ ore de la plecare) în circulara degajare cu oglidă cristalină tremurată-n soarele debordant a Tăului Văratec.

De jur împrejur, precum un catifelat, verde tonic guler, vegetația specifică zonelor umede, asortată cu roșcat vișinii areale acaparate de Sphagnum (muș-

Tăul Văratec.

foto: Petru Lucian Goja (Baia Mare)

chi). Pe partea nord-estică a lacului aproape circular (asemănabil Tăului dintre Brazi, Retezat, mai cristalin și mai luminos însă) susură un pârâu cu izvoare-n versant. Mare noroc că, deocamdată, defrișarea nu a afectat inclusiv molidișul limitrof lacului. Spre nord, fundul pare acoperit de un prundiș auriu, zona centrală e acoperită de un mâl bej maroniu fin. Câteva trunchiuri în curs de putrefacție ne încurcă parțial deplasarea circulară.

Fericiți de atingerea primului obiectiv, după o punere detaliată-n teren, o luăm înapoi spre Trei Hotare, Șaua Selha și Izvorul Rece (o oră, lejer). De aici continuăm spre aval, până la prima intersecție, unde oprim. O luăm spre vest, imediat apoi spre sud-vest, pe un drum auto forestier care taie o culme, ajungând într-o mare zona defrișată, parcursă de la nord spre sud de Izvorul Negru. Spre dreapta (nord) dăm cu privirile de o cochete căbanuță de vânătoare, pustie, înconjurată de o plantație tânără de molid. În fața ei, în albie, o defaectată microhidrocentrală ingenioasă, cu digul distrus parțial; spre vest, sub versantul defrișat, un bulz andezitic sur, aducând a imens cub, atrage atenția.

Depresiunea pare a adăposti Tăul Chelementului, cel de-al doilea nostru

obiectiv. Dumitru Iștvan consultă două hărți topo 1:5.000, pe care Tăul Chelementului apare în două locații total diferite. Inițial credem că tăul ar fi în stânga V. Izvorul Negru, sub noi, mascat de molidișul nativ regenerat, înalt de 1-3 m; după o mai atentă documentare-l căutăm la dreapta unui picior sudic, spre lizieră, la circa 30 m de culme, acolo unde observ o zonă depresionară cu vegetație ierboasă luxuriantă. Nu intrăm deocamdată, continuăm căutarea pe piciorul sudic, în molidișul monumental, dominând foioasele.

Nu găsim decât tinere, apetisante ghebe pistruiate, pe care le adunăm. Revenim spre nord și coborâm în depresiunea care se dovedește a fi mocirloasă, în cea mai declivă zonă ascunzând mici băltiri și un perimetru cu păpuriș. Aici pare a fi fost Tăul Chelementului, mai mult ca sigur secat de peste un deceniu, posibil cu ochi de apă la dezăpezire. Spre nord avem frumoasa imagine a versanților ce duc spre Prislop, în timp ce spre sud-est, Vf. Secu, cu o pajiște alpină lenticulară, nord-vestică, ne atrage atenția; la dreapta lui, în fundal, împădurit în mare parte, versantul nord-vestic al Hudinului. Revenim la mașină, apoi în avalul Izvorului Alb, coborâm spre Băiuț în timp ce în contrasens suie duduind peridocuri pentru bușteni dar și amatori clandestini de material lemnos, doar se lasă seara...

Oprim în două rânduri în Băiuț pentru a întreba localnicii despre locația/aspectul Tăului Chelementului. Tehnicianul minier Sadoveanu, poate cel mai bun cunoscător al împrejurimilor, lipsește de-acasă, alții încurcă Tăul Chelementului cu mina Chelement, situată în amonte V. Strâmbului, spre Rotunda. La ora 19 ajungem la Baia Mare.

Vârful Secu

Decembrie 2004. Plecăm din Baia Mare sâmbătă la 7,15, pe direcția Cavnic - Rotunda - Băiuț. Nu e frig, în schimb nebulozitatea prognozată e prezentă. Drumul auto, desprins din DJ 184 (Cavnic - Sighetu Marmației) pentru a continua la Băiuț spre dreapta, traversând Rotunda, e închis iarna, deocamdată nu. Pe asfalt au apărut calote ghețoase parșive, netratate cu antiderapant, motiv pentru care în 2-3 locuri glisăm necontrolat.

Depășim Poarta de Fier (la stânga rămâne cabana silvică Băiuț) coborând spre V. Strâmbului, lăsând la dreapta

acel filon aurifer de suprafață; mai jos, la stânga, fosta carieră Brikstein (de unde se preleva argila specială pentru șamota folosită la cuptoarele de topire a metalelor). Plafonul pare a se sparge departe, spre Hudin - Țibleș, lăsând vederii o geană aurie a născândului soare și-alături un petec de albastru senin. O minicascadă rămasă pe dreapta ne încântă cu mirificele-i forme de gheață cristalină; asfaltul pare a se degaja, rulăm fără probleme până la apropierea de Strâmbu Băiuț, unde podul de gheață și gropile reapar.

Oprim puțin la fostul sediu IPEG, azi carmangerie, întâlnind o veche cunoștință, care ne întregește generos merindea și de la care speram să aflăm că circuitul spre Vf. Secu, retur pe culmea din stânga Văii Tocila. Veștile nu sunt bune. Mai oprim o dată la E.M. Băiuț, în preajma fostului șteamp din 1907; ni se spune că un schimb redus lucrează la mină, dar nu există mijloace de transport; decidem să continuăm în amonte V. Lăpuș, până la celălalt sediu al E.M. Băiuț, lăsând pe stânga dărăpănăturile trist sumbre ale clădirilor fostei administrații austriece de după 1700.

La fel de jalnice sunt amenajările funicularului recent repus în funcțiune, care transportă minereul de la mina Văratec la flotația Băiuț. Celălalt, care ducea minereul la Cavnic, traversând Valea lui Mihai și Leorda e de mult dezafectat. Vagonetei ruginiți, utilaje prematur devenite fier vechi, știrbe guri de galerii, mizerie, dezordine, sărăcie lucie, flagrantă lipsă a simțului gospodăresc și istorie, seculară sau relativ recentă, a ceea ce constituise la un moment dat un promițător modus vivendi pentru locuitorii acestor izolate locuri, îndeletniciți cu extragerea, prelucrarea și apoi valorificarea darurilor măruntaielor Pământului.

Ora 9. De-aici o luăm pe jos, admirând imediat o galerie seculară surpată, apoi cascada Văii Lăpuș, sărind un prag pitoresc de flisch-uri ruginii; această rocă fiind apoi tot mai prezentă după ce depășim obârșia V. Lăpuș la confluența V. Izvorul Alb, venit din stânga cu Izvorul Văratec, din dreapta, pe care-l vom urma înspre amonte. Versanți abrupti, cu culmi împădurite tăiate de vâlcele și filiforme cascade sărind sprințare peste aceleași flisch-uri, frecvent sur întunecate, uneori cu stratificații

vântat albastrii, aducând a uriașe tomuri de cărți. Fagi, paltini intercalați cu molizi, brad.

Frecvente urme ale tăierii, transportului pomilor pentru Crăciun, într-un loc vrafuri de cetină pregătite pentru aranjamente florale funeste. Din urmă suie un ARO diesel 4x4 care ne îmbarcă, șoferul și probabil artificierul suie spre mina Văratec pentru a împușca găurile perforate de ortacii lor. Ne scutesc astfel de parcurgerea a circa 6 km de serpentine podite cu gheață, dar bine tratate cu zgură. Schimbăm informații, impresii, cunosc bine împrejurimile dar în primul rând sunt deosebit de amabili/agreabili. Debarcându-ne la mina Văratec nici nu vor să audă de plată.

Ne luăm rămas bun continuând, prin la fel de dense neguri, pe carosabilul de leagă Băiuțul de Botiza, cu macadam, dar acum podit cu gheață. Pârâiașele ce afluiesc Văii Izvorul Văratec, mai sus obârșiei V. Tocila, oferă succesive motive de încântare prin varietatea și fantezia formelor de gheață. Impresionează și fagii, brazii monumentali, înalți de peste 25 m, cu diametre de peste 1 m, concurând uneori cu scoarșii paltini. La stânga, sub Vf. Văratec, versanții sudici au fost exploatați, acum fiind acoperiți de lăstăriș de fag, molizi, brazi tineri și țesătura șleaurilor de TAF. La dreapta rămâne un pinten abrupt, împădurit, pe unde suiam altădată spre Vf. Văratec, venind dinspre Băiuț pe V. Tocilei, nu peste multă vreme lăsând la stânga râpe decorate cu multistratificate flisch-uri, uneori verticale.

Dăm de un platou cu o autobarcă a IPEG și un tractor al geologilor sonderi ce prospectează și acum, iarna, zona Văratec; de aici suie spre nord nord-vest drumuri de TAF, spre Vf. Văratec, la dreapta trebuind să vedem versanții nordici ai Vf. Secu. Negurile lăptoase ascund însă totul. Continuăm spre est, pe direcția Poienile Izei - Botiza, ocolind pe la vest sud-vest un muncel cu aspect de clăie, total defrișat, acum acaparat de lăstăriș (mai țin minte cura din 4 noiembrie, din urmă cu vreo 5 ani, cu frăguțe și savuroase mure).

Imediat ajungem în Șaua Văratec, drumul continuând spre est, noi abandonându-l, luând-o pe un drum ascendent de TAF, spre sud, spre Vf. Secu, cu pădure seculară de foioase impresionantă, spre est, defrișat spre nord-vest, acaparat de lăstăriș de fag, molid, brad. Urmăm traseul vechi al unui cerb, prin

zăpadă nu mai groasă de 25-35 cm, plouată, tasată și-acum înghețată, presărată cu acele diafane ale chiciurei groase, scuturate uneori de adierile de vânt. Întreaga vegetație, de la cea arboricolă la cea ierboasă ne încântă prin minunăția îmbrăcămintei alb argintii țepoase.

Apropiindu-ne de liziera superioară și pajistea alpină a Vf. Secu, avem surpriza plăcută a unei iminente tentative de înseninare, soarele forțând o breșă în marea compactă de nori; spre sud-est, chiar apar zdrențe albastre oțel de cer. Întorc privirea și, surpriză, din negurile copleșitoare răsare releul radio TV Văratec, la dreapta acestuia antena GSM, ca o sondă alb roșie, o clipă se vede chiar și construcția ce adăpostește de mulți ani personalul tehnic. Imediat însă totul e înghițit de neguri. Ajunși la lizieră, suind prin pajistea drapată cu zăpadă tasată, aspră, vizibil spulberată de rafalele violente de vânt, pășim peste un gros covor de chiciură ce dantelează fantastic zăpada; uneori aceasta ne susține, alteori ne scufundăm.

De acum începe un veritabil joc al negurilor, panoramelor văzute, subit dispărute. Mai întâi remarc, în Munții Maramureșului, Muntele lui Șerban și Pop Ivan spre nord nord-est, la dreapta lui Farcăul, înșeuarea Lacului Vinderel și apoi Mihailecu. Par atât de scunzi, deși trec de 1900 m. La nord se joacă din nou cu noi Văratecul, negurile dezvelind uneori doar releul și antena, alteori și căciula verde întunecată a ceea ce a mai rămas nedoborât, altădată se văd și pereții sur bruni ai Pietrei Văratecului. Dar ceea ce impresionează cel mai tare e un albastru deschis ireal al orizontului. Apare și Sermetieșul, altă căciulă de molidiș punctat cu stâncării.

Continuăm să suim, spre est; la stânga Vârfului Secu apare prima dată piramida Munților Rodnei, cu Vf. Pietrosul, Buhăescu Mare și Mic. Întrezărim și Vf. Secu, o clipă. Pe la 11,30 atingem Vf. Secu, 1311 m, fără a apuca să scot aparatul foto pentru a immortaliza la sud-est Hudinul, întunecat de molidiș, cu o nord-vestică poiană neregulată și la stânga acestuia, impresionantă, cealaltă piramidă, a Țibleșului, cu vârful și poalele în neguri iar custurile negricioase după spulberarea zăpezii de vânt.

Brusc, ne învărtim fascinați, încântați, arătându-ne unii altora, succesiv, departe, la vest, Trei Apostoli - Vf. Gutâi - Creasta Cocoșului, mai aproape

chelia ocră ruginie a Vf. Prislop, la sud de ea, verde întunecată, Piatra Prislopului, aproape Vf. Văratec (1357 m), la dreapta lui Vf. Sermetieș, departe Transcarpatia ucraineană apoi salba Munților Maramureșului, Rodnei. Degeaba încercăm să scrutăm evaluativ culmea sudică pe care am vrea să continuăm peste Măgura Ulmului, Măgura Sărita Paltinului, Măgura Tocilei pentru a da de recentul marcaj triunghi albastru al V. Tocilei, acolo tronează imperiul inexpugnabil al cețurilor impenetrabile.

Sus pe Vf. Secu e înghețat bocnă și cu adieri reci. Scot busola, fixând direcția sud, coborâm prin neguri, urmând o vreme urmele de la urcare apoi abandonându-le, deplasându-ne tangent la liziera din stânga, admirând nesățioși succesivele fantezii exuberante ale vegetației drapate din ce în ce mai gros cu chiciură dar și scrutând trunchiurile uriașilor fagi, în căutarea coloniilor de Pleurotus.

În dreapta, pajistea alpină ni se pare largă și mărginită de o descendent sinuoasă cornișă lungă, coborâșul se accentuează apoi dăm de o înșeuare; în față apare un vârf împădurit, spre stânga, pe care-l depășim pe curba de nivel sperând să dăm, pur întâmplător în astfel de condiții de (in)vizibilitate, de stâna Secu. Nici vorbă! Vedem însă rari, de-a dreptul uriași fagi, cu diametre de peste 1,2-1,3 m. Un fag cu diametrul de peste 1,5 m, distrus la bază de focuri neroade, prăbușit, ne oferă azi prima recoltă de Pleurotus; în spate, pe o altă buturugă uriașă, dăm de alte câteva colonii, congelate. Dăm apoi de o rariște extraordinară de fagi uriași, de pe unul din ei recoltând ultima noastră tranșă de bureți bej franjurați, cu un inconfundabil parfum apetisant.

Decidem s-o luăm spre nord pentru a da, în final, de drumul auto Băiuț - Botiza, pe care suiserăm. Acum întâlnim o bornă silvică dar fără hărți adecvate citim inutil simbolurile după care urmăm un culoar descendent de TAF, coborând spre obârșia V. Tocila, al cărei murmur îl auzim relativ repede. Traversăm două cursuri de pâraie din fundul văii demult defrișat, după care suim un mic versant, ajungând la carosabil aproximativ la ora 13, înconjurați de dense neguri. Imediat ațâțăm un vioi foc, profitând de grămezile de ramuri uscate din jur, determinându-l să ne ofere binemeritata căldură și atmosferă în timp ce prânzim, deducându-ne cu

slănină prăjită, pită multicereal și franzelă picurată cu fierbinte untură, solzi de ceapă dulce, tăifăsuind.

La ora 14,30 decidem să coborâm spre mina Văratec, de-acolo spre V. Lăpuș, în avalul Izvorului Văratec, în câteva rânduri scurtcircuitând serpentinele, admirând superbețea pădurii, minicascadele scurse pe flisch-uri dar mai ales bogata ofertă a virtualilor pomi de Crăciun, care mai de care mai frumoși. La 16,15 ajungem la mina Băiuț, după ce am văzut cascada de pe Izvorul Văratec.

Imediat pornim spre Baia Mare, refuzând varianta mai lungă, facilă, via Tg. Lăpuș, suind spre Rotunda, în câteva rânduri auzind sfârâitul pneurilor patinându-se pe podul de gheață. La 17,35 ajungeam la Baia Mare.

Groapa lui Cotoz, primăvara

2 mai 2004. Nu vă lăsați impresionați prea mult de o torențială ploaie primăvărică, pregătiți-vă însă cu cele adecvate protejării împotriva ei. Am decis să investigăm o frumoasă zonă turistică, situată dincolo de Cavnic și Pasul Neta (1058 m altitudine, pe DJ 184), coborând serpentinele ample spre Popasul Minerilor și apoi până la Podul Răușorului (46 km din Baia Mare).

De aici spre dreapta se desprinde un drum autoforestier care trece pe sub fotogenicele stâncării Sub Pietricele, apoi pe sub linia electrică de înaltă tensiune, traversează V. Oanța, continuând pe lângă afluentul acesteia, V. Merchului (direcția sud-est). La un moment dat drumul auto se bifurcă, varianta din dreapta conducând până sub zona nord-vestică a Măgurei Mari (1261 m), cealaltă luând-o spre stânga, înconjurând prin nord-est, printr-o pășune înaltă, Măgura Mică (1097 m) spre bazinul Văii Pietrelor, acolo unde într-un molidiș stă ascuns privirilor un tău situat într-o turbărie cu numele Groapa lui Cotoz.

Noi am optat pentru varianta din dreapta, mergând până la capătul drumului autoforestier, într-o frumoasă poieniță, acum atrăgând atenția prin lanuri de albe lușcuțe și galben portocalii pâlcuri de calcea calului. De aici, pe un drum de TAF ce traversează un molidiș și brădet tânăr, intercalat cu fag și paltin, am ajuns în zona turbăriei nordice a Măgurei Mari. Am continuat spre stânga, dând într-o rariște de fagi și o vastă poiană cu pete de zăpadă și mii

de flori. Întorcând privirile spre nord-vest ne putem bucura de o panoramă impresionantă a celor Trei Apostoli și Vf. Gutâi, încă albiți de zăpadă (zona nord-estică a acestora).

Un drum de TAF ocolește spre sud-est Măgura Mare, ajungem în albia V. Prisaca de unde suim în pășunea alpină imensă numită Prisaca. Luând-o spre stânga (est) constatăm continuarea poienii acompaniată de molizi și fagi, dăm de un grup de clăi vechi de fân și o stână. Dacă vom continua deplasarea spre sud-est trecem un istm de făget după care ajungem într-o și mai mare pășune alpină, cu aspect de platou, la sud-estul acesteia atrăgându-ne atenția un vârful împădurit la poale, golaș în creștet, cu aspect de căpiță, purtând în vârful o mare cruce de lemn și o baliză trigonometrică: e Vf. Neteda (1352 m), de la care o potecă ne-ar conduce spre Băiuș.

Revenim la stâna Prisăcii, pentru popas, plajă. Atrag atenția izvoarele abundente, unele stimulate de ultimele depozite nordice de zăpadă, cu aspect de izbucuri. Versanții domoli, abia scăpați de hlamida albă, abundă de covoare florale din brândușe, lușcuțe, degetăruți, floarea Paștelui iar în zonele cu exces de umiditate pâlcuri aurii de calcea calului acompaniate de lujerii zvelți de steregoaie (*Veratrum album*). Spre nord, printre coroanele puținilor molizi și a falnicilor fagi abia înmuguriți, avem parte de o încântătoare panoramă spre Budești, Sârbi, Călinești și Ocna Șugatag.

După ce facem plajă, coborâm un versant nordic troienit, spre o altă poiană, cu o stână în paragină; un drum de căruțe ne conduce spre stânga, tăiem albia

V. Prisaca, după care dăm în drumul de TAF pe care suisem. Continuăm pe acesta, ajungând în pajiștea alpină sud-estică a Măgurei Mici. Spre est vom remarca un vârful scund, fotogenic din cauza stâncilor cu aspect de creastă de cocoș - Piatra Totoșului. Sub aceasta, spre nord-vest, se întinde un vast areal de molidiș care ascunde Groapa lui Cotoz. Spre nord ne atrage atenția o mare alunecare de teren și un consistent depozit de zăpezi tardive dar mai ales Piemontul Văratecului, Budeștiul, Valea Cosăului spre Sârbi - Călinești.

Ocolim Măgura Mică pe un drum de TAF, prin stânga (nord-vest), dăm peste a doua viperă din acest sezon turistic, ieșim apoi într-o fânață alpină punctată de mușuroaie, parcelată riguros de proprietari. Mai jos, spre stânga, e o altă stână și un grajd de vărat, de jur împrejur clăi de fân vechi de 1-2 ani (dovadă a scăderii dramatice a interesului mundenilor pentru creșterea bovinelor și ovinelor). Locul este minunat pentru un scurt popas. De aici coborâm direct, prin fânața punctată de tufe de alun, spre drumul autoforestier apoi la albia Văii Oața. În dreapta vom remarca un vechi saivan și o stână. Traversăm Sub Pietricele după care continuăm la dreapta, spre asfaltul șoselei DJ 184, încheind astfel circuitul. Coborând spre nord am ajunge în Budești, suind la stânga în Pasul Neteda și apoi Cavnic - Baia Mare.

Șatra lui Pinte

Înainte de Crăciun. Cu Papa și Lucian Oroșan. Plecăm din Baia Mare spre Tg. Lăpuș, pe un ger de -11 grade

Celsius, la 6 dimineața, constatând că Văile Rohiei, Dobricului și Lăpușului sunt ascunse sub lăptoase neguri.

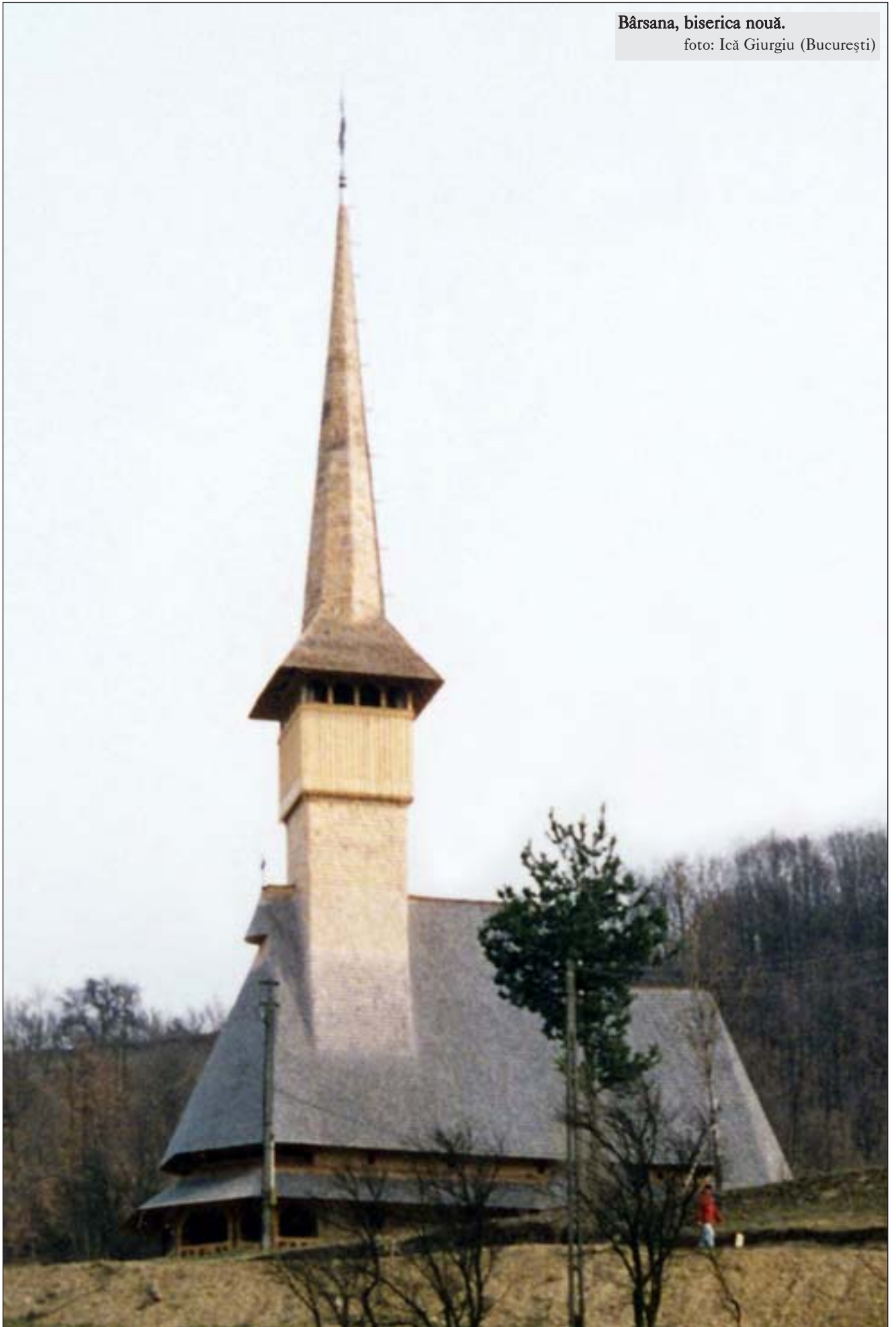
Înainte de podul peste V. Dobricului cotim spre localitatea Borcut (vezi hartă la pagina 41) și după aproximativ 2 km parcăm la familia Leșe Florin. La ora 7,15 e încă noapte, -18 grade C, nările se alipesc de gerul care mușcă sălbatic. Ne luăm rucsacii de tură și pornim spre ulița ce conduce, peste Dl. Pietriș, în Inău. Frigul a amuțit până și câinii ciobănești, fumurile se preling din coșuri spre cer răspândind un iz iute, înțepător. Scurtcircuităm serpentinele drumului trecând peste haturile și îngustele holde ale Dl. Ursoaia. Ne încântăm cu evoluția răsăritului, impresionati de acel ceva nedefinibil, de-un calm patriarhal hibernal. Doar solzii stelari ai zăpezii scrâșnesc a plâns, striviți sub talpa bocancilor; alături, ciulini, primordiale imortele bej sidefii, triste.

Ora 8. În dreapta Țibleșului cerul se încinge, apoi arde. Răsare soarele. Depășim culmea și orientându-ne nord-nord-vest continuăm spre Inău. Imediat apar Vf. Igniș, Mogoșa, în fine platoul vast al Gutâiului, mult în dreapta Vf. Văratec, puțin mai târziu, la nord, apare și Șatra lui Pinte. Zăpada străluminată de oblicele soarelui pare sângerie iar trupurile fagilor sunt rubinii. Dăm de prima Răstignire cu un Christ pictat naiv pe tablă, înconjurat de-un buchet de ruje. Caut poteca spre sat, o tăiem peste un vâlc, dăm de a doua Răstignire, apare o gospodărie abandonată, o alta cu un octogenar mustăcios, cu pieptar de miel, cioareci albi de pănură, opinci de gumă, obiele din lână țurcană,

Bârsana, biserica nouă.

foto: Ică Giurgiu (București)

cu securea-n mână, gata de crăpat lemne pentru foc. Alături, firavă, stafidită, soața lui prematur gârbovită, cu sfeter de lână neagră, pieptar de miel, poale negre, opinci cu obiele de pănură.

Sigur i-am surprins cu echipamentul nostru turistic. Bătrânul dă drumul cioporului de oi în țarc după care le împarte fân cu furca, dându-ne binețe. Depășim vechiul magazin sătesc mixt, apoi superba biserică de lemn, monument istoric, veritabilă caravelă a spiritualității locului ce pare a pluti la stânga; alături noua biserică, doar mare și incertă stilistic.

Abia acum soarele scapă peste culme scoțând în relief gospodăriile izolate în tonuri de flăcări, fârciturile de fân gulerate cu nea, cotețele de porci pustiite la Ignat. Vălătucii fumurilor aurii se înalță proiectați pe canavaua cerului alături de gravurile prunilor, merilor, nucilor. O luăm ușor stânga, pe o uliță de căruțe desfundat înghețată, admirăm arhitectura arhaică, dansul și gălceava coțofenelor, gaițelor, solitarele urme de lup, ciocanele iepurilor și mai sus cele frecvente, de mistreți.

De lângă un izvor se înalță ca din pușcă un stol de potârniche. Fumul adunat în sat, suit pe V. Teiului, plutește aici ca o diafan orizontală coală de celofan. Un vinderel țâșnește din ierburi uscate, purtat de curenții ascendenți născuți. Sideral albăstrie nuanțe se întind deasupra Tg. Lăpuș - Dămăcușeni - Rogoz, apoi până spre Suciul de Jos și de Sus. Arareori se pot număra peste șaisprezece culmi succesive, cu semitonuri în laviuri roșcate. Încercăm să prindem o urmă de sanie ce-a coborât fân sau lemne de foc. Înghețată, șlefuită precum o cochilie sedefie de scoică, e riscantă.

Ne dregem după 2½ ore de la plecare, cu ceai și mandarine. Spre vest sud-vest se profilează două citadele stâncoase ale Șatrei lui Pinte, printre care va trebui să urcăm pe un vâlcet larg, deosebit de înclinat, cu prăvălituri de bolovani, tăiat de un firav pârâiaș prins în mrejele gheții. Mușuroaie banale cu țepii smocurilor de iarbă uscată transformate-n opere de artă de natura demiurg. Spre sud-est, o robustă plantație densă de molid, intercalată de insule de făget, tăiată de un drum de sanie. Urme de vânători și hăitași suite dinspre Ciocotiș.

La ora 11 ajungem sub stâncăriile fotogenice, mai ales cea din stânga, cu

îngemănate turnuri brun roșcate terminate-n spinare de crap spre culmea suindă spre Vf. Șatrei. Cea din dreapta aduce a perete contrafort, cu un ascuțit pinte. Zăpadă groasă, vechi doborâturi de vânt, bolovani uriași, unii instabili, ne îngreunează deplasarea în susul vâlcetului lung de peste o sută de metri, acoperit la final cu frunziș uscat și plăci de gheață prinse de șerpile rădăcinilor proeminente.

După 4,40 ore suntem în poiana golului alpin a Șatrei lui Pinte. La sud sud-est, un molidiș dens desparte culmea dincolo de care s-a ctitorit mânăstirea. Explozie de soare și lumină, joc al umbrelor conturând mușuroaiele glazurate. Investighez spre nord-vest, acolo unde fusese o căbănuță a pionierilor, devastată prin 1974 de săteni.

După o pauză scurtă, de prânz, o luăm la vale, tăind-o peste obârșia V. Teiului. Prindem o culme ascendentă, în stânga ei conturându-se V. Dobricului. Ne deplasăm spre sud sud-vest, cu obraji arși de soare și adierea brizei ce anunță prematura înserare. Depășim prin stânga un vâlcet înghețat, afluent a V. Dobricului, după care dăm în coada lacului de acumulare/ agrement/ adăpare a turmelor ce pășunează verile; dincolo de malul stâng,

Glod.

foto: Ică Giurgiu

Glod, biserica veche.
foto: Ică Giurgiu

un colț al frumoasei păduri Linț. Noi ne orientăm spre dreapta, suim o potecă, ieșim sub linia de înaltă tensiune apoi coborâm spre V. Drăguiaș, la borcutul feruginos sifonat. E ora 15,45, suntem în Zăpodie, de unde continuăm spre ulița din sus, coborâm de-alungul ei 2-300 m, spre centrul Borcut-ului, la mașină. Am făcut 3,40 ore de pe Șatra lui Pinte. După un scurt dialog cu fostele-mi gazde plecăm spre Baia Mare, unde am ajuns la ora 17,45, după un parcurs pietonal de 26-28 km.

Din Maramureșul istoric, pe Vf. Sermetieș

26-27 iulie 2003. Morbul abordării acestui vârf, cu aspect de căciulă din blană de urs a gărzilor regale de la palatul Buckingham, mă infectase de mult, cu fiecare trecere peste Roata, via Pasul Neteda, dinspre Budești spre Cavnic.

Plecăm la ora 7 din Baia Mare. Pe Gutâi, scorușii sălbatici și-au pus frivolii cercei rubinii iar paltinii, de-atâta arșiță, și-au pistruiat în ruginiu palmatele frunze, a precoce toamnă. Tulbure Mara, verzi fânațele abia otăvite sau aurite de renăscuții ranunculi și florile de ghizdei. Scurtă deviere prin Sighetul străjuit de istorie și frumoase biserici, revenire spre Vadu Izei apoi, traversând valea cu împuținate ape, cafenii după ploaie, o luăm amonte pe Iza, trecând prin Oncești, Nănești, Bârsana (vezi pagina 27).

Monumentale porți, niciuna tradițională. La fel e și cu casele, gospodăriile căzute treptat pradă prosperității, neoarhitecturii rurale, generalizantă dacă ne gândim că vilele, casele, gospodăriile noi de-aici nu se deosebesc, mai prin nimic, de cele din sudul județului sau de-aiurea din țară. Prispetămațuri din lemn înfrumusețate de glastrele cu mușcate roșii, uneori albe ca iile-n zi de sărbătoare. Mănăstirea Bârsana în neostoită zidire (foto la pagina 28), aici austeritatea economică sau monahală nu par să coexiste.

Strâmtura, o posibilă deviere la dreapta, spre Glod. Mai sus, vatra satului și biserica cu argintatele-i turle îngemănate, cu acces printr-o împărătească poartă, foarte aproximativ tradițional maramureșană, impresionantă prin masivitate, excesive ornamentații sculpturale-n stejar, de-abia lăcuite, pentru a nemuri parcă kitsch-ul. Străinii cască gura, se minunează, fotografiază și astfel duc vestea. Ei sunt mai fericiți fiindcă le lipsește păcătosul criteriu al

comparației (cu autenticul nepervertit).

Rozavlea. Monumentala biserică de-atâtea ori vizitată, cu seculare hrisoave furate, regăsite. La stânga, pe coastă, pădurea de pini cu scorjite, ocru trupuri și verzi întunecate coame, picturale. În Șieu facem dreapta, oprim după câteva sute de metri la biserica monument înălțată-n 1760, pe vremea cnezatelor maramureșene. Frumoasă concurențialitatea turlei cu săgețile molizilor din țintirim. Continuăm spre Poienile Izei, 7 km. Asfalt șerpuint în amonte unei văi. Case, gospodării tradiționale din lemn, patinate de decenii sau veacuri, cu specifice, alt fel de porți, noul opresiv, exclusivist, mai puțin manifest. Încă.

În dreapta, dominând spre nord orizontul, cocoșata Măgura Glodului (972 m). Până acolo, ca de altfel pe toți versanții-n amfiteatru, terase și culturi de cartofi, ovăz, porumb, picturală fasolea cocoșată pe-araci de-alun, hlizindu-și oacheșele flori roșii carmin și albe. Din vatra comunei drumul cotește spre dreapta făcând, după 4-5 km legătura cu Glod-ul. Mergem la biserica veche de peste 350 de ani (nicăieri nu se vede vre-un afiș cu istoricul lăcașului) (foto la pagina 30), lăsând-o la dreapta pe cea nouă, uriașă, încă în curs de finalizare. Trecem un pâraiaș, suim spre țintirim. Două surprize. La intrarea în biserică, o piatră cilindric cioplită aduce a suport de pivotare pentru un fost stâlp, careva vizitator ocâș i-a dat funcția de coș de gunoi. Ușile de acces în pronaos au fost pictate cu chipuri de sfinți. E prima dată când remarc așa ceva la bisericile tradiționale, monumente istorice maramureșene. Cruci de stejar, puține seculare, stilizate floral, a trifoi, simbol al trinității. Nici măcar în cimitir străvechiul nu poate scăpa de hidra pustitoare a noului ostentativ grandios deși, zice-se că moartea, ca și nașterea, ar fi nivelatoare.

În fața bisericii, abandonată-ntr-o rână, o multiseclară cruce stilizată, cu două brațe inegale, din gresie lutos-ruginie, n-am riscat s-o întorc pentru a vedea dacă e, sau nu, încrustată/ incriptonată.

Scurtcircuităm pe un ascendent șerpuit drum de țară (aproximativ 1,5 km) spre Valea Sasului, putând admira impresionantul piemont al Botizei iar la nord-est depresiunea Văii Izei. Ploile ultimelor săptămâni au reîmprospătat totul. Merii-și rup ramurile de rod, ca și

perii, prunii și corcodușii. Ciulinii-smotociți prin curelele lanurilor înguste de grâu ce-așteaptă secera, doar batozele-s anacronice epave-n deriva economiei originale de piață.

La stânga, strepezind privirile prin zincul turlei și șarpantei, noua mănăstire Botiza, cu mulțime de acareturi prin preajmă, comercialul turistic prevalând tradiționalului monahal ortodox. Botiza, comună șantier. Localnici meșteri înălțând somptuoase case/ vile. Turiști străini, o mulțime de francezi, veniți să deguste arhaicul tradițional, surprinși de asaltul prosperității, avântul constructiv, asistând, habar n-am cât de conștienți, la nimicirea zi de zi a ceea ce constituia specificul inconfundabil, tocmai atracția locului, prin implementarea noului arhitectural nonspecific dar dătător de confort.

Sfătuiți de săteni, cotim dreapta, orientându-ne spre amonte Văii Sasului. Într-o curte, intense pregătiri de nuntă, un șopron drapat de jur împrejur cu cergi tradiționale, o rubicondă socăciță sexagenară păzește cratița imensă, aburindă. Ceva mai sus, pe stânga, borcutul captat într-o buturugă de stejar, acoperit de un pavilion, odinioară frumos, șindriluit, cu stâlpi simplu ornați, azi neîngrijit, parțial distrus. Poate cândva fusese loc de întâlnire, hore și joc, acum e mizerie multă-n jur, mocirlă ruginită de mineralele apei carbogazoase (plăcută, aducând a Bodoc - Biborțeni).

În apropiere, un gater și halde de rumeguș. Tipic ultimului deceniu democratic. Cișmele albastre din fontă trădează fericita inițiativă de introducerea apei potabile, prim pas spre civilizarea prin igienă. Mă întreb în ce măsură, peste ani, nu mai mult de două decenii, atunci când noile gospodării vor fi ras din zonă tradiționalele construcții și utilitățile arhaice specifice locului, străinii vor mai fi atrași de zonă și dacă da, prin ce? Prin horincă, sarmale, slănină afumată, cârnați sau specific maramureșana salată boeuf? Afluxul turistic a generat edificarea spațiilor de cazare, uneori având impresia că ești în fața unui motel/ camping lipsit de specific local, aici ca la Tihuța sau Bran. Lipsesc doar kitch-ul draculian și manelele, facil importabile. Ceea ce se vede mă face să cred că nu există nici cea mai vagă strategie a factorilor administrativi cultural educativ clericali în privința conservării specificului definitiv, dim-

potrivă.

Continuăm amonte pe drumul forestier principal, aproximativ 3 km, lăsând spre stânga alte două drumuri forestiere. Ciorde de vite, o mică herghelie de cai, tineri păzindu-i. Oprim într-o poiană. Nori negri se năpustesc deasupra noastră, dinspre nevăzutul Vf. Văratec. Răzlețe picături de ploaie stâmpără puțin zăpușeala. Se aud talângi, clopote, behăituri de oi și capre, hămăituri de ciobănești, molcome glăsuri de ciobani. Imediat, dintre căturii de fag și rariștea neexploataată descinde o turmă de vreo două sute de capete. Luăm relații de la ciobani, conștientizând încă o dată că ei cunosc locurile, potecile, dar le vine extrem de greu să explice coerent.

Pornim spre Vf. Sermetieș. Întâlnim imediat un grup de săteni ce lucraseră la pădure. Ne dau câteva relații... ar fi vreo 11 km, 7 pe drum forestier și vreo 4 până pe vârf, adică vreo 3 - 3½ ore, plus coborârea. Ceva mai sus dăm peste doi pădurari; explicațiile acestora contrazic pe anterioarele și sunt mai concrete (3-4 km pe drum forestier și, de la un pod de beton, cu o râpă ruginie pe dreapta, în sus, încă vreo 2 km, spre stânga ce se vede, ceea ce înseamnă vreo 2 - 2½ ore).

După vreo sută de meri dăm de un ciurgău cu apă rece, izvorât din dreapta drumului; la vreo 2 km o cabană dărâmată e pe stânga drumului, o alta forestieră, la deversarea unui pâraiaș, bună de refugiu, la o adică, cu saci de dormit. Derutați de explicațiile îmbârligate facem dreapta în sus pe pâraiaș - drum accidentat de TAF. Continuând am fi ajuns într-un vârf secundar, sud-estic, al Sermetieșului. Renunțăm, revenim la drumul forestier pe care continuăm încă vreun kilometru, dând de râpa roșie. Un pod tub de azbociment trece pe sub carosabilul ce continuă spre un molidiș plantație, de aproximativ 15 ani; la stânga se aude V. Sasului, sărind în cascadă. De aici, privind spre sud-vest, observăm uriașa stâncă, un fel de bulz, a Sermetieșului.

E teribil de cald, zăpușeală, zmeură; mai sus afinele ne îmbie la ciuguleală dar norii ce asaltează cerul dinspre sud-est, aducând furtună, ne îndeamnă la grabă. Continuăm pe drum de TAF și făgaș relativ recent; urmează o turbărie mustindă de ape ruginii putrifice, ascunse de un gros covor de mușchi. Suim direct, traversăm o primă zonă drapată

cu rugi țepoși de mur, trunchiuri doborâte, ramuri agasante, în cele din urmă încerc direct spre piciorul sud-estic, acolo unde apare un recent amenajat drum de TAF, acesta se înfundă.

Picură, prăpădul renunță parcă să se dezlănțuie, am mai avea o jumătate bună de oră până pe vârf, atacând dinspre sud sud-est, la nord-est abruptul fiind foarte abrupt, accidentat. Rariștea în care suntem nu poate conferi un scut împotriva unei furtuni cu grindină și descărcări electrice. Renunțăm, ne reîntoarcem scurtând la maximum spre drumul autoforestier. Privim înapoi, fuseserăm atât de aproape... După vreo jumătate de oră, furtuna nedeclanșată pare trecută. Să încercăm o revenire? Nu acum, mai bine dimineață. Coborâm la vale, e la fel de zăpușeală dar uneori adie o briză răcoroasă.

La ciurgău ne stâmpărăm setea. La ora 15 suntem în poiana în care voiam să campăm. E noros, sumbru dar... atât de devreme. Ne consultăm și decidem să abordăm Vf. Sermetieș din altă perspectivă, dimineața. Pornim și după cei aproximativ 5 km până la borcut descoperim cât de lungă e Botiza, pitită în piemontul cu același nume. La casa cu nuntă pregătirile-s în toi, sosesc oaspeți, și străini, cam jalnici după autoturismele anacronice, totuși priviți de localnici ca semizei. Drumul e de țară, bolovănos, noroios, acompaniind V. Sasului cu malul stâng din loc în loc frumos ornat cu stâncării sedimentare, oblic stratificate. Mai jos dăm în asfalt.

Superbe chipuri de țărani, neasemuite cele de coconi și cocoane. Ajungem în centrul comunei, marcat de o biserică catedrală. Spre dreapta continuă un vechi drum ce trece culmea Muntelui Gurguiatu (1046 m), spre V. Minghet și Groșii Țibleșului (vezi revista Invitație în Carpați, numărul 53, 2005, pagina 5). Strategic înălțată pe un dâmb, înconjurată de morminte, biserica monument spre care mă îndrept, ctitorită în 1699 în Vișeu de Sus, mutată aici după două sute de ani, atunci când biserica botizenilor fusese mistuită de-un incendiu, suplă, armonioasă. Și aici avem plăcute surprize: prima e ușa pictată, a doua încadratura ușii, cu aspect de poartă maramureșană tradițională pictată, a treia o piatră funerară din dreapta bisericii, cu o siluetă antropomorfă aducând a arhaic Christ (imaginați-vă desenele rupestre), având la picioare două schițe de portret.

Am revenit la mașină luând-o spre Șieu - Rozavlea - Strâmtura - Bârsana, de-acolo spre Văleni, bucurându-ne de o minunată priveliște spre Munții Maramureșului la dreapta și Gutâiului în față, Călinești, Ocna Șugatag itindu-și casele din marea vegetală.

Extraordinare, tipice terasările, acum tonurile tonic verzi ale porumbiștilor și fânațelor otăvite alternând cu bej ocrul lanurilor de ovăz, grâu, cartofi. Coborâm serpentinele, continuăm spre Călinești, apoi cotim stânga acompaniind de-acum înainte superba vale bolovănoasă a Cosăului, prin Sârbi, până-n Budești, de-acolo, având la dreapta monumentala biserică monument (patrimoniu UNESCO) din Josani, deviind stânga, lăsând în urmă biserica nouă, o altă ortodoxă catedrală, continuând pe un drum rural forestier, fosta cale de acces pentru șantierele IPEG înainte de 1989.

Avem spre stânga piemontul Văratec, marcat de o succesiune de culmi golașe și spre dreapta culmea împădurit înșeuată ce leagă Vf. Văratec (1358 m) de Vf. Sermetieș, Neteda (1322 m), Prislop spre Pasul Neteda (1040 m), continuând spre nord nord-vest cu Trei Apostoli (Gutâiul Mic) - Vf. Gutâi (1443 m) - Creasta Cocosului... Igniș.

La un moment dat, spre stânga, atrage atenția o formațiune geologică cu aspect de căldare glaciară, Chicera-ispun budeștenii.

Noi avem de parcurs 8 km până la mănăstirea Sf. Împărați Constantin și Elena, construită în locul numit Roșiile. Gospodăriile muntenesti se înghesuie unele-ntr-altele, de-o parte și alta a Văii Cosăului, până aproape de Ruginoasa (fostă galerie de prospectare a IPEG, dovadă halda de steril actuală și, din nou deplorabil ca practică, depozitarea în preajmă a camioane întregi de rumeguș).

Aici drumul are o deviere de aproximativ 100 m dreapta, fiind înierbat. Loc ideal de campare în fânața otăvită; o potecă suie peste pieptul de deal, decorat de tineri arini, spre mănăstire.

Oprim și campăm aproape de lunca îngustă, cu mur și zmeuriș, aurii sânziene parfumând-o dulceag discret. Senorează, la un moment dat picură, săteni coboară de la făcutul fânului, alții de la cules ciuperci, pe potecă, atelele-și scrâșnesc rafurile roților pe drumul abrupt de-alături. Solicit relații, cele mai pertinente privind accesul spre Vf. Sermetieș obținându-le de la un

pădurar.

Cinăm apoi, așteptând furtuna, ne culcăm. Abia a trecut de ora 20. Susur de vale, șoapte ale întârzițiilor budeșteni intercalate celor ale nopții. Groasă roua, cât o ploaie de vară, răcoare, pe la 4 dimineața cer senin, cu puzderie de stele. La 6 se aud primele glasuri ale unor săteni tineri ce merg după ciuperci, la un moment dat flișcăie strident din degete, ca să ne trezească. Oricum, nu mai dormim.

Suntem într-o depresiune, înconjurați de culmi împădurite, soarele ajunge mai greu aici, abia pe când vom fi plecați.

Adunăm cortul, dejunăm în timp ce localnici, mai ales femei, cu coconi frumos îmbrăcați suie spre mănăstire, privindu-ne curioși. Pe la 8,30 continuăm deplasarea (3 km) spre mănăstire. Lăsăm la stânga drumului o gospodărie tradițională, o alta rămâne mai sus în dreapta, o clipă perspectiva se deschide la vest până spre Creasta Cocosului.

Albastrul cerului, aerul matinal răcoros pur, sunt înlocuite treptat de norii ce vin dinspre Văratec și soarele ce se-nalță stârnind zăpușeala.

Extraordinară pajiștea alpină împânzită de flori de tot felul, violetul dominând alături de galbenul sânzienelor. Nebănuită deschidere, culme golașă la stânga, pe alocuri sporadice stâncării ce sporesc pitorescul. La dreapta V. Mare, afluent al Cosăului, dincolo de ea nesfârșitul codrului de foioase și conifere.

O cabană imensă, neterminată, dorită turistică, abandonată, marchează Arșița. Drumul continuă

Breb, văltoare.

foto: Ică Giurgiu

lăsând o altă căbănuță și-o colibă șindri-luită pe dreapta; mai sus, dincolo de vale, o cocheta căbănuță nouă, strategic plasată în pajiștea verde biliard a luncii.

Intersecție, o răstignire-n albastru, la stânga un drum spre câteva abandonate construcții și un alt fost șantier IPEG; la dreapta continuarea spre mănăstire și Valea cu Pești, cu obârșii sub Sermetieș. Săgeată spre dreapta - mănăstirea 1 km.

Drumul parcurge o zonă umbrită de codru, iese-n pajiște alpină, lăcașul sfânt ivindu-se în față. Poarta voit grandios monumentală e în construcție, ca și un zid împrejmuitor, bisericuța cocheta, maramureșană.

Drumul continuă îngustându-se, prin dreapta, suie pe un platou din spatele bisericii, acareturile monahale sunt în stânga, pe un platou inferior. În incintă au apărut primii enoriași, în ținută sărbătorească. Trecem de mănăstire continuând spre o cabană IPEG, galeria minei de prospectare și sur șiroita haldă de steril din dreapta.

De aici vom continua pe jos. E 9 dimineața. Înainte de cabana administrativă IPEG există două drumuri de căruțe, pădurarul ne-a recomandat varianta din stânga.

Respectând sugestia, suim spre est abruptul șleaului argilos mocirlos, cu aspect de sinuoasă pârtie de bob, spre o primă culme, acolo drumul de căruțe cotește spre sud, mergând aproape orizontal; urmează o flexare spre est, din dreapta apare a doua variantă, pe care ne vom întoarce. Drumul suie o vreme, dând într-o poieniță mică.

În față e Vf. Sermetieș, versantul nord-vestic. De aici nu mai există potecă spre vârf, drumul de căruță ocolind spre dreapta, intrând în pădure, la stânga existând un vechi drum înierbat, de TAF. Piciorul de munte ce trebuie să-l suim are versantul stâng acaparat de zmeuriș dens, mai puține tufe de mur. O destrăbălare de bunătați ale naturii dar... și habitatul urșilor, mai ales că ceva mai sus, suind la liziera fâgetului intercalat cu brad și molid, apare afi-nișul dens perie, înalt de 35-50 cm, bogat în rod.

Doborâturi de vânt, frecvenți scoruși sălbatici îngemănați, deset silvic aproape de netrecut, vegetație putrindă ascunsă de catifeleți mușchi, aspect de rezervație naturală, nici urmă de potecă.

Urlăm pentru a-i avertiza pe posibili în preajmă urși, neagreând nici măcar în glumă vreun *face to face*. Apar stâncării

ruiniforme conglomerate, cu mici grote, vâgăuni la bază, ideale locuri de adăpost/ hibernare, mușchii ce le acoperă amplifică sălbăticia, nota de mister.

Geologul Dumitru Iștván mă avertizase că suitul pe Vf. Sermetieș e recomandabil dinspre sud. Acum vedeam concret de ce. Ne strecurăm printre stâncării, la dreapta una mai înaltă având aspect de falic sfinx. Prindem un fel de culoar incert pe care-l urmărim cu dificultate medie până pe vârf. Am făcut 1 $\frac{3}{4}$ ore până aici.

Pe vârf nu există un gol cu pajiște alpină ci o suită de creștete stâncoase ce permit panoramarea vastă, răsplătitoare a inițiativei și nu prea marelui efort. La sud-est Vf. Văratec (1358 m), cu releul radio (până acolo ar fi aproximativ 1 $\frac{1}{2}$ ore pe culmea cu pădure de molid), pe aceeași direcție Vf. Hudin, nevăzut însă Țibleșul.

Spre vest nord-vest culmile înșeuate spre Vf. Neteda - Prislop - Gutâi. La nord-est, departe, strălucind în soare, mănăstirea Botiza, apoi localitatea alungită pe lângă V. Sasului spre Șieu - Valea Izei. Spre nord, piemontul Văratec, înălțuite culmi golașe, la stânga lor salba localităților Budești - Sârbi - Călinești - Ocna Șugatag... Creasta Cocoșului nu scapă de învăluirile de nori.

E arșiță, zăpușeală. La nici 10 m înspre est turnul sur stâncos cel mai mare, cu o verticală de aproximativ 45 m, pe care-l zăriserăm cu-o zi înainte. După vreun sfert de ceas ne luăm rămas bun de la acest, nebănuț măcar, obiectiv turistic cu speranța că vom reveni.

Coborâm atenți, pentru a evita stâncăriile, pragurile insurmontabile, în 25 de minute suntem la baza zmeurișului, delectându-ne cu savuroasele fructe, adunând sunătoare, coada șoricelului, frunze de zmeur pentru ceai, admirând, ceva mai jos, pal violetele flori alpine stelar inodore. După vreo jumătate de ceas pornim la vale, de această dată optând pentru drumul de căruțe desprins spre stânga, mai direct, spre final acompaniind firicelul unui pâriăș, în aproximativ 45 minute ajungând la mașină.

Trecuse binișor de amiazăzi când am lăsat la dreapta mănăstirea, starețul ascetic rubliovian care tocmai terminase slujba despovărându-se de ritualicele-i veșminte.

Enoriași coborau la vale, mâncând evlavioși dumicați din sfântița prescură, povestind, bucurându-se de duminicala

rupere de ritm. Am admirat ținuta îngrijit duminicală, vag tradițională, mai ales cea a vârstnicilor, ce se reîntorceau de la biserica nouă Budești.

Din păcate gospodăriile țărănești nu trădau prea multă grijă și ordine iar Valea Cosăului suferea cumplit efectele poluării casnice. De la primărie am luat-o la stânga-n sus, atingând asfaltul șoselei ce suie spre Pasul Neteda, coborând apoi în Cavnic. Spre stânga, departe, apăru Vf. Sermetieș, la dreapta lui releul de pe Vf. Văratec. Ciupercari iscodeau poalele molidișului, în Cavnicul străvechi, minieresc, remarcaram alături de cochete căsuțe vechi sau noi, înviorate de salbe de flori policrome, recent dărâmate case cărora aveau să le ia locul altele, dovadă că recesiunea economică se subscrie unui anume relativism.

Am încheiat inedita tură admirând în passing Vf. Mogoșa, Pietrele Șoimului, Pietra Roșie, apoi frumoasele sate Șurdești, Dănești, Șișești... La 14,30 eram în Baia Mare.

Groapa lui Cotoz - Budești

Octombrie 2005. Cu Mișu Gheție. Plecăm abia după ora 10,30 spre Cavnic. Cer senin, soare generos, superbe pasteluri autumnale, de la aurii bănuți ai frunzulițelor de mesteceni la sângeriul cireșilor sau violaceul ciudat/ decadent al frunzișului perilor sălbatici, portocalii flăcările solitarilor carpeni, ruginii monumentalele coroane ale fagilor de lizieră... În curbele nordice, șiroirile de apă nocturne deveniseră șerpești limbi parșive de gheață, cu iminent risc de derapaj/ zbughire nedorită-n decor.

De-abia depășim panta accentuată dintre La Cruce - Pasul Neteda că rămânem muți de-atâta imprezibilă superbețe. Spre nord nord-est, începând cu aproape rectilinia spinare alb imaculată Zakarpatya, continuând spre dreapta cu Vf. Poloninca - Muntele lui Șerban - piramida spectaculoasă a lui Pop Ivan, terminând cu mogâldeța avântată a Farcăului scurs în prelugă și spre Mihailecu, totul îmbrăcase regala hlamidă albă a celei dintâi zăpezi a iernii 2005/6, cu prim plan simfonic de ruginiri, ocuri, bejuri delicate, cu soarele orbind de-a dreptul... ni se părea că dincolo, spre debutul Maramureșului istoric, ne aștepta uvertura Paradisului terestru.

La 11,30 abia cotisem din DJ 184, pe un drum forestier ce suie, traversând

Breb, cimitirul.

foto: Ică Giurgiu

Râșorul și mai apoi V. Oanța, respectiv afluentul estic al acesteia, V. Merchiului, pentru a aborda aproape circular Măgura Mică. Ștrafuri tractate de cai metiși semigrei, suri/ murgi, duceau la vale bușteni impresionanți de molid și brad, abia retezați cu drujba sub Măgura Mare (1263 m).

Privim spre vest, imediat ce am abandonat Dacia fidelă, sub linia de înaltă tensiune Cavnic - Sighetu Marmăției, imortalizând stâncăria brun gălbuie ruini-formă Pietricea, evident cu prim plan de făget policrom, scaldat în soare. Pașiștea, în locurile umbroase era verde argintiu, glazurată de groasă brumă. Ideal timp de turism montan. Șapte de ape. Tineri brazi și molizi, viitoare victime ale proximului Crăciun.

Constatasem barbarii presărbătorești aici și-n urmă cu 1-2 ani. Mai întâi tânăra conifer e tăiat cu toporul, mult deasupra solului, abia apoi i se apreciază în pripă simetria, densitatea/ bogăția ramurilor, în final mulți rămân acolo, necorespunzând "estetic" și sub raport comercial. Ce importanță au cei 10-15 ani de creștere? Pentru borfași, niciuna.

O volta suie-n dreapta spre Măgura Mare, alta la stânga trecând pe lângă un versant răpos bolovănos, spre Poiana Merchiului, pitoresc marcată de vechi, netransportate de 2-3 ani clăi de fân (am făcut 45 minute până aici). Multe fânațe-s necosite. Spre vest ne încântă, de la Măgura Budeștiului, picioarele și abrupturile nord-estice ale Gutâiului în soare. Breb (fotografii la paginile 33 și 35), Budești, Ocna Șugatag, Giulești se pot identifica lejer de aici dar ceea ce mi determină imortalizarea emoționată pe peliculă sunt fagii uriași ruginiu auriu, molizii, întunecate lumânări verzi și back ground-ul Munților Maramureșului și Ucrainei Transcarpatice, albiți de nea.

Stive de metri de fag pentru foc. O altă variantă de TAF suie la vest de Măgura Mică, spre o poiană de culme și apoi către Vf. Măgura Mare, respectiv spre sud-est, spre vasta și pitoreasca pășune alpină Prisaca. Stâne pustii. Căsoaie pitorești, staule și lese adunate grijuliu până la ieșirea turmelor, după 10 mai 2006. Spre est o primă imagine a smocului, creasta Piatra Totoșului - ițită din molidiș dens.

Ocolim pe drum autoforestier, de la vest, la nord apoi est și-n final, coborând ușor spre sud, descriind o amplă potcoavă lejeră, cu vuinda Vale a Pietrelor la

stânga noastră.

Spre sud (dreapta) vom avea un fel de faleză a Măgurei Mici, împădurită cu tinere foioase și conifere, locul unei ample alunecări de teren pe argile și marne, cele care au blocat odinioară spre aval un fir stânga al V. Pietrelor pentru a crea nebanuita de mulți bijuterie lacustră - Groapa lui Cotoz. Mai fusesem aici în urmă cu doi ani, la înfloritul orhideelor în salba de turbării și sforace cascade pe vreo trei niveluri.

Acum luciul de apă era evident redus dar culorile/ oglindirile irizațiile solare confereau ceva de straniu basm ambianței. Ghebe, *Boletus submentosus*, *Boletus satanas*, amanite de toate felurile, o singură mânătară robust întunecată la poalele unei tufe de alun ce și scuturase parțial podoaba de frunze. Frecvente inflorescențe, alb stelare diademe, alteori grupaje de țepoși boboci sidefii - *Carlina acaulis* - ordine și inconfundabile medalii ale toamnei târzii.

Despuiați paltinii scorțoși, generând un veritabil covor de frunze îmbârligate precum primitiv răsucitele țigări din vreme de răzbel.

Suim la drum lăsând în urmă un versant despuat de vegetație, cu minereu oxidat, galben maroniu și cu striatii vinete, reper excelent pentru localizarea tăului înconjurat mai ales de făget matur dar la deversare și de plopi, loză, mesteceni, multe trunchiuri doborât putrede, drapate cu catifelati mușchi.

Trebuie să ajungem la V. Pietrelor. Ne trebuie abia 10-15 minute (1½ ore de la plecarea). Continuasem o dată, primăvara devreme, înspre amonte, pe drumul flancat cu superbe poienițe/ înguste lunci - fânațe ce suie până la est de Măgura Mare - aproape de Poiana Prisaca, cu colibe, stâne și căsoaie de vârat, pitorești clăi de fân.

Acum însă, la primul podeț de beton remarcăm pe malul geografic drept o fostă haldă de steril și o potecă drum de căruțe suind ușor spre est nord-est, taman direcția noastră pentru a aborda de-aici Piatra Totoșului. Un fir vioi de apă trădă fosta galerie prăbușită, cu câteva putrezite armături de lemn decorând satiric găunoasa gură de mină, cel mai recent de pe la 1950, de nu cumva de pe vremea micii comunități austriece stabilită aici și mai ales la Jireapăn, pe V. Prislopului - Napoleon, pe la 1700.

De aici am suit spre est, printr-un labirint succesiv de mici poienițe. Cu sau fără colibe de păstorit, sau doar folosite la cositul fânului, cu clăi burduhănoase, tufe de afin despuiate de frunziș dar bogate-n rod dulce ciupit de brumă, mai sus tufe de coacăz.

Am ajuns pe o culme cu rariște de molizi din care, privind spre nord-est am avut o primă imagine a abruptului Pietrei Totoșului. Nu puteam continua direct într-acolo fiindcă am fi avut de traversat un deset de rășinoase mature și un vâlcet cam dubios. Am continuat așadar spre est, pe o culme cu rariște de brazi, dând de locația unei alte colibe, pitorească nespus *contre jour*, am suit apoi oblic nord-est, printr-un brâu de foioase, atingând culmea principală, cu marcaj triunghi roșu, ce leagă Piatra Totoșului de Fântânile Prisăcii, aproximativ în șaua din care, ocolind prin sud-vest Măgura Șarampăului, continuând apoi spre est, descendent, drumul de TAF va depăși Măgura Henții pentru a intra în drumul autoforestier ce suie spre Vf. Pleșca - Neteda, aproape de Izvorul Băilor - Jireapăn - La Troiță.

La ora 14 suiam pe Piatra Totoșului, pentru vasta panoramă. Aproape se auzea lătrat de câine, de fapt erau mulți ciupercari răzlețiți prin poienițele din zonă. Vedem Prislopul (1322 m); Pleșca/ Neteda nu se arată de aici, în schimb uite Vf. Prisaca Mare și înșeuarea Zgleamăului spre Măgura Mare și Făgădău Pintii.

Vf. Sâva, la nord de noi (903 m), impresionează prin vasta-i chelie bej, terasată pe-alocuri. La stânga lui V. Sâva, mai sus afluentul acesteia, V. Prindelui, pe care ar trebui să existe marcajul turistic recent - triunghi roșu - conducând spre Gura Râielor - Budești.

Ne tentează însă coborârea spre nord, pe o culme înșorită, La Mocirli sau La Ulm conform unui localnic venit cu ștraful după piatră pentru fundație la casă. La dreapta sunt Valea și Poiana Mănăstirii, deasupra troiței Jireapăn.

La ora 14,45 părăsim Piatra Totoșului, coborând spre nord-est, pe un șleau de căruțe. Acesta are repede o ramificație vestică, pe sub stâncăria Pietrei Totoșului și o altă variantă nordică abruptă/ bolovănoasă, spre Mocirli - La Ulm. Nu vedem devierea nord-estică, marcată turistic spre V. Prindelui, e drept că nici nu prea aveam chef să coborâm două ceasuri în umbra fundului împădurit al Văii Prindelui și-

apoi Văii Săva.

Pe culmea largă, cu pajiști ocru bej necosite, aurind în soarele amurgului iminent, era mult mai pitoresc iar panorama largă. În plus, aveam o perspectivă nouă a abruptului nordic al Pietrei Totoșului. Admirăm mușuroaiele imense, acaparate de pedicuță, la cea mai mică atingere eliberând nori de spori bej aurii.

De la vest, acolo unde tronează Trei Apostoli - Vf. Gutâi, spre nord, de la Breb-ul cu greco-catolica biserică cu gemene turle argintii la Valea Cosăului - Budeștiul cu kitschuristicele-i turle multiple, argintii, mai aval Sârbi și Călineștiul, Ocna Șugatag decalată spre stânga sus...

Dincolo de chelia Săvei (903 m), previzibilul Defileu Râul Mare iar dincolo de el Grohote, locul escavării atroce după andezite funerare. Deasupra lor Vf. Pietrei (1106 m), Văraticeului (1172 m), Sermetieșul cu molidiși și stâncării sud-vestice (1306 m), puse-n valoare de soarele apunând, impresionante acum Chicera, Gruitul Lupului dar mai ales fragmentul craterului vulcanic Corha, pistruiate între afundele pliuri de câteva sure grohote.

În rest, arinișuri rare, intercalate cu sute de clăi de fân din vara asta sau precedentele. O stână joasă, recent plasată pentru a țărli o viitoare holdă de cartofi, în prim plan un cireș, în flăcări parcă, cu căsoaia stânei pitorești. Tufe de păducel și măceși cu măregele rubini.

Mai jos, primele gospodării muntenești, pregătite cu lemne de foc pentru apropiata iarnă, cu grămezi uriașe de bostani porcești, sănii, pluguri, alte unelte atârinate protector pe spatele grajdurilor măiestru îmbinate-n lobe de molid, prunci frumoși (coconi isteți), ciupoare de peștrițe găini, șiraguri de arpagic lunguieț, salbe de păstăi de fasole opărite și puse la uscat pe prispă, ghirlande de ceapă zemoasă, alungită, cergi și sumane puse la aerisit, cămeși de în și cănepă, cioareci, ii albe ca neaua, puse la uscat la soare, zadii dinainte și dinapoi, ritmate portative-n roșu, negru, galben strident sau portocaliu.

Amabili localnici pozându-ne binevoitori și nespun de pătruși de măreția evenimentului, gârbovite bătrâne luând voinicește-n piept coastele dealurilor, grăbite, nici ele nu știau de ce, să ajungă de la o înmormântare cu fastuoasă pomană, acasă.

Un ceas ne mai trebuie pentru a coborî pe ulițe accidentate la malul stâng al V. Cosăului, la circa 1 km amonte de confluența cu V. Oanța, immortalizând case, șuri și doi meșteri drănițari (șindrilari), tată și fiu; bătrânul hipoacuzic, firesc la cei peste 90 de ani, dibaci însă în mânăirea sculelor tradiționale de despicaț molidul, fălțuit albele șipci ce vor acoperi căsuța de vară în care-și afumă an de an porcul, după sângeros ritualicul Ignat.

Opinci, obiele imaculate de lână țurcană, care cu bușteni, materiale de construcție, noi magazine strident spoite-n violet sau roz bombon și tot mai rare, pitorești tradiționale case/șuri/grajduri drănițate, un sporadic, veritabil muzeu al satului în aer liber.

Poluat menajer Cosăul, minunat altfel datorită bolovanilor săi andezitici uriași, milenar spălați și șlefuiți de multuoasele ape de munte. Ora 17. Au trecut 5½ ore de la plecare și necheiem tura lângă primăria Budești.

Câteva case mai jos, coroane mortuare indică tragicul - parte firească a existenței - copii, o mulțime, divulgă fericiți și inocenți știrea, doamna învățătoare a sărit în fântână, o înmormântează sămbătă... Pentru comunitate, bucuria întâlnirii, dialogului, prevalează pierderii unei ființe și durerii. Rustică, tonică-ntr-un fel daco-tragică haiducie în debut de mileniu III. Arhaism. Modernism. Ciudat amalgam. De fapt veritabilă, intens asumată și trăită-n trudă viață.

Mașina ne sustrage repede acestei realități, aruncându-ne-n băimăreanul urbansim agresiv rutinier, în mai puțin de-o oră.

La Icoană - Piatra Totoșului

Traseu efectuat la 8-9 octombrie, cu Papa și Iancsi Moldovan. Mulțumiri Getei Moldovan pentru precizările necesare orientării, ca și inginerului Dumitru Istvan pentru completarea informației de pe harta 1:5.000 cu detalii și istoric minierit neferoase în zona Jireapăn, aproximativ pe la 1700.

Superbe zile de toamnă. Ideale turismului montan, mulțumită soarelui dar în primul rând dinamicii toamnei, vioiciunii tandru temperate a pasteurilor tranzitorii, adierii blânde, fungeilor plutinzi în rariștile de făget mo-

numental intercalate cu rugoși molizi sobri, alături de iluzoriile aproape fire de mătase alb argintii ale păianjenilor; cu pistruiat ciocolatii ciupoare de ghebe, sute de căsuțe roșii bulinat albe de pitici (Amanita muscaria) debordând din pajiștile cu spic ocru aurii/ sidiefiu proiectat pe canavaua azurie a cerului.

Rotunjite volume ale codrului tranzitând spre bronz arămiu, cu foșninde poteci acoperite de covorul frunzelor, policromi pseudofluturi muribunzi, paricopitate amprente de cerbi și ciute trădând nestăpânitele acum pasiuni, ancestrale premise ale perpetuării speciei. Copoi ardeleni scheunând jalnic, suprapus hăituitului agresiv în defrișările întretăiate de macrameul traieclor sinuoase de TAF-uri.

Foșnet. Miresme de brânză de burduf și păstrăvior sau hering afumat, de fapt banal de simplu emanate de regalele Pălăria șarpelui (Piciorul căprioarei) săltându-și calotele umbreluțe bej, pătate cu maronii zdrențe din pajiștile alpine joase, mlaștinile turbăriiilor Poienii Prisaca... Ciupercari răzleți, iviți de niciunde și de peste tot. Știrbe babe strâmb băiuțene adunând, cu spinările frânte de trudă, prinosul de merișoare (coacăze roșii) ale Pleșcăi (Neteda, 1322 m).

Vânători adăstând la soare și o șuetă cremenală, încurajându-se cu câte-o dușcă de pălincă de prune în Șaua Prisăcii, așteptând pogorârea amurgului și hăitașii suind pe vâlcele cu hătașe pentru a aduce-n țeava îngemănată a flintei magicul mistreț, cu fioroși-i colți.

Straniu țipândă gaie nevăzută, rar salt vertical în tremurat colibriene zbateri tern maronii de aripi, de fâse verticalizând mirabil spre cer, în ciripitul vioi acutelor lor triluri măiestre.

Râni de trunchiuri spurcate cu barda pentru a da curs hemoragiei rășinii eterate de molid. Efebice trunchiuri de fagi, molizi... secerate de drujbă, acum efemere cumpene sau lumânări stinse de-o parte și alta a potecii incerte din pășunea însângerată de frunzișul ciupit de frig al afinișului.

Standuri de vânătoare cocoțate la mai bine de-un stat de om, printre coamele verzi întunecat aciculare ale molizilor rari. Întârziate, delicate, nosalgic frivole, ultime flori de tot felul. Necesare excepții menite să sfideze rutina, împotriviindu-se truface și deopotrivă gingaș frivole, curtoaziei perfid insidios invariabile a morții... albe ce

vine.

Ortaci puțini. Fidelii. Modelele vieții, cel puțin unul (Papa). Vivantă visare, pas cu pas, cadru cu cadru, vânând pașnic fotografic mângâerea umbrei așternută de-a traversul potecii petecite cu contorsionați ciurigăi de frunze de fag rumenite, sau icteric pistruiate cu negru, palmatele frunze de paltin. Straniu rubinii pâlcuri scunde de frunze de măcriș sălbatic, smotocite inflorescențe de ciulini. Ca de vată. Portocalii flori rușinate, de păpădii. Păraie șoptinde, șlefuind milenar vulcanicii bolovani catifelati de mușchi umezi, cu Tăul Negru reflectând deopotrivă siluetele dedublate.

Troiță la Izvorul Băilor - Jireapăn. Un micuț, aplatizat până spre reintegrarea-n generalul aplatizant al naturii, cimitir minieresc austriac, de pe la 1700. Tiroleze așadar reverberații în numele unor budeșteni. Amalgam de timpi, memorii, prilej de speculații în nocturnele revelații de sub bolta curbată de povara argintiu strălucitoare a puzderiei de stele. Cuminți stafii minierești. Pace. Acesta-i cuvântul nopții petrecute-n corturile izoterme plasate ideal în pajiștea cu o claie burduhănoasă de fân, otrăvitori bureți picturali și lumânări de molizi de la poala ocră maroniei halde de steril IPEG - Jireapăn. Parfumat a tămâie și uscată cetină de brad, focul zglobiu de tabără.

Infinită, nerostibilă poezie din pricina sărăciei de definitiv adecvate cuvinte. Toamnă. Vreme a (pe)treceii unui încântător anotimp al anului. Cu o deloc sperioasă căprioară nălucind la nici câțiva pași de noi, pe lângă ruinele abia bănuibile a ceea ce odinioară fuse-se poate un animat, colcăind de speranță și viață, Făgădău (han) a Pintii.

Afro caprin provocatoare excrescențele andezitic mamelonate ale Țâțelor Doamnei (conform căvnicarilor) - Trei Apostoli sau Gutâiul Mic (pe hartă). Prilej de a năzui spre alte și alte inedite proiecte similare sau și mai și. Toamnă în Munții Lăpușului - un mirific crâmpei de Țară Românească atât de puțin cunoscut... atât de pretabil turelor de iarnă, pe schiuri ...

Trenul de Satu Mare al lui Iancsi Moldovan sosește la 9,40. Suntem gata de plecare spre Căvnic la ora 10. Soare, cald, senin nesfârșit. Suim spre Roata -

Pasul Neteda (DJ 184) și la 10,50 parcam La Icoană. Ne luăm rucasacii cu calabalc de campare și cele de trebuintă pentru două zile. Pornim în susul pârtiei de schi, acaparate de zmeuriș scund, pipirig, scai de tot felul, umedă pe alocuri, cu ciopoare de ghebe de fag la lizieră.

În 25 minute suim pieptul scurtei pârtii cu telescaun, de doar 400 m lungime, continuată în pantă mică alți circa 250 m, într-un rectangular intrând al defrișării prin pădurea de foioase și molid. O drujbă bocește miolog perfid ipocrit, secerând nemiloasă, un atelaj trage imediat buștenii la vale. Un muncitor forestier ne dă direcția spre stâna situată înainte, dincolo de un șleau ce lasă la dreapta debutul unui fir de pârâu.

Urme de oaie scărmanată de lupi sub poalele a doi molizi, la dreapta coliba și cășăria, pustii. Două pajiști mocriloase la stânga, prima tăiată de un drum de TAF ce duce spre culmea nordică marcată turistic, de La Cruce, cu bandă roșie. Ținem spre înainte, prin molidiș tânăr, admirând ciuperce de tot felul, alături de roșcove, neștiuți bureți turgescenți. Păcat că traseul de legătură nu e încă marcat cu cruce albastră, roșie sau galbenă; de La Icoană până la creasta principală, bandă roșie.

Cam până acolo ar trebui prelungită și pârtia de schi, pentru a-i da lungime, variație, cotă și spor de dificultate. Doar turiștii unguri de la E.K.E., după 15 august, au însemnat parcursul, corect, cu fâșii de panglici roșii sau violete, atârând din ramuri. Bifurcație, cotim stânga pe un șleau păstos, amprentat intens de copitele unui cerb falnic în adulmecarea iubirii furibunde. După 50 minute de la plecare atingem culmea principală vest-est, H-ul silvic și banda roșie turistică de creastă principală, pe care continuăm la dreapta, spre Făgădău Pintii.

La stânga, dincolo de defrișarea vastă a foioaselor de la obârșia Văilor Merchiului, avem o primă panoramă spre Budești - Ocna Șugatag și estul Gutâiului. Înșeuări molatec verzi, catifelte de pensulat torsionatele târse. Coborâm spre poiana rectangulară din stânga culmii, ocolită pe trei laturi cu gard pastoral muntenesc de piatră, tăiem pajiștea ușor ascendentă spre ora

3 unde repered facil lespedeaua cu 2 săgeți roșii. Panglicile celor de la E.K.E., H-ul silvic și marcajul turistic, adăugat celei de-a 4 patra parcurgeri a zonei în doar trei săptămâni conferă acum fluiditate parcursului. Intrăm pe un șleau nordic, tunel vegetal bronz ruginiu, cotim dreapta, suind spre Făgădău Pintii și coborând imediat la dreapta, în lungul firelor de păraie, spre turbăria și Tăul Negru. Superbe-acum în soare, la ora 13,30.

Facem o tură pe malul sud-vestic al lacului, cu saltea groasă circulară de mușchi de turbă, răchițele, afin, coacăz roșu (merișoare) după care revenim la Făgădău Pintii (1258 m) în 20 min. 2¼ ore a durat parcursul nostru de până acum. Pornim spre est, lăsând pe stânga panorama vastă spre Măgura Mare, Poiana Merchiului jos, la dreapta ei Măgura Mică, departe localitatea Budești, Breb la stânga, sub Măgura Budeștiului și platoul vulcanic Gutâi.

Ocna Șugatag se etalează cel mai frumos de aici, cu localitățile Sârbi - Călinești alungite-n avalul V. Cosăului, hăt departe e monumentală biserica, zidită-n piatră, a Giuleștiului, monument istoric.

La 14,30 o luăm spre Șaua Zgleamănu, traversăm un mic fir de apă printre grohote (aici puteți face provizii de apă). Dăm de pseudomormântul marcat cu frântă cruce de stejar, de multe decenii, cu un putrezind trunchi acaparat de salbe de iască, ce aduce a marine cochilii de scoici.

Facem 20 minute până la vestul Poienii Prisaca, marcată - esențial reper - de un observator de vânătoare cu scară de lemn, cocoțat într-un molid de la stânga potecii. De aici se deschide o extraordinară priveliște la nord-est, spre Muntele lui Șerban - Pop Ivan, Farcău și Mihailec din Parcul natural Munții Maramureșului. La dreapta, crucile de inox ale Netedei marchează orizontul estic.

Spre dreapta sud, Măgura Leordei - inconfundabila piramidă cu foioase și Depresiunea Băiuțului. Spre sud-vest, cealaltă piramidă împădurită, și mai mare, Șatra lui Pinteau.

Aici ar fi trebuit să dăm de marcajul triunghi roșu, ce debutează în Băiuț, acompaniind spre amonte V. Leorda până în culmea principală, continuând apoi spre nord, către Piatra Totoșului -

V. Sâva, la Budești. Repet, reperul turistic orientativ deosebit este observatorul de vânătoare de la stânga potecii vagi ce taie pajiștea vest/est.

Noi continuăm spre est. Dăm de un par scund de lemn, vopsit roșu, în pajiștea Prisăcii, pe care-l bat ca reper util în solul moale, suind Vf. Neteda (ora 16), immortalizând Munții Rodnei, Țibleșul, Hudinul. Am consumat până aici 5 ore de traseu lejer și coborând spre Prisaca, după excursul pe Neteda, cu scop de inventariere a reperelor nordice spre Jireapăn - Măgura Henții - Piatra Totoșului, dăm peste o grupă de vânători. Însotți de un ciobănesc carpatin lătos, negru roșcat, un basetocopoi negru, un copoi ardelean și un metis de fox-terrier, așteaptă gonacii mistreților dinspre V. Leorda. Spre înserat vor hăitui în zonă, pe vâlcelele cu hățașuri, ce le pică-n cale. Ne îmbie cu pălincă, îi refuzăm politicos; noi nu prea știm cât mai avem până la a campa.

O luăm la nord-est pe un șleau de căruțe ce taie pajiștea ocră mătăsoasă acum, în amurgirile oblicelor soarelui; la stânga rămâne o stână, deasupra ei (spre sud-vest) o vastă zonă mlăștinos turboasă, la dreapta o surpată căsoaie de stână, ceva mai jos, imediat, coliba unei stâne recent părăsite. Măgura Henții rămâne la stânga, noi coborâm pe un șleau abrupt, lutos bolovănos, de căruțe spre un fir al V. Prislopului (afluent dreapta al V. Sâva), dând repede de un drum autoforestier și un altul de TAF, spre stânga.

La 16,50 o luăm la vale pe drumul forestier (ce suie la dreapta spre zona nord-estică a Vf. Pleșca), coborând spre confluența Prislopului cu Napoleon, reper primele halde de steril și surpate galerii miniere de pe la 1700.

Ne facem provizii de apă de la un șipot cristalin rece gheață. Drumul face o voltă amplă est, apoi coboară direct spre nord. Haldele seculare sunt natural fixate consistent cu vegetație, mai ales ierboasă sau arbuști, roșcovele debordează pe solul acid.

Dintr-o gură de galerie prăbușită, găunoasă carie a pântecului pământului străvechi scurmat în căutarea aurului și argintului, se scurge apa ruginiu chizoasă a vasarășului (apa de subteran) răsfirându-se palmar într-o miniaturizată deltă cu calupuri molatece de

mușchi. Galerii, halde surpate mai apar pe malul drept al V. Prislopului, dar mai sus, pe versantul nord-vestic al Jireapănilui și Dl. Mănăstirii.

Vedem apoi un zid de piatră, vestigiu al fostei flotații (exploatarea minieră a neferoaselor încetând aici pe la 1955, conform inginerului geolog Dumitru Iștvan). Ora 17,30, o haldă. Ora 17,40, o alta - cu ruina șteampului, flotației.

Suntem la Izvorul Băilor. Înaintea troiței răstignire există două drumuri de TAF tăind V. Prislopului spre (stânga) vest, unul trecând după câteva zeci de metri de fostul cimitir al comunității austriece.

La 18,20 corturile sunt ridicate pe malul stâng al V. Prislopului, într-o superbă fânață otăvită. Cu o clăie de fân, arcurile grafice ale unei foste colibe de pe la cositul fânului, o vatră de foc, margini de brad, nelipsite pet-uri (cam peste tot abandonate de ciupercari, culegătorii de afine, coacăze, vânători, muncitorii forestieri și pur întâmplătorii turiști). O căruță cu lemne de foc coboară spre Râul Mare - Budești. Iau informații orientative pentru a doua zi. Stelele pogoară asupra depresiunii în ceea ce avea să fie prima noapte turistică autumnală 2005 cu brumă. La ora 20 suntem pitiți în sacii de dormit.

Aproape, aud șoapta somnului lui Iancși, solo în cortul lui, lângă mine pe a lui Papa; Brena visează agitându-și lăbuțele în culcușul moale pregătit în absidă. La ora 3 ieșim cu Papa pentru a ne lăsa efectiv copleșiți de înstelata magică boltă a cerului, roua groasă tranzitând spre dimineață în argintiu foșnitoare metalic primă brumă.

Valea bolborosește lângă noi, scurmând milenar rocile vulcanice aglomerat ruiforme și malurile ocră galbui din cauza alterărilor chimice prin pluriseculară oxidare de suprafață.

Spre 6,40 începe a mihi iar Luceafărul dimineții. Primii ciupercari suie deja spre Șesuri - Jireapăn - Prisaca. O femeie ne spune că am putea-o tăia direct pe un plai vestic spre Piatra Totoșului, în loc să căutăm traseul de TAF pe lângă dispărândul în hățașul codrului cimitir austriac și captarea lor tehnologică, micul ochi de apă stagnantă ce deservea comunitatea, minele odioasă.

Adunăm corturile fleșcăite de con-

dens și rouă. Pregătesc micul dejun frugal, energetic și doar strict pentru a renaște poeticul matinal reaprind facil focul pe vatra fierbinte rămasă peste noapte. La 7,50 suntem gata de plecare, cu destinația Piatra Totoșului.

Ieșim din pajiștea împrejmuțată direct peste gardul din bârne, traversăm drumul autoforestier, suind piepțiș 10 minute, printr-o rariște de molizi intercalați cu paltini și tufe de alun și arin, intersectând un drum de căruțe pe care-l acompaniem.

Un handicapat mental de până-n 25 de ani adună mânărtci și ne derută puțin la orientare sugerând că de la imediat descoperita, spre sud-vest, căsoaie a stânei cu grajd de vârat pentru vite, ambele din bârne de molid, frumos construite, într-o superbă culme cu rariște de arini/ molizi plasată (din păcate plină de pet-uri și ambalaje plastic), să continuăm o vreme pe potecă (inexistentă!) spre sud și abia apoi s-o tăiem la vest.

Până la căsoaie, de-am fi știut de ea, masa și băncuțele din față, aici am fi înnoptat cu siguranță, am făcut maximum 10 minute. Aici ne-am întâlnit, cu șansă, un admirabil ghid, de doar 18 ani, un budeștean simpatic cu nume germanic, Vasile Berserman, urmaș cert de-al vremelnice așezaților pe-aici austrieci, ieșit la plimbare duminicală și cules de hribe.

Poteca spre Piatra Totoșului pornește din fața căsoaiei stânei spre lizi-era de molidiș, coborând oblic, sud-vest, până la talvegul V. Prindelului, afluent stânga a V. Sâva. Poteca ia repejor aspect de drum de căruțe, atinge valea traversând-o direct spre vest, suind apoi accentuat pe un fel de vâlcet pietros umed folosit de căruțe, trece prin codrul mixt de foioase și molizi unde dispăre total. Dăm într-o poiană înclinată, situată la nord nord-vest de Vf. Șarampăului (poziționat aproape și la sud-vest de Măgura Henții).

O vreme ne deplasăm spre vest, pe un vechi drum pe curbă de nivel, pentru căruțe. Spre nord se desprind vechi drumuri înfundate, neumblate de mult, ce coboară spre Râul Mare - Budești, deasupra confluenței cu V. Sâva, de la Gura Râielor.

Aici dăm de alți ciupercari budeșteni ce suie spre Măgura Henții. Noaptea, bruma a fost groasă aici,

totuși frecvențele colonii de ghebe, amanitele de tot felul, muscaritele roșii pistruiate nu s-au pleostit încă post ciupitura gerului.

Soarele-și intră în drepturi încet. În spate, acolo de unde am venit, deasupra marii halde ruginii de steril, se observă o culme pajiște rectangulară, Culmea și Poiana Mănăstirii (la est de fosta E.M. Jireapăn - răstignire - Izvorul Băilor). Cică de-acolo în sus, spre Vf. Jireapăn, pe la ceva stâncării solitare, ar viețui o familie de urși uriași și feroce. Poiana Mănăstirii o mai numesc budeștenii și La Tină sau La Moluri, datorită turbăriilor și mlaștinilor care au creat probleme, verile, cailor scoși la păscut, împotmoliți cumplit, gata să sucumbe afundării în ele.

Imediat după ce lăsăm la stânga (sud-est) Vf. Șarampăului, poteca noastră largă, cu urme de atelaje, dă în culmea de pajiște alpină orientată nord-sud. La dreapta se ivește frizura stâncos rebelă a Pietrei Totoșului, izbucnită dintr-o mare verde întunecată de molid. Spre vest, aproape, e Piatra Onciului, stâncărie bej sură de pe un versant nord-estic al Măgurei Mici.

Urmează pajiștea imensă, tăiată de DJ 184, ce coboară dinspre Pasul Neteđa spre Budești, acompaniind V. Râușor. Dincolo de ea Măgura Budeștiului, apoi în plină etalare solarizată matinal în tonuri de miere Gutâiul, de la Creasta Cocoșului spre Vf. Gutâi (1443 m) și Trei Apostoli; ultima spre sud-vest e Măgura Mare (1263 m).

Sub noi, spre nord, chelioasa rotunjime alpină a Vf. Săva, dincolo de ea, peste Râul Mare - Corha - Gruicul Lupului, Chicera, Vf. Pietrei Văratice și la est Vf. Sermetieș.

1¼ ore am făcut de la crucea răstignirea Izvorul Băilor - Jireapăn până sub abruptul sudic, înconjurat de dens molidiș, al Pietrei Totoșului. Suim pe formațiunea trimamelonată, cu aspect de creastă de cocoș, dispusă SV-NE, ocolind-o prin stânga, pe o îngustă potecuță.

Vasile Berserman ne spune că aici își are viziună o familie de lupi, că în zonă fătașe primăvara o scroafă mistreț, că de ani de zile aduce porumb și otavă, cu săniuța trasă de un pitbul voinic, sălbăticiunilor cumplit hăituite și braconate, fiind amic al unui anume Găvrilă, pădurar/ paznic de vânatoare

care l-a inițiat în tainele codrului și deliciae pânzei și extazului faunistic.

O familie de corbi își făcea cuib pe un obelisc al Pietrei Totoșului. De fapt sunt trei turnuri stâncoase, distincte. Panorame spre Budești - V. Cosăului - Ocna Șugatag și, mai apoi, la est sud-est, spre Măgura Henții - Vf. Pleșca (Neteđa) - Prisaca.

Cu tristețe aflăm (de verificat!) de la agreabilul nostru ghid, absolvent al primilor ani de curs de bucătari-ospătari din Ocna Șugatag, plecat mai bine de 2 luni la fratele său de 27 de ani emigrat în Italia, ca și tatăl lor (de doar 54 de ani) de altfel (revenit pe-acasă o vreme), că marcajul turistic triunghi roșu de la Gura Râielor - în amonte V. Săva spre Piatra Totoșului a fost distrus deliberat de budeșteni, prin tăierea arboretului marcat cu drujba.

De menționat că pe culmea sudică a Pietrei Totoșului și drumul de căruțe ce suie blând și frumos, prin făget matur mai ales, spre Fântânile Prisăcii și apoi turbăriile Prisăcii, marcajul triunghi roșu e corect realizat, inițial pe 2 bolovani, apoi frecvent, pe câțiva fagi maturi; după o vreme însă s-a prefigurat doar un triunghi roșu cu latura de 5-6 cm, lipsind albul triunghiului exterior, vopseaua nu prea e de calitate și nefinalizarea grabnică a marcării ar compromite munca inițiatorilor, Asociația Microregiunea de Dezvoltare a Turismului Munții Gutinului.

Coborând de pe Piatra Totoșului, Iansci (medic) se dezechilibrează pe o potecă rectilinie, pe curbă de nivel, se rostogolește de vreo trei ori, fericindu-se cu o fractură radio-cubitală la încheietura pumnului mâinii drepte; așa că își imobilizează articulația și antebrațul. Ne pare nespuse de rău, dar el e un stoic și un turist ortac de o calitate morală/ umană excepțională. Renunțăm la a mai căuta și accede acum spre vest, turbăria cu tău Groapa lui Cotoz, suind, la ora 10, spre Fântânile Prisăcii, pe un drum larg și ușor, în pantă, bine marcat turistic.

Ne despărțim de ghidul nostru de excepție, Vasile Berserman, urându-i școlarizare băftoasă și succese în viața ce-i stă-nainte. El o ia spre stânga, ocolind prin sud-vest Vf. Șarampăului, pentru a continua spre Măgura Henții, traversa pe la origini V. Prindelului și apoi

V. Prislopului, suind la Jireapăn și apoi coborând Șesuri, unde zice că-și are locul lui de hribe; culege 1-2 kg, mânăncă merindea, trage un pui de somn și se duce fericit acasă la ai săi. Admirabil băiat!

Noi continuăm spre dreapta, dăm de o stână colibă, mai sus de o căsoaie surpată parțial. La dreapta apare o variantă ce o taie peste un pârâiaș dar continuăm ușor în sus și spre stânga, apropiindu-ne de Fântânile Prisăcii - poieni tăiate de izvoare mlaștinoase, cu pipirig, mohor și costreie. Marcajul dispăre însă. Ieșim în Prisaca nord, reperăm Munții Maramureșului, crucile inox gemene ale Vf. Pleșca (Neteđa), la stânga două vaste turbării în care băiuțenii adună coacăze roșii. Suim la observatorul de vânatoare (nu ocolim pe curbă nord-vestică de nivel Vf. Prisaca pentru a continua spre Zgleamăn deși e posibil!) dând în marcajul de culme bandă roșie (2½ ore de la E.M. Jireapăn până aici).

De aici o luăm spre vest, pe drumul de căruțe înierbat ce duce spre Zgleamăn (pe unde trecem la ora 11,10) iar la 11,20 poposim la Făgădău Pintii. De aici spre sud se desprinde un drum de căruțe, TAF spre obârșia Văii Deluțu iar la sud-est, în 10-15 minute la Tăul Negru. O săgeată roșie, dispusă pe o lespede sură, indică la vest continuarea benzii roșii spre La Cruce - Pasul Neteđa.

Soare, o minune, până aici am imortalizat pasteluri panorame policrome de sezon, acum ne hrănim spiritul cu vastele panorame nord-vestice. După o binemeritată hodină și mai ales poate o ultimă-n 2005 plajă, la ora 12,10 plecăm spre La Icoană, urmând mai întâi banda turistică roșie, mai încolo acompaniată de panglicile E.K.E și H-ul silvic.

Lătraturi scheunături de copoi și strigăte de hăitași suie spre noi dinspre V. Merchiului - Oanța, mai încolo, după ce deviem stânga pentru a coborî la stâna de deasupra părții cu teleschi La Icoană, două 4x4 norioase uruie aiuritor, din greu pe drumurile forestiere accidentate. La ora 13,10 atingem zona superioară a părții de schi de unde immortalizez un teribil fundal de Gutâi integral, plus Vf. Mogoșa, iar la ora 13,25 ne încheiem tura, pornind fără grabă spre Baia Mare.

Cheile Dănești

Petru Lucian GOJA (Baia Mare)

27 noiembrie 2004, cu Dumitru Iștvan și Mihai Gheție. Plecăm la 8,30 din Baia Mare, spre Baia Sprie, Șisești, Dănești. Cer acoperit, lumină chioară, altfel o plăcută zi de iarnă. Oprim sub relativ recent construita biserică ortodoxă, cu aspect de bazilică, lângă podul pe sub care incredibil de spectaculoasa Vale Izvorul Bulzului traversează DJ 184 (extras topografic de pe harta turistică realizată de Oficiul Județean de Turism Maramureș).

Cheile Dăneștiului, Șcheile conform localnicilor, debu-tează-n stânga șoselei, impresionându-ne, în timp ce la dreapta

șoselei atrage atenția pâcul pinilor de pe Dl. Mândra (foto la pagina 42). Trecem podul, după care ne angajăm spre amon-tele văii bolovănoase, străjuită de șiruri de arini picturali, urmând un drum de căruțe, pe malul stâng.

De-o parte și alta rămân câteva ordonate gospodării țără-nești. Imediat intrăm în chei, admirând pe malul stâncos arid, punctat de stejari, mai rar mesteceni, unii drapați cu hlamide verzi tonice de iederă, o gospodărie cocoțată sus, veritabil cuib de vulturi, inducându-ne comparații cu monahalele edificii cretane sau elene dar și cu cele din Munții Coziei.

Cheile în sine nu străbat un defileu străjuit de pereți ci, valea, cu un nebănuibil debit, se insinuează printre două

măguri constituite din riocacite cu biotit de Dănești, roci vulcanice absolut specifice zonei, biotitul fiind de fapt o mică neagră (conform geologului Dumitru Iștvan).

Zăpada nu are mai mult de 15 cm, deplasarea e lejeră. La stânga se ivește un prag stâncos, înalt de circa 3 m, peste care se prelinge șipotul unui timid pârâu necaptiv total în cuirasa de ghețuri.

Copac cu iederă, vedere spre zona de nord-est a localității Dănești. În fundal, molidișul este pe Dl. Mândra; la dreapta acestuia, vechile băi sulfuroase, în curs de reamenajare.

foto: Petru Lucian Goja (Baia Mare)

Intrarea estică în Cheile Dănești.

foto: Petru Lucian Goja (Baia Mare)

Cheile Dănești, obelisc vulcanic; din riocacit, cu biotit. În dreapta, Dumitru Iștvan.
foto: Petru Lucian Goja (Baia Mare)

Prin Cheile Dănești, pe Valea Izvorul Bulzului.
foto: Petru Lucian Goja (Baia Mare)

În Cheile Dănești - flori puse de păstori la pălărie, toamna, la adunatul turmelor spre sat.
foto: Petru Lucian Goja (Baia Mare)

În drum, dăm de penele pestrițe ale unei nefericite zburătoare scărmanată de un uliu păsărar sau de cumătra vulpe. Spre dreapta, măgura e fragmentată într-un loc, cu aspect de abandonată carieră cu o mică grotă artificială; apoi vine o limbă de poiană înclinată, cu aspect de pârtie de schi punctată de cușma albă a unei clăi de fîn.

Versantul din stânga e mai compact, prelung, înalt, ferestruit de vâlcele afunde, acoperit preponderent cu stejar, mai încolo intercalat cu fag, carpen și rar, paltin. Cheile nu sunt mai lungi de 1 km, asta nediminuându-le spectaculozitatea.

Ieșirea spre est rezervă o veritabilă surpriză: la stânga și înaintea Bldiriștea, un muncel de 654 m altitudine, cu o amplă poiană-n creștet, punctată de sălașe de vârat și clăi burduhănoase de fân cu albe căciuli de nea trase pe-o parte; spre dreapta, versanții mai blânzi, nord-vestici, ai Dl. Muta Mică - 567 m altitudine; spre nord-est, un superb evantai de muncel (cu Portița, Ulmoasa Mică) și în fundul văii, Bulzul, o stâncă amintind de Piatra Sfântă a Mecăi; mai la dreapta codrii de fag suind spre Arșița, ținta noastră.

Această surprinzătoare deschidere răsplătește din plin învrednicitul prin aceste locuri turist și, de parcă n-ar fi fost de-ajuns, spre stânga, printre lumânările întunecat rugoase

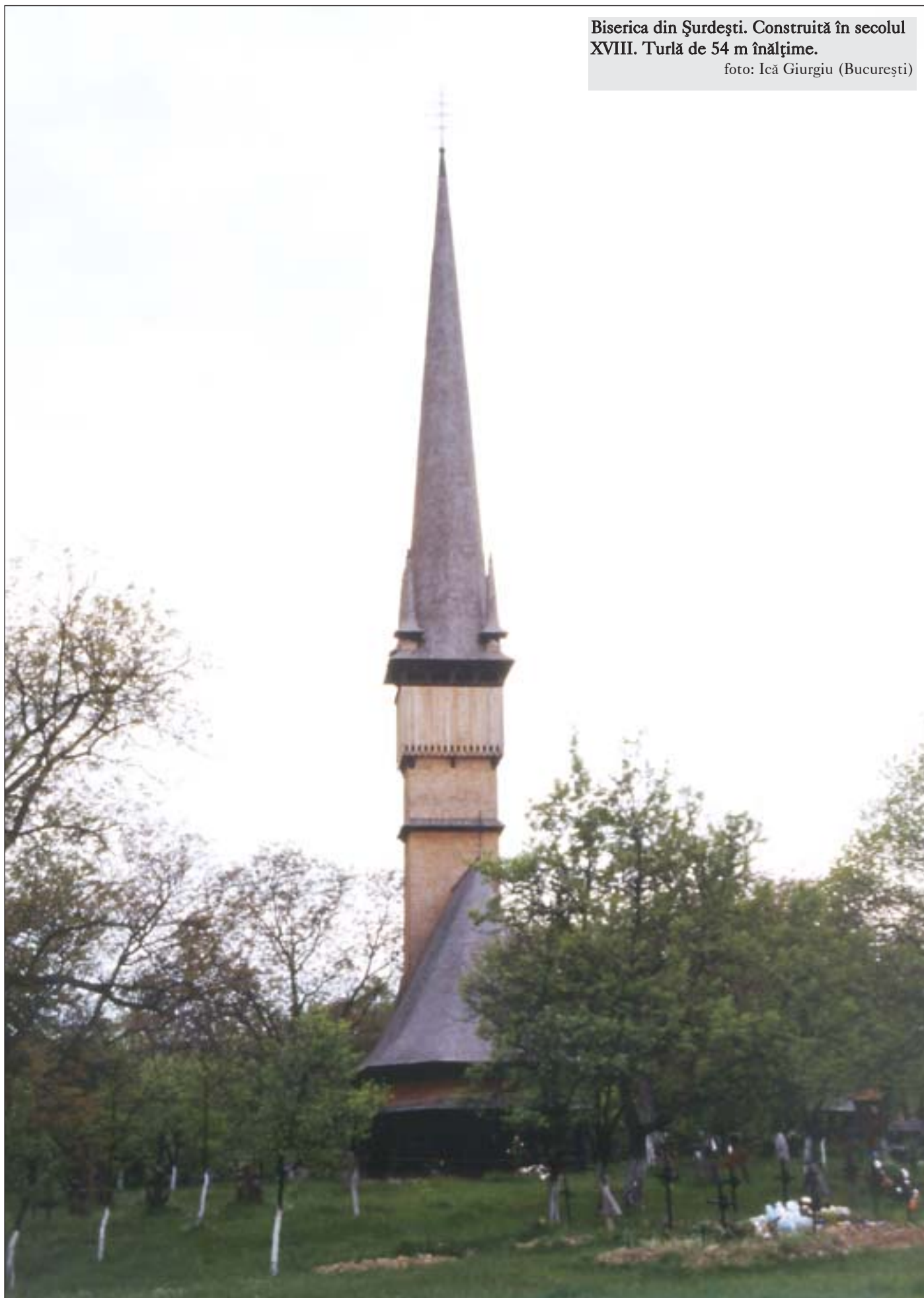
ale stejărișului, se ivesc impresionant fotogenice formațiuni geologice cu alură de bulz, stranii degete, uriașe sarmale verticale. Un drum șerpuind lejer spre est nord-est ne conduce printr-o succesiune de fânațe; traversând culmea spre stânga am ajunge la Negreia iar luând-o la dreapta, ocolind Muta Mică, am da în Șurdești.

La un moment dat, la stânga, remarc o formațiune înaltă de 10-12 m, ciudată, pe care decidem s-o vedem de aproape, de jur împrejur. Seamănă cu Babele din Bucegi însă e formată dintr-un aglomerat vulcanic cu o pălărie/ tichie andezitică, de fapt un riocacit cu biotit de Dănești. Veritabil simbol falic cabalin, localnicii îi spun neaoș, românește... Phalus cabalensis.

Peste Izvorul Bulzului, la dreapta, atrage atenția o culme înaltă stâncoasă; Dumitru Iștván, într-o binevenită, scurtă lecție de geologie, ne informează că aceea e tot andezitică, dar altfel formată: dacă riocacitele de Dănești au apărut în urma unei unice erupții vulcanice la sud-vest de Vf. Mogoșa, celelalte, din dreapta, sunt consecința unor succesive erupții care au antrenat din străfundurile Geei diferite roci minerale.

Revenim de la falicul simbol, aducând întrucâtva și a zveltă ciupercă cu trunchiul rugos, maroniu ruginiu și tichia sur

Biserica din Șurdești. Construită în secolul XVIII. Turlă de 54 m înălțime.
foto: Ică Giurgiu (București)

Biserica din Șurdești.

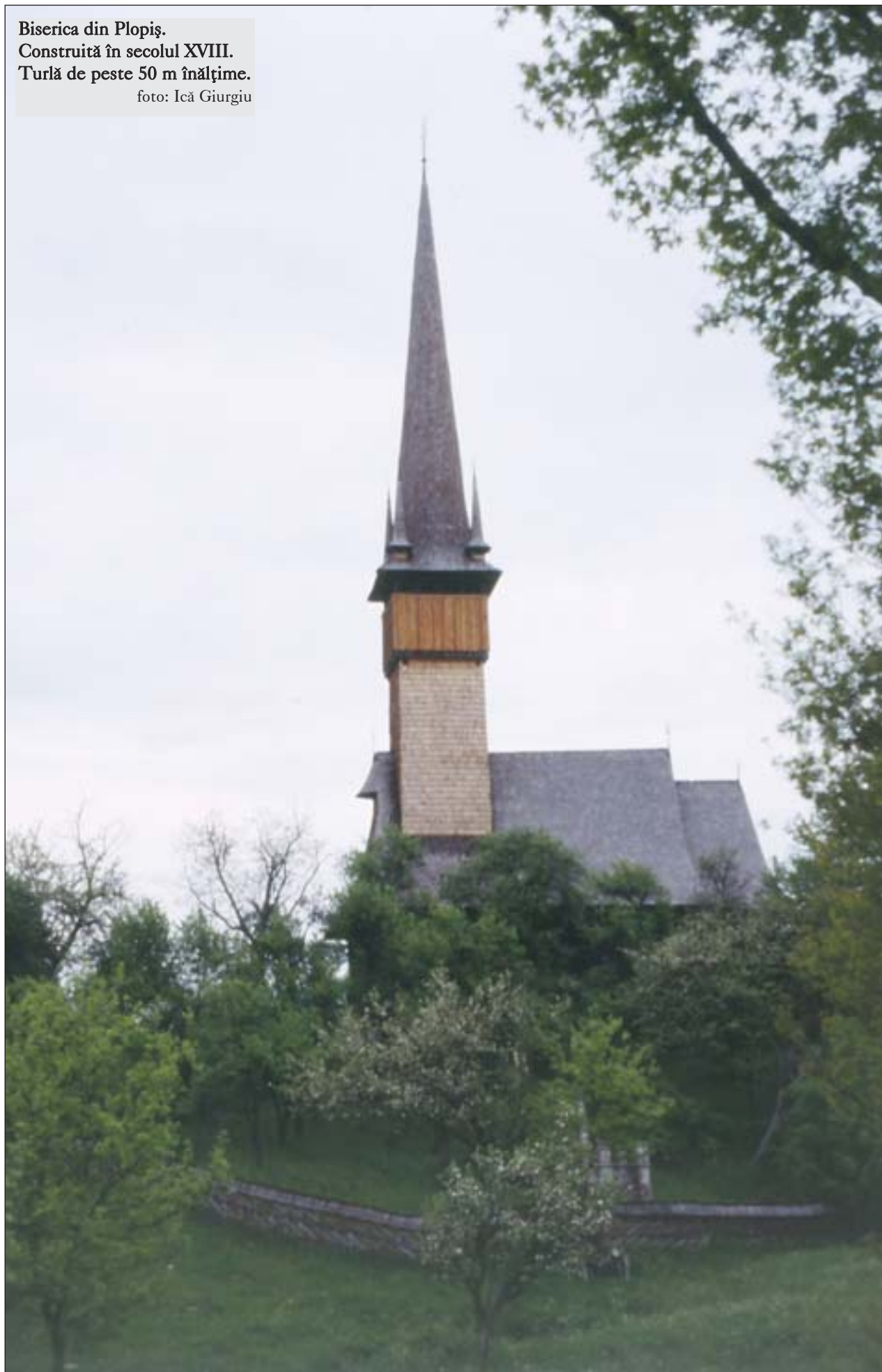
foto: Ică Giurgiu

Biserica din Șurdești. Turla, detaliu.
foto: Ică Giurgiu

Biserica din Plopiș.
Construită în secolul XVIII.
Turlă de peste 50 m înălțime.
foto: Ică Giurgiu

albăstrie, fisurat din cauza multimilenarelor fenomene meteorologice.

Traversăm o zonă colinară, pe alocuri mocirloasă din pricina puzderiei de izvoare, cu limbi de pajiște verde crudă contrastând suav cu albul din jur. La stânga, versantul devine din nou abrupt, bordat cu scurgeri andezitice, intens ridate. Inițial acolo ne atrage privirile falfăitul silențioaselor aripi ale unei bufnițe, apoi, prin pădurea rară de stejar, sinuoasa alergare a unei roșcate vulpi.

Revenim spre firul văii, dând din nou în drum, trecem valea, apoi un afluent estic al acesteia, unde ne încântă o a doua cumătră vulpe, care șoricăia pe la mușuroaie. Suntem tentați să ocolim un muncel prin dreapta, pe sub linia de înaltă tensiune (Baia Mare - Negreia - Cavnic - Pasul Neteda - Budești - Sighet) însă, studiind harta, decidem să continuăm o vreme în amonteale văii, pe drumul pietros, recent parcurs de un ștraf tras de cai.

Dăm într-o poiană alungită spre nord-est, de unde mai vedem o dată Bulzul, continuăm însă la dreapta, pe un picior ce ne duce-n apropiata culme de unde avem o altă, vastă deschidere nord-estică, acum spre Dl. Crucii, definit de o bifurcată culme custuroasă andezitică sud-vestică.

Zăpada a trecut de 35 cm; fiind pufoasă, deplasarea nu e deloc dificilă. Din stânga se aude torsul grav molcom al unui tractor chinezesc ieșit după lemne de foc, în timp ce la dreapta, spre Șurdești, troznește sec o împușcătură.

Fânața vastă din jur, punctată cu numeroase tufe de alun, rari, monumentali stejari și fagi, mai rar sălbatici peri sau meri, generează alte superbe acuarele; la acestea se adaugă delicate imagini în tranzitorii griuri spre alb, peste care se suprapun ocră bejurile cicorii, cozii șoricelului, morcovului sălbatic etc. uscate, nu mai înalte de doi lați de palmă, de o auster sobră picturalitate.

Zăpada crește încet dar sigur, apar și acele făușturi, canioane sinusoidale sculptate de vijelii, extrem de parșive. Departe, către sud-vest, spre Țara Chioarului, ne încântă magnificul joc de puzzle al gospodăriilor aglomerate în jurul obeliscurilor spiritualității tradiționale: Șurdești, Plopiș (fotografii la paginile 45-48), Lăschia, Vad. O notă aparte de pitoresc conferă la sud sud-vest Măgura Cetățele, cu aspect de imens fort străjuit de jur împrejur de un inegal făget brun întunecat.

Ocolim larg obârșia unui pârâu, dăm de o casă șură grajd din bolțari de beton, după care cotim stânga, spre zona sudică a Dl. Crucii. Spre vest se vede și fascinează piramida conică a Tisei, dinspre malul stâng al Văii Cavnicului.

Continuăm spre nord, zăpada de 45 cm trădează urmele unui vier de mistreț, uriaș, dar și câteva picături stelare de sânge. Dl. Crucii rămâne la stânga noastră, în timp ce spre înainte și la dreapta putem admira versanții vestici, la poale accidentat stâncoși andezitici, ai Pietrei Șoimului (Cavnic).

Pajiștea, prin care suim, urmând din ce în ce mai dificil șerpuirea vagă a unui pastoral drum, e punctată de bolovani rotunjiți, din andezit. Dacă am continua prin pajiște la dreapta am ajunge la sălașele de vârat de la sud de Piatra Șoimului și apoi în DJ 184, vizavi de intrarea spre V. Tisei (la aproximativ 2 km sud de Cavnic).

O placă andezitică brun negricioasă, cu aspect de răsturnată carapace de broască țestoasă uriașă, ne atrage atenția pe piciorul accidentat din dreapta care acompaniază un larg vâlc poiană extrem de abruptă, pe care am suit anterior, vara,

spre Arșița - Vf. Mogoșa, în final coborând pe sub telescaun la Lacul Mogoșa - Baia Sprie.

Acum urmăim o altă poiană, de-a coasta, nord-estică, mai apoi nordică, cu un firav pârâiaș la dreapta, pe o potecă pastorală bine conturată, acoperită cu zăpadă de trece de 50 cm. Dăm de o stână cu colibă și o izolată clăie de fân, protejată de cervidee cu bârne, intrăm în codrul cu exemplare frecvente de fagi ce depășesc 1 m în diametru. Urmează un tunel vegetal în care îmi scutur în cap franzele, colaci, turte pufoase de zăpadă deși în prealabil încerc să despovărez desişul boltit peste potecă cu bețele telescopice.

Ne apropiem de firul pârâului, iar la stînga privirile-mi sunt atrase de un bătrîn, imens fag copt, acaparat de două imense colonii de Pleurotus și câteva suprapuse exemplare de iască argintie. Mitică și Mișu umplu repede două plase din plastic, acreditând ideea că un veritabil ciuperkar adună trufandale indiferent de sezon. Continuăm pe malul drept al vâlcului, pe care suim din greu circa 250 m în 50 minute. La ora 14, după 5 ore de mers, suntem pe buza sudică a Arșiței (1050 m altitudine).

Panoramă încântătoare spre V. Cavnicului, brâu împădurit nordic al Pietrei Roșii și apoi hăt departe, spre mirificul Chioar. La stânga, dincolo de V. Cavnic și piramida conică inconfundabilă a Tisei (alt vulcan, cu ciudate cotloane vizuini, suflante de aer cald, spre est, ne spune Dumitru Iștvan) se întind Munții Lăpușului, spre V. Bloaja, Șatra lui Pinteau.

Dacă deplasarea prin zăpada ce trece de 60 cm nu ar fi foarte dificilă, am continua spre Vf. Mogoșa, depășind un istm de codru de fag, lat de circa 100 m, dând într-o înșeuată poiană care precede asaltul Mogoșei (până acolo ar mai fi circa 2 km). Spre dreapta, Drumul cătanelor, ce coboară-n Cavnic.

Autobuz n-am avea decât la ora 20, suntem transpirați, se lasă neguri și înserează imediat; propun să coborâm inițial spre sud-est, prin poiana limbă până la o înșeuare, apoi traversând o zonă de făget, pentru a da imediat în continuarea abruptei (35-45%) poiene, pe alocuri cu andezitice, parșive praguri umede, glazurate cu gheață, ce ne duce spre baza sud-vestică a Pietrei Șoimului.

Dăm de urma unui TAF ce tractase un uriaș fag tăiat pentru foc, o urmăim spre sud-vest; am putea sui în culmea din dreapta, ajungând sub Dl. Crucii și revenind la Dănești, prin chei, dar pentru a cunoaște și alte locuri ne orientăm spre sud-vest, tăind mici pâraie, admirând din altă perspectivă Piatra Roșie, abruptul ei vestic, gospodăriile solitare, lăsând la dreapta acea casă grajd șură din bolțari de beton, ghidându-ne spre versanții estici ai Dl. Muta Mică, coborând prin fânațe pitorești, presărate cu tufe de alun, rari stejari dar și câteva izbucniri stâncos ruiforme ce sporesc pitorescul zonei.

Lăsăm la dreapta un stufăriș izolat, apoi o zonă umedă și oglinda rotund înghețată a unui mic iaz. Suind ușor la stânga, dând de harnici localnici privindu-ne curioși, încercându-și parfumatul fân în ștrafuri trase de cai; în cele din urmă mergem printre clasice livezi și gospodării, stârnind un sperios iepure. Ieșim în Dl. Corbului - Șurdești și dăm în asfaltul DJ 184, de aici coborând circa 3 km până la intrarea-n Cheile Dănești.

Dacă suișul a necesitat 5 ore, coborârea din Arșița ne-a luat numai 2,50 ore. Circuitul total a însumat vreo 13 km. Se înnopta deja când, bucuroși de tura inedită, ne-am cuibărit în mașină pentru a parcurge cei circa 18 km până la Baia Mare.

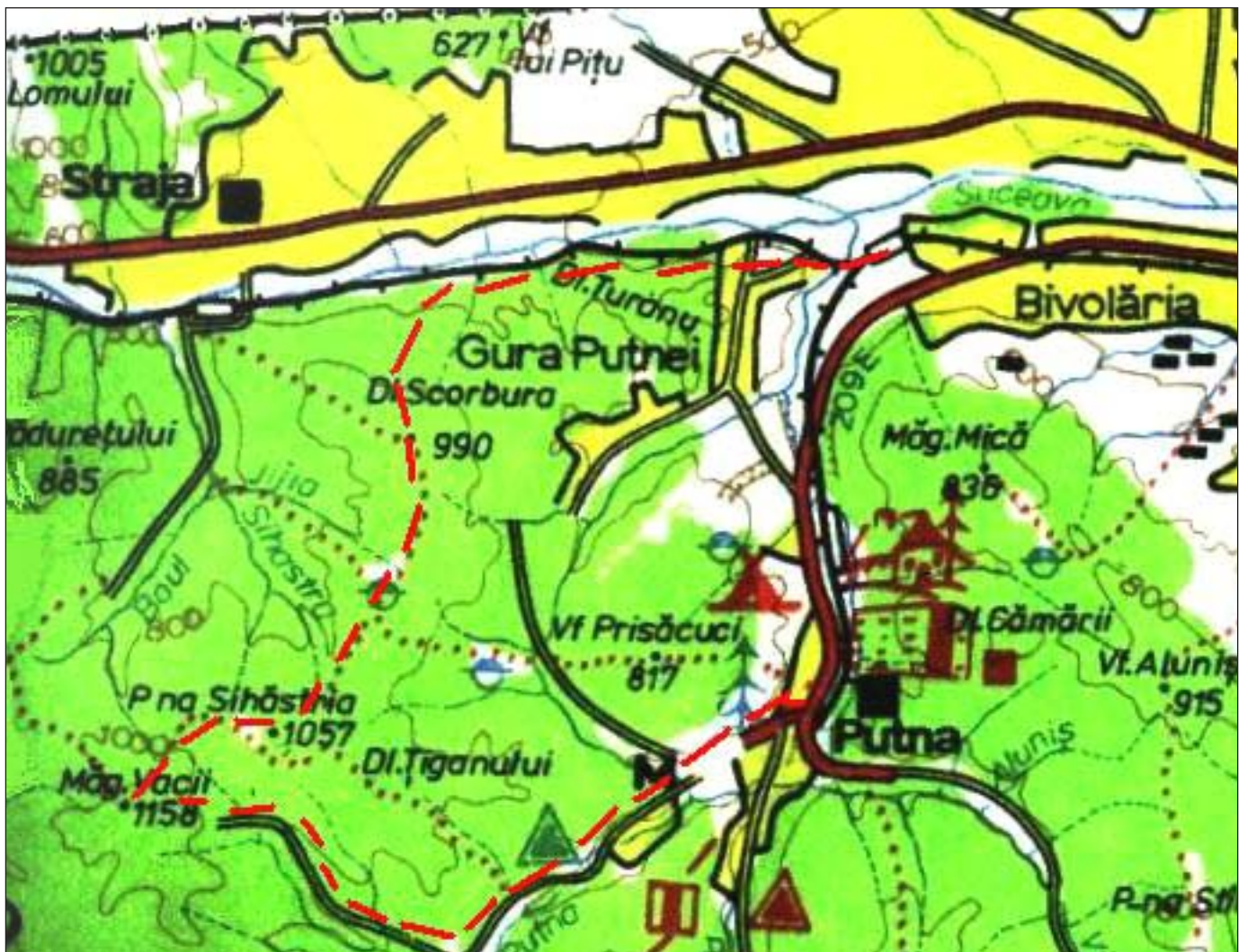
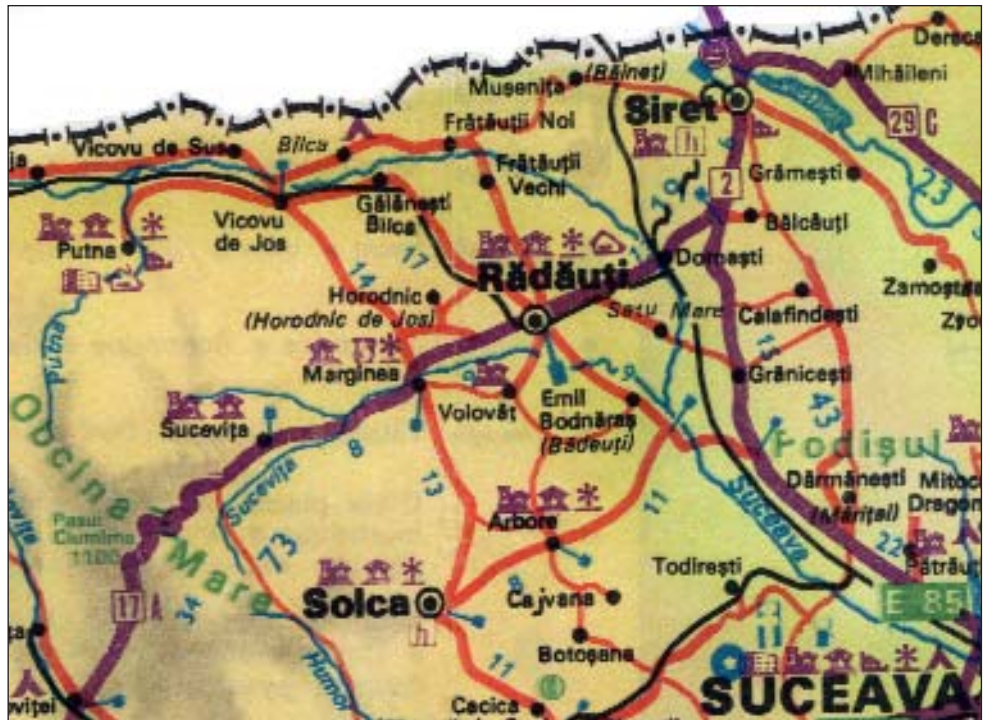
Traseul Constantin Simota

Corina și Ada MICLOȘ,
Ștefan MARTINOV,
Vasile BOUARU (Rădăuți)

Am pornit într-o zi de toamnă pe un traseu spre care am fost îndrumat acum mulți ani în urmă de regretatul profesor Constantin Simota, cel care mi-a arătat multe din tainele Obcinei Mari.

Am plecat din gara Putna (harta zonei, extras după ONT Carpați, 1989), pe drumul spre schitul Sihăstria Putnei, unde ajungem în 30 minute. Construcție frumoasă, cu multe anexe. Din dreptul schitului părăsim drumul principal și ne abatem spre dreapta. Urcăm domol pe un drum forestier ce urmează îndeaproape un pârâu ce izvorăște din apropierea Vf. Măgura Vacii. Ajungem la capătul acestui drum în 45 minute.

De aici se desparte o potecă spre dreapta, care duce la schitul din vârful muntelui. Noi vom urma mai departe pârâul, adică spre stânga. La circa 5

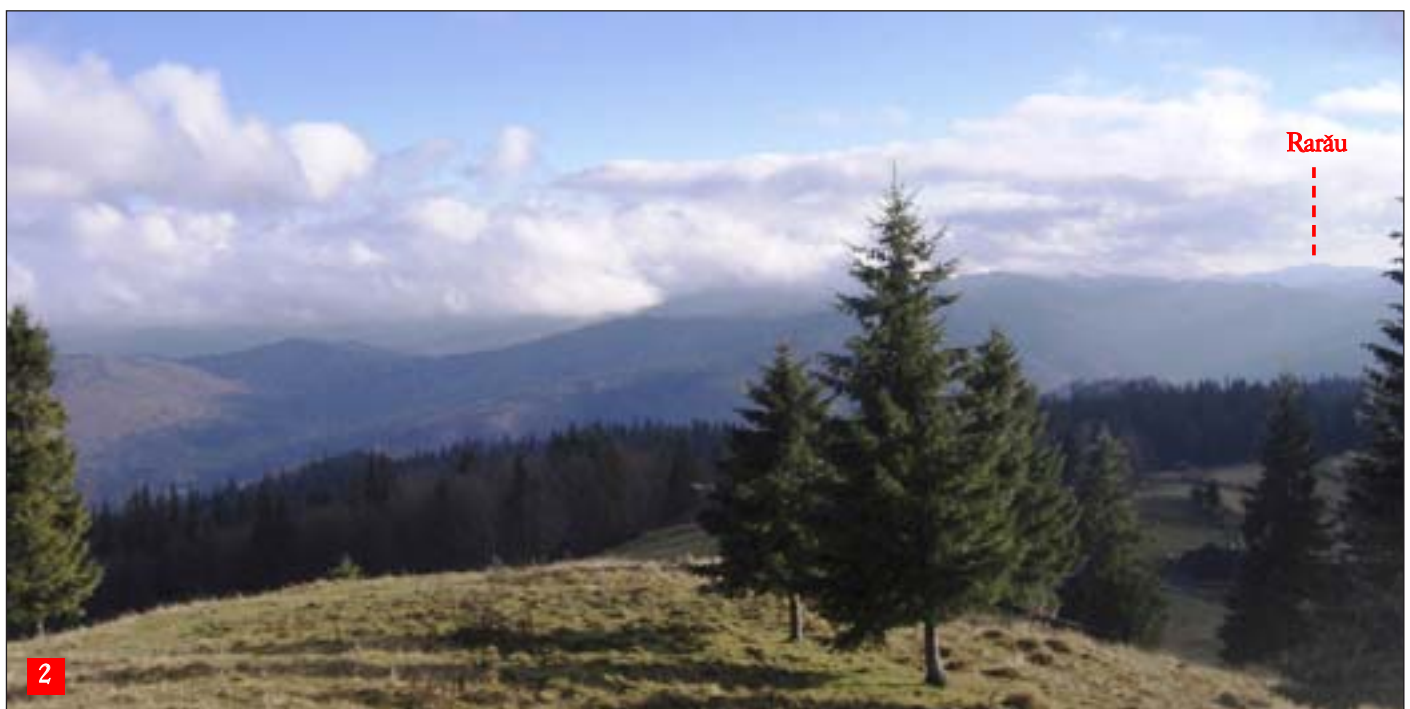
minute de la capătul drumului forestier lăsăm pe dreapta o stâncă de aproape 12 m înălțime și începem să urcăm ceva mai accentuat pe pârâul cu numeroase mici cascade și grohotișuri (foto 1). După încă 40 minute, pârâul intră în pădure. Urcăm mai departe, de data asta o pantă mai mare și ieșim din pădure după o jumătate de oră. De aici începe golul alpin. O dată ie-

șiți din pădure dăm peste gardul unei stâni pe care îl depășim spre dreapta și ne îndreptăm spre Vf. Măgura Vacii (1158 m), marcat cu o cruce.

De pe vârful se vede toată creasta Obcinei Mari iar în zilele senine se observă spre sud colții inconfundabili ai Pietrelor Doamnei din Masivul Rarău, ceva mai la dreapta Giupalăul iar spre vest

Munții Suhard (foto 2). Deși în vale vremea e relativ plăcută, aici este înghețat. Vom coborî spre nord-est, urmând poteca. După 5 minute poteca se bifurcă, cea foarte bine conturată coboară spre nord și dacă o urmăm ajungem în satul Straja.

Noi ne abatem spre est și trebuie să fim atenți pentru că în acest loc nu este foarte bine vizibilă poteca pe care vrem să

facem traseul. Intrând iar în pădure cărare devine din nou vizibilă și se strecoară anevoie printre brăduți tineri. Coborâm într-o șa de unde poteca urcă și după circa 30 minute de la plecarea de pe Vf. Măgura Vacii ajungem pe creasta muntelui vecin; de acolo ne abatem spre dreapta.

Vom observa gardul ce împrejmuiește schitul Daniil Sihastru (foto 3). Depășim acest gard și coborâm circa 100 m, până la schit. Călugării ne îmbie la o masă caldă. Revenim apoi în creastă, spre o mică poartă ce se observă pe latura de est. Ieșim înapoi în pădure și urmăm creasta încă 10 minute, spre sud, până vom observa prin pădurea din stânga noastră o potecă ce coboară spre est, printre copaci de mici dimensiuni, mai mult tufșuri. Ne înscriem pe această potecă și coborâm circa 20-25 minute până într-o altă șa de unde poteca pare să se piardă printre tufșurile din față.

Urmăm aceeași direcție, spre est, și după o mică "luptă" cu aceste tufșuri, adică în 5 minute, vom începe să urcăm iar pe o potecă largă. Urcăm fără să ne abatem de la creasta muntelui. După alte 30 minute vom ajunge în Poiana Jijia, în care se construiește un schit; avem iar priveliște spre sud. Depășim această poiană, urmând același curs, spre est.

Din Poiana Jijia vom observa un drumușor care coboară spre dreapta față de sensul nostru de mers. Acesta duce în drumul forestier ce unește localitățile Straja și Putna. Noi ne vom abate spre stânga, adică spre nord-est și vom urca, prin pădure, un mic dâmb marcat cu multe stânci de mici dimensiuni. Aici, pe un copac, vom observa o cruce de lemn pe care scrie *Cinste eroilor români*.

De la localnici am auzit că aici ar fi

mormintele unor soldați căzuți în al doilea război mondial.

Urmăm mai departe creasta și după 30-35 minute de la plecarea din poiană poteca ajunge pe vârful Dealului Scorbura (990 m), marcat de o foarte mică bornă.

Coborâm apoi spre nord și în 5 minute sosim într-un loc de unde avem o splendidă priveliște spre valea Râului Suceava. Poteca coboară accentuat spre nord. Noi ne abatem însă prin locul de unde se observă V. Sucevei, loc destul de abrupt, de o frumusețe sălbatică.

Coborâm cu atenție, spre nord-est. Nu există pericol de rătăcire deoarece mai jos, după circa 15-20 minute de coborâre, sunt multe poteci făcute de muncitorii forestieri, care duc inevitabil spre V. Sucevei.

Coborâm Dealul Scorbura în circa 45 minute. Vom ajunge la calea ferată, între localitățile Straja și Gura Putnei. Urmăm îndeaproape calea ferată spre Gura Putnei, gară la care ajungem în 50 minute.

Constantin Simota. S-a născut la 3 mai 1937, în Rădăuți. Tatăl lui, Traian, a luptat pe front în al doilea război mondial și a murit în apropiere de Leningrad.

Constantin Simota a fost profesor de istorie în comuna Straja, în Horodnicul de Sus, apoi la Școala nr. 2 din Rădăuți.

Încă de la începutul carierei didactice a îndrăgit munții și în general călătoriile. A parcurs aproape toți munții din țară. În Obcinele Bucovinei a stabilit numeroase trasee, unele dintre ele de o frumusețe aparte.

Multe dintre trasee le-a făcut împreună cu elevii pe care i-a îndrăgit atât de mult. Majoritatea traseelor anevoioase le-a parcurs singur, indiferent de anotimp

sau vreme.

Dintre turele mai deosebite amintim creasta Obcinei Mari, parcursă într-o singură zi (aproximativ 60 km) și creasta Carpaților Meridionali.

Constantin Simota, în dreapta.

A efectuat săptămânal trasee în zonele Putna, Sucevița, Solca. Profesorul Simota iubea atât de mult munții încât a parcurs creasta Rodnei având mâna fracturată.

A pregătit foarte mulți elevi pentru mersul pe munte și i-a învățat să iubească natura.

A efectuat două excursii în China, ocazie cu care a văzut Himalaya, atât cât i s-a permis. A fost în Munții Tatra din Slovacia precum și în munții din Bulgaria.

Cunoștea extrem de bine muntele iar îndrumările sale au fost de mare ajutor celor care l-au urmat. S-a stins din viață la 24 iulie 2005, în etate de 60 de ani.

Vârful lui Pătru

text: Ovidiu ȘERBAN (Arad)

foto: Adrian Șerban (Arad)

Șureanu este un masiv cu personalitate. Ocupă o suprafață mare (2000 km pătrați), are varietate peisagistică extraordinară, petrografie complexă, o geomorfologie aparte, adică posedă "atmosferă" inegalabilă, care ne bucură sufletele. Cine l-a parcurs, va dori să revină!

Într-un fel arată masivul în zona cetăților dacice și cu totul altfel în zona Lacului glaciar Șureanu. Lacul acesta, mic în comparație cu Bucura sau Zănoaga (ambele din Munții Retezat), mi se pare cel

mai frumos lac glaciar din România. Poate Netișul din Bloju (Masivul Țarcu) să se apropie de el ca frumusețe.

Vârful lui Pătru - cel mai înalt punct al masivului (2130 m) - poate constitui obiectivul unei frumoase excursii, în orice anotimp.

Noi am folosit ca punct de plecare comuna Șugag, aflată la sud de orașul Sebeș, pe DN 67 C. Aici se poate ajunge și cu autobuzul, de la Sebeș.

La ieșirea din localitate, unde este și ramificație spre Jina, stăm la "stop". În timpul săptămânii circulă forestierii, însă în week-end puținele mașini urcă de regulă până la Lacul Tău. Ne ia un peridoc

și, destul de repede, ajungem la Tău.

De aici până la Gura Prigoanei (afluent din stânga geografic al Sebeșului, valea principală) mergem cu o Dacia. Este, poate, cel mai rău drum din România. N-am știut că mașina autohtonă face asemenea "minuni". Nici cu jeep-ul nu cred că m-aș băga pe un asemenea parcurs!

Ajunși la Gura Prigoanei, ne bucurăm de aerul tare, zgomotul apei, sclipirile zăpezii, de revederea cu brađuții noștri dragi, de imensitatea albastră a cerului.

La intrarea pe V. Prigoanei, indicator: cabana Șureanu, 14 km; Poarta Raiului, 10 km.

Tocmai urcase o mașină spre Luncile

Luncile Prigoanei, unul dintre cele mai frumoase locuri din Carpați, privite de pe drumul ce urcă spre cabana Șureanu.

Prigoanei (vezi harta, extras din ghidul Munții Șureanu, de Valer și Constanța Truș, Editura Sport-Turism, București, 1986), așa că o luăm pe urmele ei, amânând pentru mai târziu contactul cu zăpada.

mult peisajul, însă acum, iarna, nu vedem decât trei culori: alb, verde, albastru. Înaintăm pe această frumoasă vale și, după aproximativ o oră de mers, întâlnim un canton forestier, pe stânga. De aici valea se deschide tot mai mult, apar poienițe și încet-încet intrăm în zona Luncilor Prigoanei.

Cele două cabane Șureanu: turistică, în dreapta și cea a armatei.

Drumul forestier urmează fidel valea. Ajungem la o mică amenajare hidro-tehnică. Betoanele astea urătesc foarte

Luncile reprezintă un loc de vis, larg, o

poiană foarte mare, punctată de molizi. Vârful lui Pătru se vede minunat de aici. Din păcate, frumusețea peisajului a început să atragă și aici bogătașii, vilele punctând și ele peisajul.

Urmele de mașină se termină, așa că ne luăm bocancii și parazăpezile și intrăm în pustietate. Trecem podul peste Prigoana, pe care o părăsim, îndreptându-ne spre cabana Șureanu.

După 100 de metri nu mai avem în fața ochilor decât zăpada imaculată. E tot mai greu, neaua mare și rucsacii grei fac înaintarea dificilă. Sunt doar cu fratele meu, Adrian, și facem cu schimbul la deschis drumul. Imediat după Luncile Prigoanei drumul cotește la stânga și tot pe stânga se află un loc de odihnă (măsuță și două băncuțe). În dreapta se ramifică alt drum, care trece un podet.

Noi continuăm pe stânga, iar în față apare creștetul alb al Vf. Șureanu (2059 m). Intrăm din ce în ce mai mult în zăpadă. Drumul însoțește valea, trecând printre brazii tineri.

Urme uriașe de cerbi și de urși. Înaintăm spre Poarta Raiului, unde ajungem după două ore și jumătate de la plecarea din Luncile Prigoanei.

Locul își merită din plin numele. Ca și

Luncile, e o poiană foarte mare, cu molizi. De aici se văd atât Vf. lui Pătru, cât și Șureanu. Tot de aici pleacă și drumul care însoțește Râul Mare al Cugirului.

La cabana Poarta Raiului nu e nimeni. Este 13 decembrie, ora 17,30, s-a făcut întuneric. Până la cabana Șureanu drumul face un ocol larg, însă poteca scurtează, urcușul fiind pronunțat.

Optăm pentru potecă și suntem bucu-roși când găsim intrarea pe ultima porțiune de pădure. Luna apare în sfârșit și ne mai luminează culoarul. Ne oprim la fiecare 100 de metri, oboseala începe să-și spună cuvântul. Lumina frontalei mai cade pe câte-o cruce roșie, ce bucurie...

Iau cu pioletul zăpada căzută pe un brăduț aplecat până la pământ sub greutatea ei. Acesta se îndreaptă ușurat, însă până în aprilie, când se va duce zăpada, mai este. Alte ninsori îl vor pune din nou la orizontală.

Ce peisaj! Lună plină, neaua peste genunchi, brazi enormi încărcăți la refuz cu omăt... Încercăm să dibuim poteca, de fapt culoarul dintre copaci. Rucsacii grei ne afundă și mai mult în zăpadă. Oare mai e mult până la cabană? Am urcat de atâtea ori aici, dar parcă niciodată nu mi s-a părut atât de lung. Trecem greu de ultimele po-

Vârful și circuitul glaciari Șureanu, adăpostind lacul glaciari cu același nume, mascat de covorul gros de nea.

ienite și ieșim chiar în fața cabanei, silueta ei neagră distingându-se clar în lumina argintie a lunii. Bucurii nocturne...

Cabana era închisă, nimeni acolo. Și în anii trecuți s-a mai întâmplat, cabanierul lăsând un geam deschis, cu oblonul fixat superficial. Așa că am putut intra într-o cameră, mulțumindu-i din suflet.

A doua zi am luat doar un rucsac mic, îndreptându-ne spre Vârful lui Pătru. Iarăși zăpadă mare, urme doar de animale. Traseul (cruce albastră, bandă albastră, triunghi albastru) urmează drumul forestier la început, pe care îl lasă apoi în stânga, acesta coborând la Poarta Raiului.

Vremea este încă bună. Ieșim din pădure, la golul alpin. Sunt stâlpi de marcaj și ne apropiem de Curmătura Șureanu, un foarte important punct de ramificație a traseelor: înspre vest începe traseul de creastă, spre cabana Prislop; spre sud-vest, triunghiul albastru coboară în V. Aușel.

Noi, spre Șaua Ocolul, continuăm pe cruce și bandă, ambele albastre. Nu este necesar să ajungem în curmătură: poteca se înscrie pe curbă de nivel și trece pe

Vârful lui Pătru, așa cum se vede de la ieșirea din pădure, urcând de la cabană spre Curmătura Șureanu.

Căciula albă a Vf. Șureanu, văzut din apropierea obârșiiilor Râului Mare al Cugirului.

Lacul glaciari Șureanu.

foto: Ică Giurgiu (București)

rioară a Sebeșului acum multe zeci de ani, citiți amintirile lui Lucian Blaga și delectați-vă cu descrierile lui Sadoveanu. - Ică Giurgiu)

Referitor la **starea marcajelor**: de la Luncile Prigoanei la cabana Șureanu crucea roșie este rară, însă este greu să ne rătăcim, fiind drum forestier. Pe ultima porțiune (scurtătură, potecă), între Poarta Raiului și cabană, marcajele sunt mai dese. De la cabană la Șaua Ocolul, marcajul nici nu este necesar în caz de vreme bună. Până la ieșirea din pădure este bun, însă apoi este deficitar în golul alpin.

Timpii necesari parcurgerii, pe timp de iarnă: Gura Prigoanei - Luncile Prigoanei - Poarta Raiului - cabana Șureanu, 5 ore; cabana Șureanu - Vârful lui Pătru, 4 ore. În alte anotimpuri, timpii se înjumătățesc.

Am aflat de la forestierii că pădurile din zona cabanei Șureanu sunt proprietate a statului, deci ale noastre, cum s-ar zice. Sper ca accesul în acel paradis să nu ne fie vreodată restricționat.

deasupra stânei Curmătura. Pe vreme bună orientarea este ușoară. Însă pe ceață lucrurile se complică. Stâlpii de marcaj au dispărut treptat, furați sau sub acțiunea nemiloasă a intemperiilor vremii.

Acest traseu - de la cabana Șureanu la Vf. lui Pătru - descrie un mare arc de cerc, ocolind obârșiile Râului Mare al Cugirului. Continuăm prin zăpadă mare și întâlnim din nou urmele unui urs, care a urcat din valea Râului Mare.

Atingem apoi linia crestei, după care traversăm un pâlce de brazi. Lăsăm în dreapta un vârf mai mic (în stânga jos se vede o stână, cu vreo șapte anexe) și ne înscriem din nou pe curbă de nivel, pe stânga crestei, ajungând astfel la firul apei.

Traseul se duce pe sus, pe creastă. Însă este mai ușor tot pe curbă de nivel, pe sub Vf. Aușel. Mergem acum pe direcția est, ieșind după jumătate de oră în Șaua Ocolul.

Tot pe partea stângă se poate observa o a treia stână. Vârful este aproape acum. Lăsăm cele două marcaje, care coboară spre Bilele, respective Sălanelle. Panta este mare, însă nu ne mai afundăm atât de mult în zăpadă, vânturile puternice au mai spulberat-o. Întâlnim chiar porțiuni de gheață. La amiază ajungem pe vârf. Momâia de pe el este îmbrăcată în gheață, cu forme bizare.

Efortul ne este răsplătit cu una dintre cele mai cuprinzătoare panorame din Carpați: spre nord-vest, încremenit sub mantia sa albă - Vârful Șureanu, de la care începe linia crestei, continuată cu Pârva - Comărnicele - Dealul Negru - Șinca - Scârna - Lupșa - Prislop; spre est, siluetele puternice ale Cindrelului și Lotrului, despărțite de adâncă șa Șteflești; Parângul pare a fi cel mai aproape, creasta sa desenându-se de la Parângul Mic până la Mohorul; în sud-vest, Vâlcanul, cu Straja - Arcanu - Oslea, apoi Piatra Cloșanilor, piramidalul Gugu și Retezatul, acestea din urma invadate de aerul instabil, venit via sud-vest.

Începem coborârea. Este mult mai ușor pe urmele făcute deja în zăpadă. Începe să ningă, adevărată feerie!

Plafonul înalt al norilor nu ne-a creat probleme cu vizibilitatea. Ne bucurăm de aceste trăiri prin pustietățile albe ale Șureanului. Ajungem la cabană înainte de lăsarea întunericului, găsim totul exact ca la plecare. Nimeni prin preajmă, liniștea este suveran.

Coborârea din masiv am făcut-o pe același traseu ca și la urcare (Poarta Raiului - Luncile Prigoanei - Gura Prigoanei - Șugag); lăsasem mașina în Șugag. (Dacă vreți să știți/ descoperiți cum erau/ arătau locurile pe Valea supe-

INVITAȚIE
ÎN CARPAȚI
e-zine